

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Ruralia-instituutti

Pajala-Kolari kaivoshankkeen vaikutukset Kolarin kuntaan

Juhani Laasanen

Raportteja 52

Pajala-Kolari kaivoshankkeen vaikutukset Kolarin kuntaan

Juhani Laasanen

Julkaisija Helsingin yliopisto
Ruralia-instituutti
Kampusranta 9 C
60320 SEINÄJOKI
Puh. 050-415 1150
www.helsinki.fi/ruralia

ISBN 978-952-10-5416-7 (pdf)

ISSN 1796-0630 (pdf)

Esipuhe

Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin rajakuntiin Pajalaan ja Kolariin on suunnitteilla mittava kaivoshanke, johon kuuluu neljä kaivosta. Kaivoksista Tapuli, Stora Sahavaara ja Pellivuoma sijaitsevat Ruotsissa Pajalan kunnassa ja Hannukainen Kolarin kunnassa. Kaivosten investointikustannuksiksi on arvioitu noin 700 miljoonaa euroa ilman kaivoksen vaatimia tie-, rautatie- ja satamainvestointeja. Kaivosten oikeudet omistaa kanadalainen yhtiö Northland Resources Inc, joka vastaa hankkeen suunnittelusta ja toteutuksesta. Kaivokset olisivat toteutuessaan merkittäviä koko Lapin ja erityisesti sijaintialueidensa kuntien elinkeinoelämän ja työllisyyden kannalta.

Pajalan ja Kolarin kuntien yhteistyötä koordinoiva Meänmaa-hanke tilasi Ruralia-instituutilta alkusyksyllä 2009 tutkimuksen, jonka tavoitteena oli laatia kartta- ja tilastoanalyysi Kolarin kunnan nykyisestä kehityksestä ja arvioida kaivoshankkeen vaikutuksia kunnan väestö-, työllisyys- ja talouskehitykseen. Lisäksi tavoitteena oli selvittää ja pohtia, miten julkiset palvelut olisi järjestettävä uudessa tilanteessa ja miten Kolarin kunta voisi hyötyä kaivoksesta mahdollisimman paljon. Nyt valmistunut tutkimus täydentää kuvaa kaivoshankkeiden vaikutuksista kuntatasolla.

Tutkimuksen vastuullisena johtajana toimi professori Hannu Törmä ja tutkijana tutkijatohtori Juhani Laasanen. Tutkimustyötä on avustanut tutkimusapulainen Jarkko Mäkinen. Tutkimuksen kartta- ja tilastoaineiston muokkaamisesta on vastannut osaltaan Åf Infrastruktur Ab Uumajasta. Tutkimuksen nyt valmistuttua haluamme kiittää tutkimuksen rahoittanutta Meänmaa-hanketta, Kolarin kuntaa, Lapin liittoa, Lapin maanmittaustoimistoa sekä edellä mainittua teknistä yhteistyökumppaniamme. Toivomme, että tutkimuksen tulokset auttavat kaivosten kuntatason vaikuttavuuden hahmottamisessa ja tukevat osaltaan päätöksentekoa.

Seinäjoella 13.01.2010

Sami Kurki
Johtaja, professori

Sisällys

TIIVISTELMÄ	9
SAMMANFATTNING	10
1. JOHDANTO	11
1.1 Tausta	11
1.2 Tavoite	11
1.3 Aineisto	12
2. ALUE JA KUNTA	13
2.1 Väestö ja aluerakenne	13
2.2 Nykyinen väestökehitys	18
2.3 Kylien väestö	18
2.4 Elinkeinorakenne	20
2.5 Työllisyys ja pendelöinti	24
2.6 Toisen asteen ammatillinen koulutus ja koulutustarjonta	29
2.7 Korkeakoulutus ja koulutustarjonta	31
3. MAANTIEDE JA LUONNONYMPÄRISTÖ	36
3.1 Maisema	36
3.2 Malmiesiintymät	41
3.3 Liikenne	43
4. ASUMISMAHDOLLISUUDET	45
4.1 Asuntomarkkinat	45
4.2 Asuntokapasiteetti	47
4.3 Tyhjät huoneistot	47
4.4 Asuntotonttien tarjonta	49
4.5 Analyysi asumismahdollisuuksista nykyisen asuntokannan puitteissa	50
4.6 Tekninen infrastruktuuri	50
5. KAIVOSTOIMINNAN TUOMAT HAASTEET KOLARIN KUNNALLE	52
5.1 Tarkastelupohja	52
5.2 Kaivostoiminnan vaikutus työllisyyden kehitykseen	52
5.3 Kaivostoiminnan vaikutus väestökehitykseen	56
5.4 Kaivostoiminnan vaikutus kunnan palveluiden kysyntään	59
5.5 Kaivostoiminnan vaikutus kunnan talouteen	60
5.5.1 Kunnan nykyinen taloudellinen asema	60
5.5.2 Kaivostoiminnan vaikutus kunnan veropohjaan	62
6. KOLARIN KUNNAN PALVELUT UUDESSA TILANTEESSA	65
6.1 Kunnan päätöksenteko-organisaatio	65
6.2 Sosiaali- ja terveystoimen palvelut	66
6.3 Koulutuspalvelut	68
6.4 Kirjasto-, kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut	70
6.5 Asumismahdollisuudet Kolarissa	70
6.6 Kolarin talouden haasteet	72
7. SUOSITUKSIA KAIVOSTOIMINNAN HYÖDYNTÄMISEKSI KOLARIN KUNNASSA	73
8. KOKONAISARVIO PAJALA-KOLARI KAIVOKSEN ALUETALOUDELLISESTA MERKITYKSESTÄ KOLARIN KUNNALLE	75
LÄHTEET	76

KUVIOT

Kuvio 2.1.	Pohjois-Suomen seutukuntien väestökehitys 1998–2008	13
Kuvio 2.2.	Väestömuutokset eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa	14
Kuvio 2.3.	Taajamaväestö eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa	15
Kuvio 2.4.	Kolarin kunnan väestörakenne verrattuna maan keskiarvoon	16
Kuvio 2.5.	Muonion kunnan väestörakenne verrattuna maan keskiarvoon	17
Kuvio 2.6.	Pellon kunnan väestörakenne verrattuna maan keskiarvoon	17
Kuvio 2.7.	Kolarin kunnan väestöennuste vuosille 2010–2040	18
Kuvio 2.8.	Kolarin, Muonion ja Pellon väestörakenne kylittäin	19
Kuvio 2.9.	Kolarin elinkeinorakenne vuonna 2007	20
Kuvio 2.10.	Työntekijämäärä eri toimialan yrityksissä Kolarissa	21
Kuvio 2.11.	Kolarin yritysten jakauma toimialoittain	22
Kuvio 2.12.	Eräiden julkisten ja yksityisten palvelujen sijainti Kolarissa ja Pajalassa	23
Kuvio 2.13.	Kolarin työllisyyskehitys vuosina 2003–2007	24
Kuvio 2.14.	Miesten työllisyysaste verrattuna maan keskiarvoon eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa	25
Kuvio 2.15.	Naisten työllisyysaste verrattuna maan keskiarvoon eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa	25
Kuvio 2.16.	Etäisyydet Stora Sahavaaraan ja Tapuliin Pajalasta ja Kolarista	27
Kuvio 2.17.	Miesten pendelöinti Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin alueella	28
Kuvio 2.18.	Naisten pendelöinti Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin alueella	29
Kuvio 2.19.	Toisen asteen koulutustarjonta Lapin läänissä vuonna 2006	30
Kuvio 2.20.	Miesten koulutustaso eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa	31
Kuvio 2.21.	Naisten koulutustaso eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa	32
Kuvio 2.22.	Korkeakoulutustarjonta erällä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin alueilla	33
Kuvio 2.23.	Korkeakouluopinnot aloittaneiden määrä eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa	34
Kuvio 2.24.	Korkeakouluopinnot aloittaneiden miesten määrä eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa	35
Kuvio 2.25.	Korkeakouluopinnot aloittaneiden naisten määrä eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa	35
Kuvio 3.1.	Korkeusvyöhykkeet Kolarin alueella	37
Kuvio 3.2.	Luonnonsuojelualueet Kolarin alueella	39
Kuvio 3.3.	Arvokkaat kulttuuriympäristöt Kolarissa	40
Kuvio 3.4.	Tunturi-Lapin kaivosalueet	42
Kuvio 3.5.	Tunturi-Lapin liikenneväylät	44
Kuvio 4.1.	Pientalokiinteistöjen markkinatilanne eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa vuonna 2006	45
Kuvio 4.2.	Pientalojen keskihinnat verrattuna alueiden keskihintoihin eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa vuonna 2006	46
Kuvio 4.3.	Asuntokuntien ja tyhjiä asuntojen määrä Kolarin Kirkonkylässä ja kyläkeskuksissa	48
Kuvio 5.1.	Arvio Pajala-Kolari kaivoksen tuomasta henkilötyövuosien kokonaismäärästä vuosina 2010–2020	53
Kuvio 5.2.	Arvio Pajala-Kolari kaivoksen tuomasta henkilötyövuosien määrästä Suomen puolella vuosina 2010–2020	54
Kuvio 5.4.	Arvio Pajala-Kolari kaivoksen vaikutuksesta Kolarin kunnan työttömien määrään	56
Kuvio 5.5.	Arvio Pajala-Kolari kaivoksen vaikutuksesta väestön muutokseen Hannukaisen työssäkäyntialueen kunnissa	57
Kuvio 5.6.	Arvio Pajala-Kolari kaivoksen vaikutuksesta Kolarin kunnan väestön muutokseen	58
Kuvio 5.7.	Arvio Pajala-Kolari kaivoksen vaikutuksesta Kolarin kunnan väestön kehitykseen	58

Kuvio 5.8.	Arvio Pajala-Kolari kaivoksen vaikutuksista henkilötöyvuosien kasvuun eräissä kuntapalveluissa Kolarin kunnassa	59
Kuvio 5.9.	Kolarin kunnan verotulot, valtionosuudet ja lainat vuosina 2006–2008	60
Kuvio 5.10.	Kolarin kunnan vuosikate ja poistot vuosina 2006–2008	61
Kuvio 5.11.	Kolarin kunnan tilikauden tulos ja taseen ali- tai ylijäämä vuosina 2006–2008	61
Kuvio 5.12.	Arvio Pajala-Kolari kaivoksen vaikutuksesta Hannukaisen työssäkäyntialueen kuntien verotuloihin	63
Kuvio 5.13.	Arvio Pajala-Kolari kaivoksen vaikutuksesta Kolarin kunnan verotuloihin	64
Kuvio 6.1.	Kolarin kunnan luottamushenkilöorganisaatio	65
Kuvio 6.2.	Eräiden terveydenhuoltopalvelujen määrän arvioitu kasvu Kolarin kunnassa vuosina 2011–2020	68

TAULUKOT

Taulukko 2.1.	Pendelöinti eräissä Lapin kunnissa vuonna 2005	26
Taulukko 4.1.	Kolarin kunnan asutuskapasiteetti vuonna 2008	47
Taulukko 4.2.	Tyhjien asuinhuoneistojen määrä Kolarin kunnassa vuonna 2007	47
Taulukko 4.3.	Vapaat olevat asunnot sekä tonttivaranto Kolarissa	49
Taulukko 4.4.	Vesi- ja viemärlaitosten kapasiteetti Kolarin kunnassa	50
Taulukko 6.1.	Eräiden palvelujen tunnuslukuja Kolarin kunnassa ja vertailualueilla vuonna 2007 ..	67
Taulukko 6.2.	Kolarin kunnan oppilas- ja opiskelijamäärä lukuvuonna 2007–2008	69

Tiivistelmä

Tutkimuksessa tarkastellaan Pajala-Kolari kaivoshankkeen vaikutusta Kolarin kuntaan. Kyseessä oleva hanke sisältää neljä malmiota tai kaivosta, joista kolme on Ruotsin ja yksi Suomen puolella. Tutkimuksen tarkoituksena on antaa tilasto- ja kartta-aineiston avulla kuva Kolarin kunnan nykyisestä kehityksestä ja mahdollisuuksista suunniteltua kaivostoimintaa varten. Lisäksi tutkimuksessa analysoidaan, millaisia vaikutuksia kaivoshankkeella on Kolarin kunnan väestö-, työllisyys- ja talouskehitykseen. Analyysin pohjana on Ruralia-instituutissa kehitetyn RegFinDyn -laskentamallin tuottama aineisto kaivoksen aluetaloudellisista vaikutuksista. Tutkimuksessa tarkastellaan edelleen, millaisia haasteita kaivostoiminta tuo Kolarin kunnan palveluille ja taloudelle. Lopuksi esitetään suosituksia, joiden avulla Kolarin kunta voisi hyötyä kaivoksesta mahdollisimman paljon sekä kokonaisarvio kaivoksen aluetaloudellisesta merkityksestä Kolarin kunnalle.

Kolarin kunnassa on asunto- ja tonttitarjonnan, kunnan palvelujen, talouden sekä virkistys- ja vapaa-aikamahdollisuuksien puolesta hyvät edellytykset vastata kaivostoiminnan tuomiin haasteisiin. Kunnassa on riittävästi asunto- ja tonttireserviä kaivostoiminnan johdosta Kolariin muuttavaa väestöä varten. Kunnan palveluvarustus on kattava ja joustava ja se kykenee vastaamaan kaivostoiminnan myötä lisääntyvään palvelutarpeeseen. Kansainvälisen tason virkistys- ja vapaa-aikapalvelujen tarjonnassa kunta on alueen kilpailukykyisimpiä.

Pajala-Kolari kaivoshanke on mittava hanke, jolla on merkittäviä väestö-, työllisyys- ja talousvaikutuksia Suomen puolella erityisesti Hannukaisen kaivoksen työssäkäyntialueelle ja sijaintikunnille. Kaivoksen vaikutuksia koskevan laskelman mukaan työllisyshyödyt jakaantuvat puoliksi Ruotsin ja Suomen kesken. Laskelmien mukaan kaivoshankkeen työllisyysvaikutus kohoaa Suomen puolella maksimissaan yhteensä 3 000 henkilötyövuoteen investointivaiheen loppuun mennessä vuonna 2014 ja tasoittuu sen jälkeen 1 100–1 200 henkilötyövuoteen tarkastelujakson loppuun, vuoteen 2020 laskettaessa.

Kaivoksen työllisyys-, väestö- ja talousvaikutukset ulottuvat Suomen puolella ensisijaisesti työssäkäyntialueen kunnille, joita ovat Kolari, Kittilä, Muonio ja Pello. Kaivoksen hyödyt kohdentuvat siten useaan kuntaan. Työllisyyden osalta Kittilän ja Kolarin osuus on yli puolet työssäkäyntialueelle kohdentuvista henkilötyövuosista. Nettomuutto kohdentuu kaivoksen lähialueille ja pääosin Kolariin. Työssäkäyntialueen kuntien veropohja vahvistuu työllisyyden kasvun seurauksena. Kolarin kunnan verotulojen arvioidaan kasvavan vuosina 2010–2020 yhteensä noin 10 miljoonalla eurolla. Työllisyys- ja taloushyötyä valuu myös työssäkäyntialueen ulkopuolelle, koska osa työvoimasta pendelöi alueen ulkopuolelta, myös Ruotsista.

Kaivoksen hyödyt eivät koidu automaattisesti Kolarin kunnan hyväksi, vaan ne vaativat kunnalta aktiivisia toimenpiteitä edellytysten luomiseksi niin, että kunta voi maksimoida kaivoksen työllisyysvaikutukset. Keskeistä on, että mahdollisimman monet kaivoksen ansiosta työllistyvät asuvat Kolarissa. Kaivos antaa Kolarin kunnalle uuden mahdollisuuden myönteisen kehityksen ja kilpailukyyn vahvistamiseen.

Ruralia-instituutin arvion mukaan Kolarin kunnan sopeutuminen Hannukaisen kaivoksen investointiin ja toimintaan on hallittavissa kunnan nyky- ja kaivostoiminnan myötä tulevin lisäresurssein.

Sammanfattning

Undersökningen syftar till att övergripande analysera hur gruvprojektet Pajala-Kolari påverkar Kolari kommun. Projektet i fråga berör fyra malmfyndigheter eller gruvor, varav tre är belägna på svenska sidan och en, Hannukainen, på finska sidan. Syftet med undersökningen är att ge en övergripande bild av Kolari kommuns utveckling och vilka möjligheter som finns med den planerade gruvverksamheten. Dessutom analyseras hur gruvprojektet påverkar befolknings-, sysselsättnings- och ekonomisk utveckling baserat på det statistiska underlag som tagits fram i nulägesbeskrivningen.

Som underlag för analysen är kalkylmetoden RegFinDyn utvecklad av Ruralia-institutet angående gruvans regionalekonomiska påverkan. Ytterligare betraktas vilka utmaningar gruvverksamheten medför för Kolari kommun gällande service och ekonomi. Analysen avslutas med rekommendationer på hur Kolari kommun kan få så stor nytta av gruvetableringen som möjligt, samt en bedömning på hur Kolari kommuns möjlighet att klara den utmaning gruvverksamheten medför.

Kolari kommun har goda förutsättningar att motsvara de behov som finns gällande bostads- och tomtutbud samt service, ekonomi och rekreations- och fritidsaktiviteter. Kommunen har tillräckligt med bostads- och tomtkapacitet för nyinflyttare. Kommunens serviceutbud är övergripande och smidig och kan motsvara det ökade servicebehov som skapas av gruvverksamheten. Med hänsyn till rekreations- och fritidsaktiviteter är kommunen internationellt sett en av de mest konkurrenskraftiga i området.

Gruvprojektet Pajala-Kolari är ett mycket stort projekt ur både lokalt och nationellt perspektiv och kommer att märkbart påverka befolkning, sysselsättning och ekonomi. Enligt kalkylen beträffande gruvan och dess effekter beräknas sysselsättningsfördelarna att fördelas lika mellan Sverige och Finland. Kalkyleringarna visar att gruvprojektets sysselsättningspåverkan i Finland maximalt uppnår sammanlagt 3 000 årsverken före slutet av investeringsskedet år 2014 och sedan jämnar ut sig till 1 100–1 200 årsverken beräknade ända upp till år 2020.

De effekter som gruvan har på sysselsättning, befolkning och ekonomi på finska sidan sträcker sig i första hand till pendlingsområdets kommuner; Kolari, Kittilä, Muonio och Pello. Flera kommuner kommer med andra ord att få direkt nytta av gruvan, men över hälften av årsverken inom pendlingsområdet kommer att tillfalla Kittilä och Muonio. Flyttnettot gäller gruvans närområden och såtillvida till största delen Kolari. Skattesatsen för pendlingsområdets kommuner stärks till följd av sysselsättningsökning. Det kan beräknas att skatteinkomster kommer att öka med 10 miljoner euro under åren 2010–2020. Främjandet av sysselsättning och ekonomi kommer att stärka kommuner utanför pendlingsområdet, eftersom en del av arbetskraften pendlar utifrån området, också från Sverige.

Gruvans positiva effekter kommer inte automatiskt att hamna i Kolari kommun. Därför krävs det aktiva åtgärder av kommunen för att skapa de förutsättningar som behövs för att kunna dra maximal nytta av gruvetableringen. En viktig faktor är att många troligen kommer att bosätta sig i Kolari tack vare gruvans läge. Gruvan ger därför Kolari kommun en god möjlighet att stärka positiv utveckling och konkurrenskraft.

Ruralia-institutets bedömning är att Kolari kommun har möjlighet att anpassa sig till de investeringar och den verksamhet som gruvan Hannukainen kräver genom befintliga resurser från kommunen och ökade inkomster genom gruvverksamheten.

1. JOHDANTO

1.1 Tausta

Kolari on ollut pitkään tunnettu kaivoksistaan. Kunnassa on aiemmin ollut kalkkikivilouhos ja sementtitehdas sekä rautakaivos. Kalkkikivilouhos ja sementtitehdas sijaitsivat Äkäsjokisuulla ja rautakaivos Rautuvaaralla. Molemmat kaivokset suljettiin kuitenkin 1980-luvulla. Pajalan-Kolarin alueella on laajoja rautamalmiesiintymiä, joihin kanadalainen kaivosyhtiö Northland Resources Inc. on tehnyt kaivosvaltuuksen. Yhtiö myös suunnittelee tehtaiden perustamista ja kaivostuotannon aloittamista alueella. Kaivoshankkeet ovat Tapuli, Stora Sahavaara ja Pellivuoma Pajalan kunnan alueella ja Hannukainen Kolarin kunnan alueella.

Kaivostoiminnan käynnistäminen alueella on suuren luokan hanke, joka toteutuessaan tarvitsee mittavat investoinnit. Ne eivät rajoitu pelkästään välittömästi kaivoksiin. Toiminta edellyttää investointeja myös kohdealueen ja yleensäkin läntisen Lapin rautatie-, tie-, satama- ja meriväylien osalta. Ruralia-instituutin tekemissä tutkimuksissa on selvitetty kaikkien edellä mainittujen investointien aluetaloudellisia vaikutuksia. Hankkeilla on merkittäviä vaikutuksia koko alueen taloudelliseen kasvuun, työllisyyteen, väestökehityksen ja julkisten palvelujen tarjontaan. Tutkimukset antavat tärkeää tietoa paitsi toimintaa suunnittelevalle yhtiölle myös alueen kunnille ja viranomaisille.

Kolarin ja Pajalan kuntien aluetta ja väestöä yhdistää käsite Meänmaa. Käsite korostaa alueen kielellistä ja kulttuurista yhtenäisyyttä. Paitsi käsitteenä Meänmaa toimii myös hankkeena, jonka kautta toteutetaan mainittujen kuntien tulevaisuuden suunnittelua ja kehitystyötä. Hanke koordinoi kuntien ja valtioiden yhteisiä toimia alueella. Meänmaahanke on myös tämän selvityksen toimeksiantaja.

Alueen yhteistyön kehittämiseksi Kolarin, Pajalan ja Muonion kunnilla on myös ollut yhteinen Meänväylä-Älvlandet -hanke, joka on EU-rahoitteinen Interreg III A -yhteistyöhanke. Tarkoituksena on ollut syventää kuntien yhteistyötä yli rajan, löytää kolmen kunnan selviytymisstrategia ja yhtenäistää rajajoen rantojen maankäyttöä.

1.2 Tavoite

Pajala-Kolari kaivoshankkeet ovat merkittäviä Kolarin ja Pajalan kunnille, joiden alueelle toiminta sijoituu. Kunnat ovat erityisen kiinnostuneita kaivostoiminnan tuomasta taloudellisesta kasvusta ja hyvinvoinnista, joka tulisi näkymään sekä kuntien taloudessa että toiminnassa. Kaivostoiminnan toteutuminen tuo kunnille kasvun lisäksi myös runsaasti haasteita, jotka koskettavat asumista, maakäyttöä, kuntien taloutta ja palveluja.

Tämän selvityksen tarkoituksena on kuvata tilasto- ja kartta-aineiston avulla Kolarin kunnan nykyistä kehitystä ja mahdollisuuksia suunniteltua kaivostoimintaa varten. Tutkimuksessa tarkastellaan lisäksi Ruralia-instituutissa kehitetyn RegFinDyn-laskentamallin (www.helsinki.fi/ruralia/ > asiantuntijapalvelut > RegFin-mallit) tuottaman aineiston pohjalta, millaisia vaikutuksia Pajala-Kolari kaivoshankkeella on Kolarin kunnan väestö-, työllisyys- ja talouskehitykseen. Tutkimuksessa tarkastellaan edelleen, miten kuntapalvelut ja niihin liittyvät toiminnot olisi uudessa tilanteessa järjestettävä sekä esitetään suosituksia, joiden avulla Kolarin kunta voisi hyötyä kaivoksesta mahdollisimman paljon. Lopuksi esitetään kokonaisarvio kaivoksen aluetaloudellisesta merkityksestä Kolarin kunnalle.

Tutkimus kytkeytyy Pajalan kunnasta aiemmin tehtyyn selvitykseen "Framtidens Pajala", jossa on laajasti käyty läpi Pajalan kunnan mahdollisuuksia kaivostoiminnan käynnistymistä silmälläpitäen. Selvitys noudattaa kuvailuosaltaan pääosin edellä mainitun loppuraportin rakennetta. Vaikka tietoaaineisto koskee vain Kolarin kuntaa, eräät tiedot koskevat myös Kittilän, Muonion ja Pellon kuntia.

1.3 Aineisto

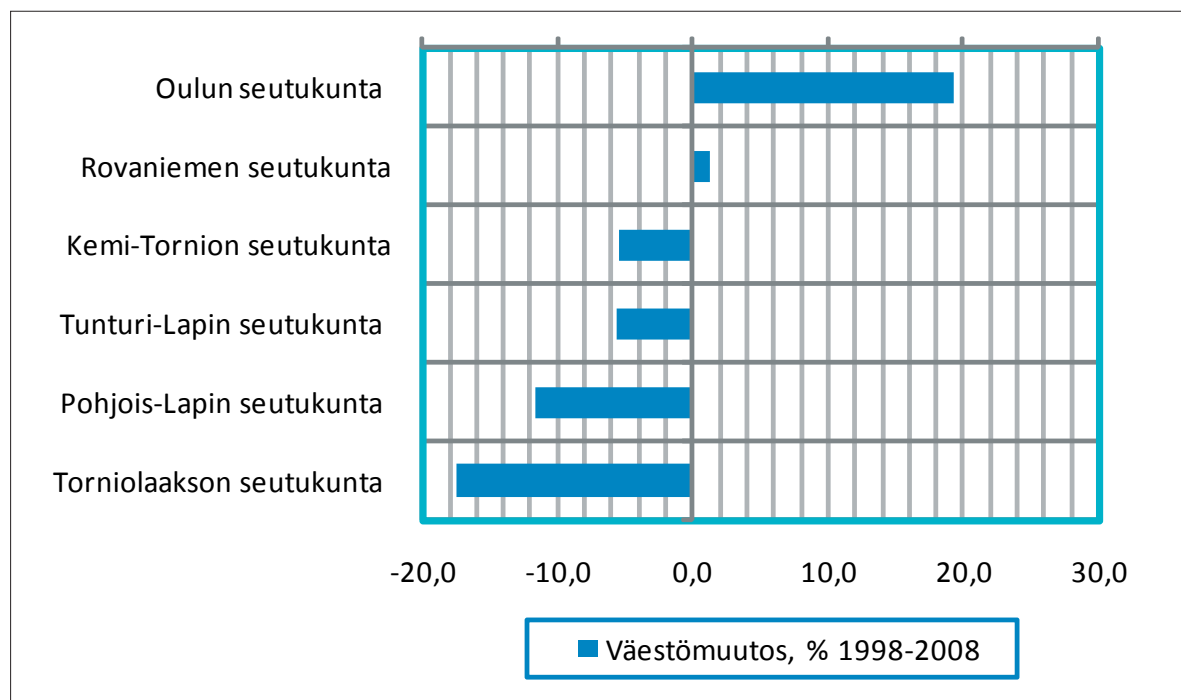
Tutkimusaineisto koostuu Kolarin, Tunturi-Lapin ja Lapin alueen tilasto- ja kartta-aineistosta, johon sisältyy väestöä, työllisyyttä ja elinkeinotoimintaa, koulutusta, luonnonoloja, taloutta ja julkisia palveluja koskevia tilastoja ja karttoja. Tilastolähteinä ovat Tilastokeskuksen, Lapin liiton ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen SOTKANetin tietokannat ja aineistot. Kartta-aineistojen tilastolähteenä on myös Statistiska Centralbyrån (SCB) tilastotiedot. Lisäksi tutkimusaineistona on Ruralia-instituutissa kehitetyn RegFinDyn -aluemallin tuottamaa aineistoa kaivostoiminnan aluetaloudellisista vaikutuksista Lapissa.

2. Alue ja kunta

2.1 Väestö ja aluerakenne

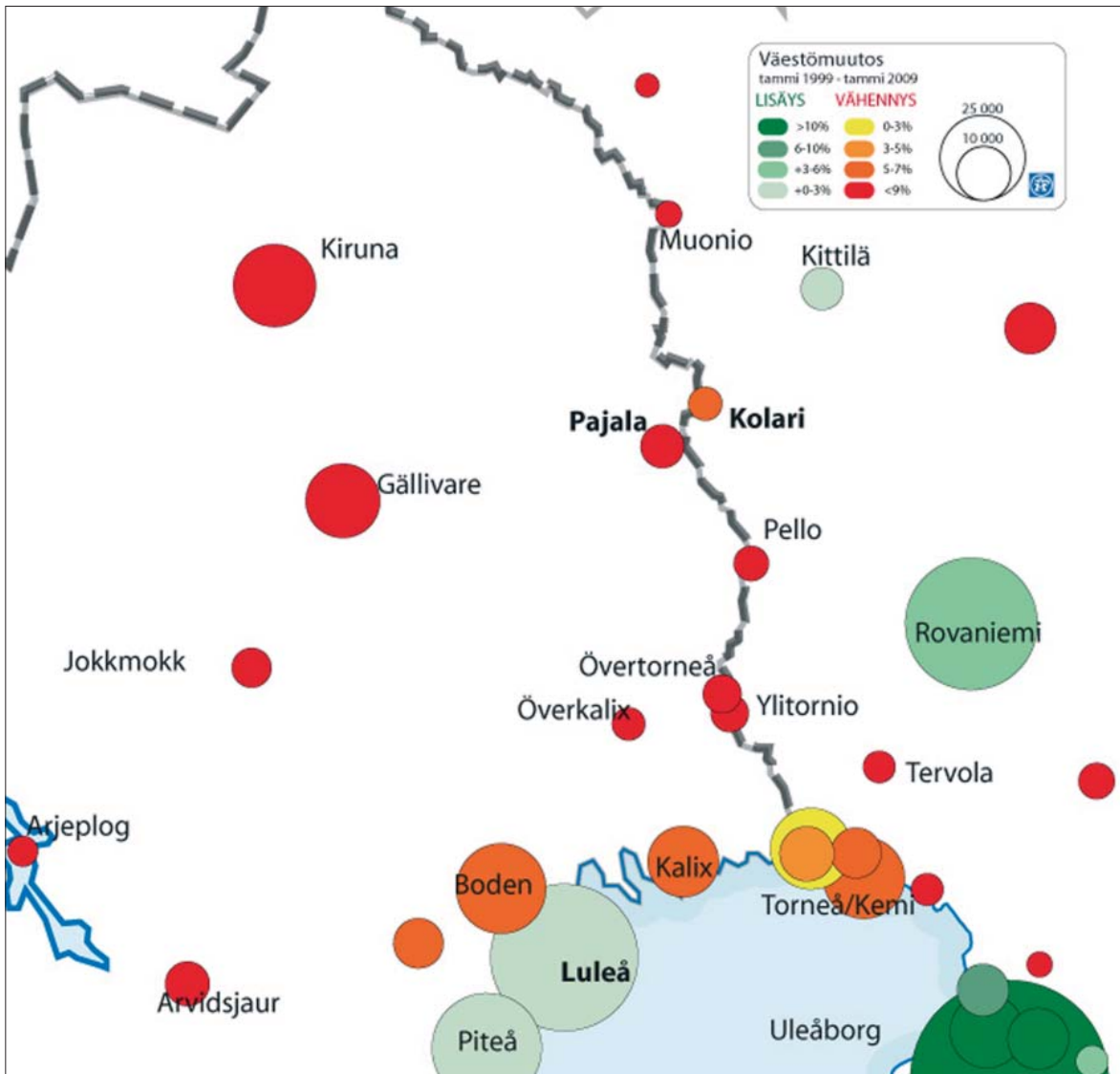
Kolarin kunta sijaitsee Lapin läänin länsiosassa Tornion-Muonionjoen varressa. Kolari kuuluu Tunturi-Lapin seutukuntaan Enontekiön, Kittilän ja Muonion kuntien kanssa. Seutukunnan eteläpuolella sijaitsee Torniolaakson seutukunta, johon kuuluvat Pello ja Ylitornio sekä Rovaniemen seutukunta, johon kuuluvat Rovaniemi ja Ranua. Seutukunnan itäpuolella sijaitsee Pohjois-Lapin seutukunta, johon kuuluvat Sodankylä, Inari ja Utsjoki. Kolari on rajakunta, josta on siltayhteys Ruotsiin Pajalan kuntaan. Liikenteellisesti Kolarin on hyvät tie- ja lentoyhteydet. Rautatieyhteys on kohtuullinen ja sitä ollaan kehittämässä. E8-valtatie kulkee Kolarin kautta. Matkustajajunaliikenteen pohjoisin asema Suomessa on Kolarissa. Lähimmät lentokentät ovat Kittilässä ja Pajalassa.

Rovaniemen, Kemi-Tornion, Torniolaakson, Tunturi-Lapin ja Pohjois-Lapin seutukuntien väestömäärä oli vuoden 2008 lopussa noin 164 700 asukasta. Oulun seutukunnan väestömäärä oli vastaavana aikana noin 219 500 asukasta. Vuosina 1998–2008 Oulun seutukunnan väestökasvu on ollut merkittävää. Väestömäärä kasvoi myös Rovaniemen seutukunnassa. Sen sijaan Kemi-Tornion, Torniolaakson ja Tunturi-Lapin seutukuntien väestökehitys oli negatiivinen. Eniten väestö väheni Torniolaakson seutukunnassa. Myös Kolarin väestömäärä on laskenut vuosikymmenten kuluessa. Vuonna 1960 kunnan väestömäärä oli noin 5 500 henkilöä, kun asukasmäärä oli vuoden 2008 lopussa 3860. Seuraava kuvio osoittaa Lapin seutukuntien suhteellisen väestömuutoksen ajanjaksolla 1998–2008.

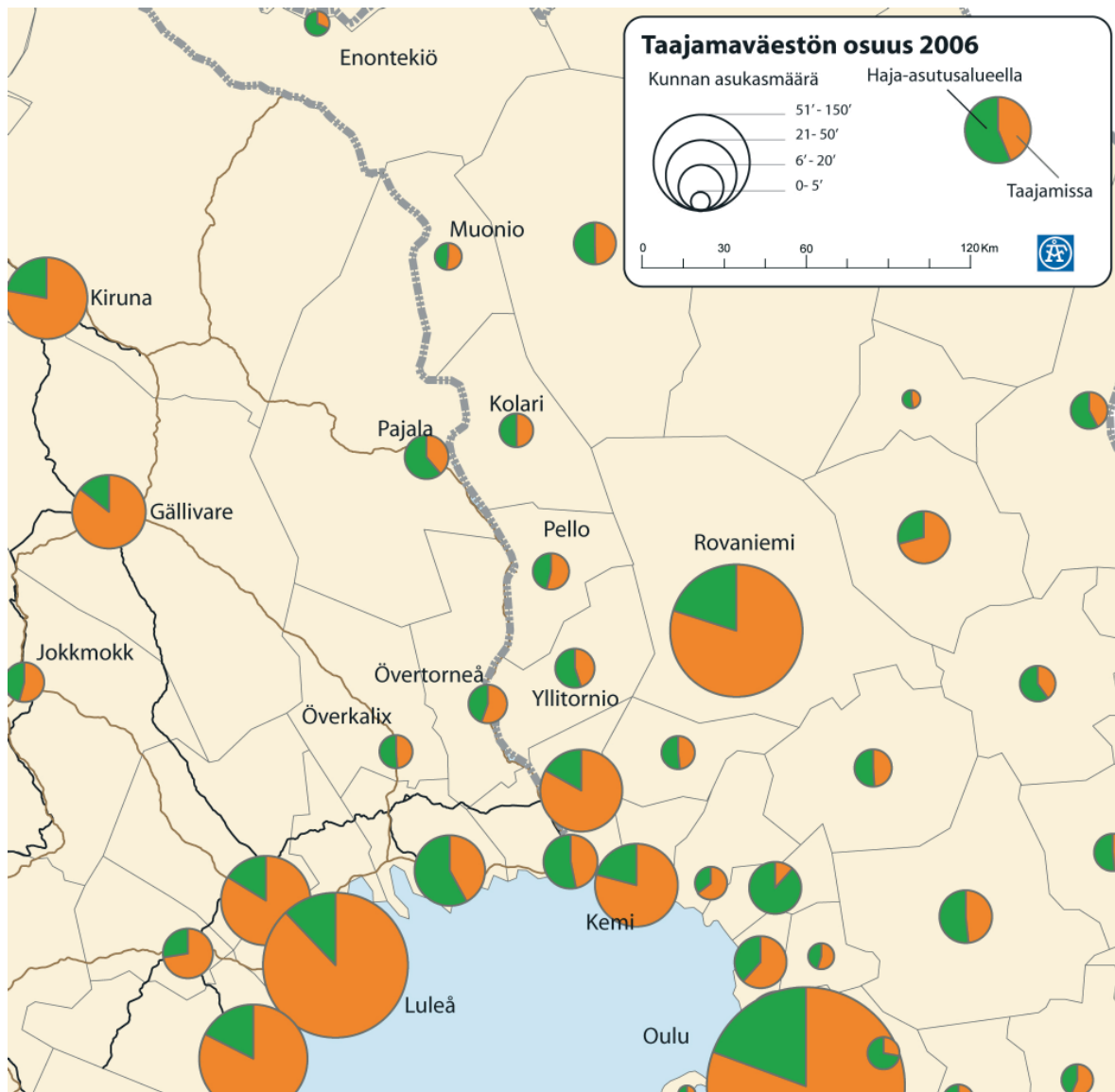
Kuvio 2.1. Pohjois-Suomen seutukuntien väestökehitys 1998–2008.
Lähde: Tilastokeskus

Vain Rovaniemellä ja Kittilällä on ollut positiivinen väestönkasvu viimeisen 10 vuoden aikana. Sekä Kolarin, Muonion että Pellon väestötappio on ollut kuitenkin maltillinen. Oulun väestökasvu oli huomattavasti muita vahvempaa.

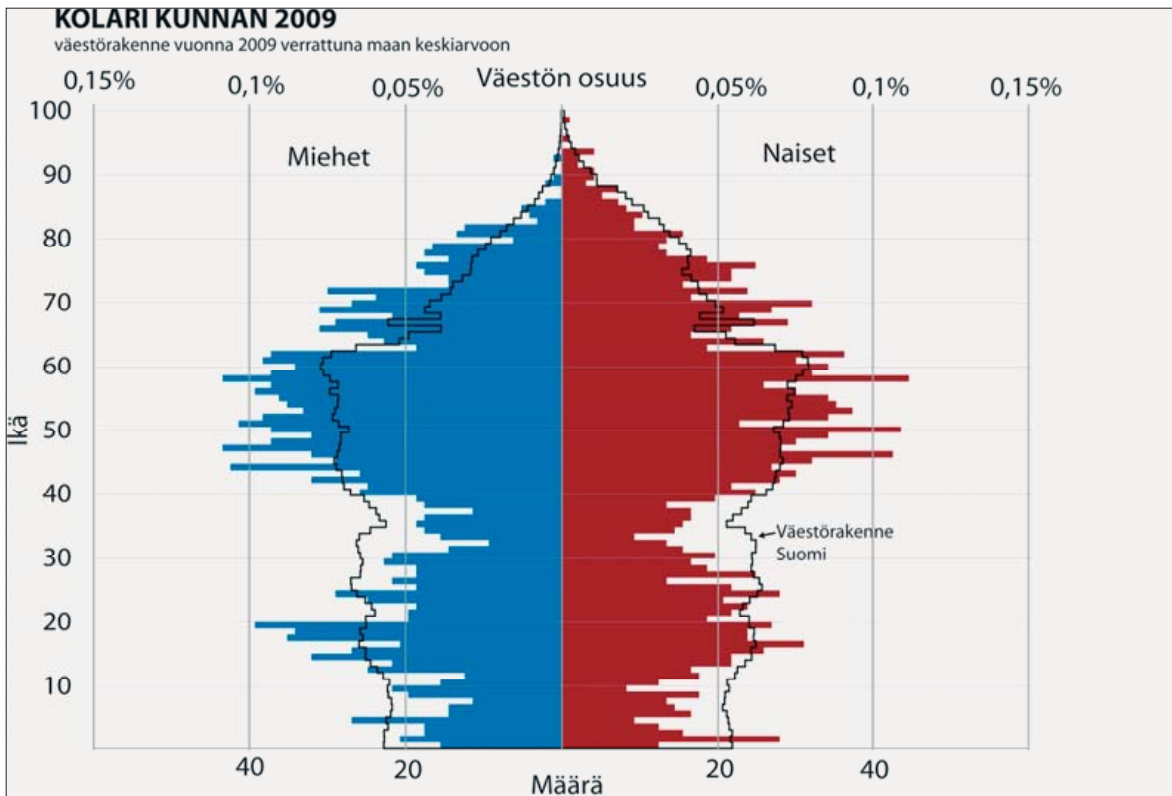
Kuvio 2.2. Väestömuutokset eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa.
Lähde: Tilastokeskus, Statistiska Centralbyrån

Kolarin, Muonion ja Pellon väestöstä noin puolet asuu kuntien keskustaajamissa ja kyläkeskuksissa ja noin puolet haja-asutusalueilla. Viime vuosikymmenten muuttoliike on koskenut ennen muuta haja-asutusalueita niin, että ne ovat menettäneet väestöä keskusten hyväksi.

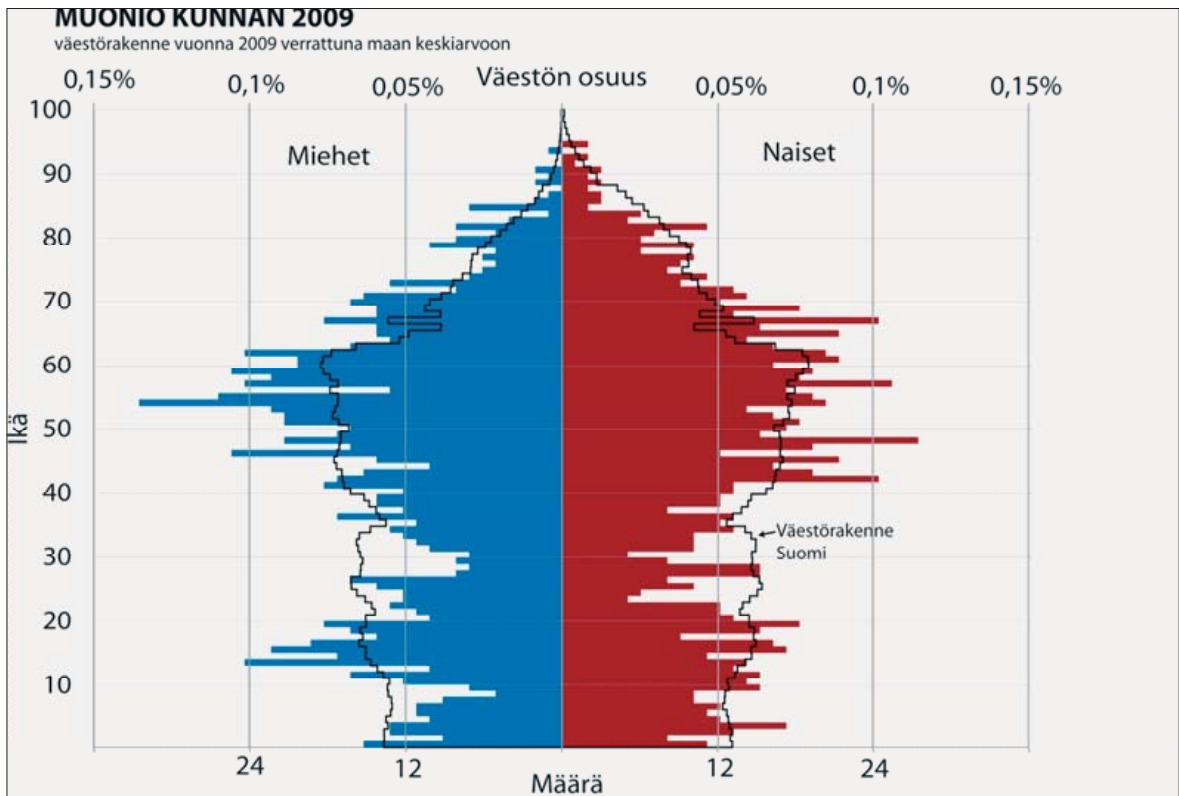
Kuvio 2.3. Taajamaväestö eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa.
Lähde: Tilastokeskus, Statistiska Centralbyrån

Kolarin väestörakenne poikkeaa koko maan väestörakenteesta siten, että alle 10-vuotiaiden lasten osuus on maan keskiarvoa alhaisempi ja vanhempien ikäluokkien, noin 50-vuotiaasta ylöspäin, osuus on maan keskiarvoa korkeampi. Ero on tyypillinen maaseudun pienten kuntien ikärakenteen osalta. Oheinen pyramidi kuvaa ikärakennetta ja eroja maan keskiarvoon.

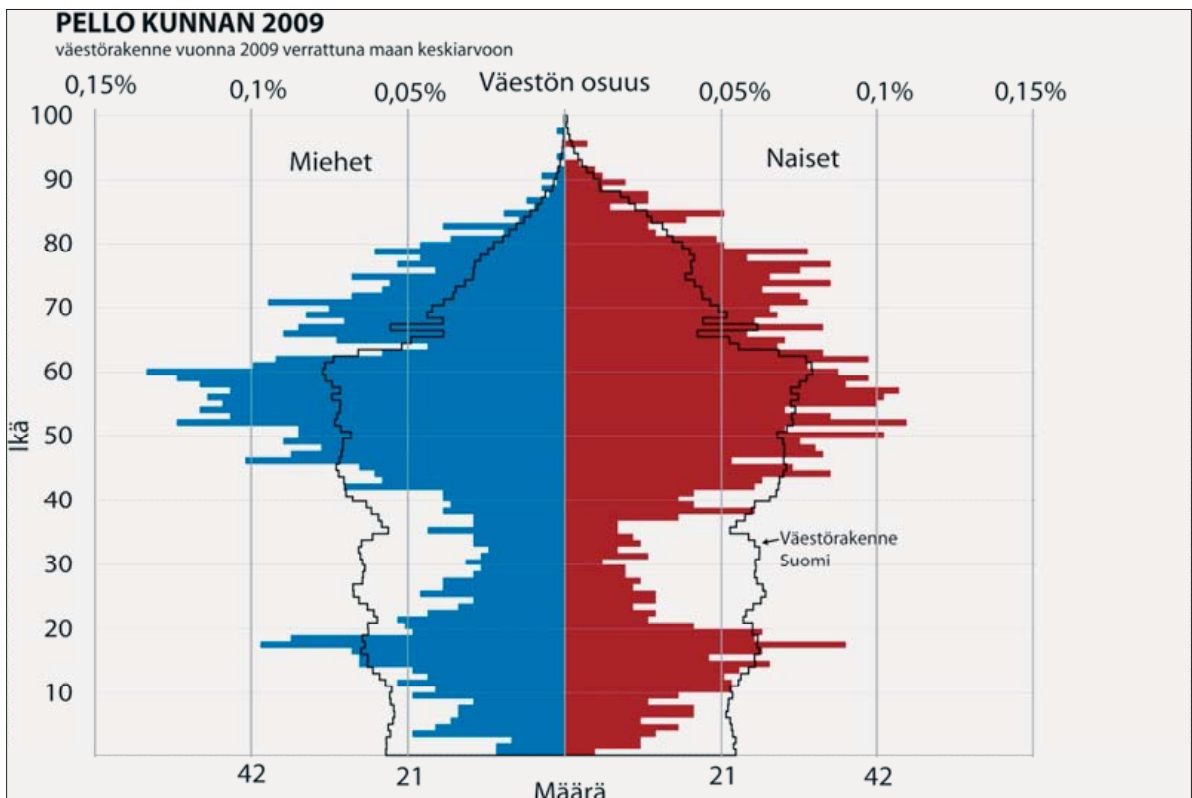
Kuvio 2.4. Kolarin kunnan väestörakenne verrattuna maan keskiarvoon.
Lähde: Tilastokeskus, Statistiska Centralbyrån

Myös Muonion väestörakenne poikkeaa koko maan väestörakenteesta siten, että erityisesti alle 10-vuotiaiden lasten ikäluokkien osuus on maan keskiarvoa alhaisempi ja vanhempien ikäluokkien osuus on maan keskiarvoa korkeampi. Viimeksi mainittu koskee sekä miehiä että naisia.

Kuvio 2.5. Muonion kunnan väestörakenne verrattuna maan keskiarvoon.
Lähde: Tilastokeskus, Statistiska Centralbyrån

Pellon väestörakenne on hyvin saman tyyppinen kuin Kolarin ja Muonion väestörakenne. Kunnassa on 50–60-vuotiaiden miesten osuus väestöstä vielä korkeampi kuin edellä mainitussa kahdessa kunnassa.

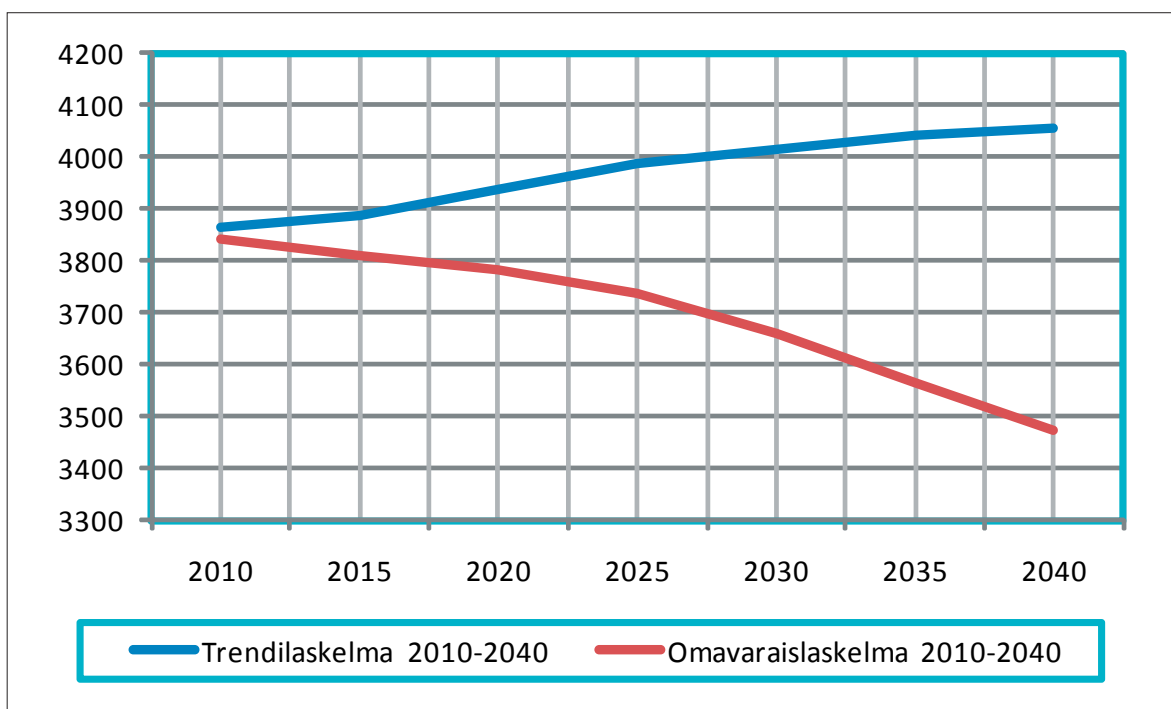

Kuvio 2.6. Pellon kunnan väestörakenne verrattuna maan keskiarvoon.
Lähde: Tilastokeskus, Statistiska Centralbyrån

2.2 Nykyinen väestökehitys

Kolarin kunnan asukasmäärä oli vuoden 2009 syyskuun lopun tilaston mukaan 3 865. Kunnan väestökehitystä voidaan kuvata kahdella eri tilastolla, joita kutsutaan trendilaskelmaksi ja omavaraislaskelmaksi (Tilastokeskus). Ensimmäisessä ennusteessa on väestön trendilaskelma, jossa ei ole otettu huomioon taloudellisten, sosiaalipoliittisten, aluepoliittisten tai muiden tämänkaltaisten tekijöiden vaikutusta. Ennusteen mukaan väestömäärä kasvaa hitaasti vuoteen 2040 mennessä runsaaseen 4 000 asukkaaseen, jossa on nousua 4,9 %.

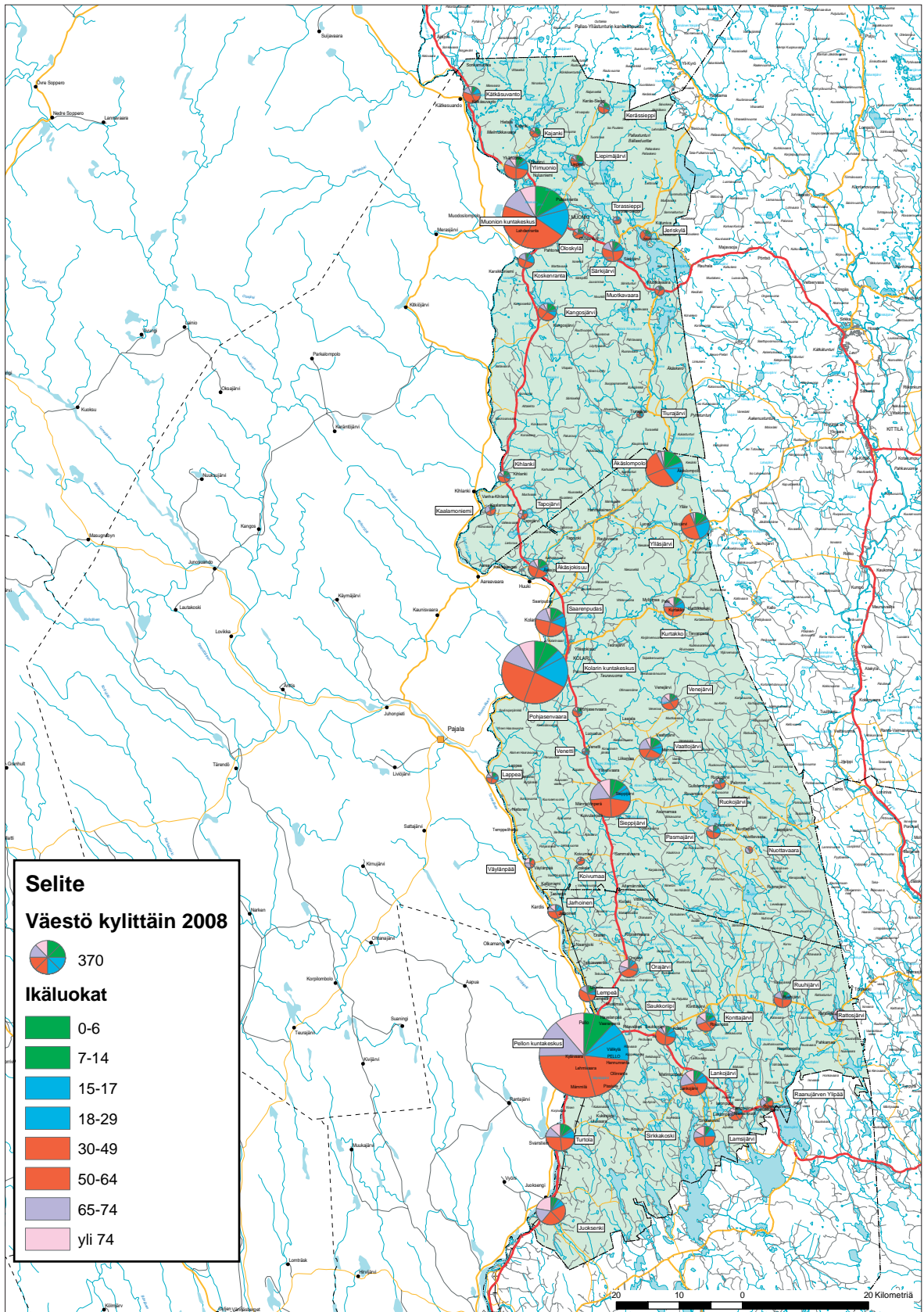
Toinen on omavaraislaskelma, jossa on otettu huomioon vain syntyvyys ja kuolleisuus, mutta ei muuttoliikettä. Tässä mallissa kunnan väestömäärä laskee vuoteen 2040 mennessä vajaaseen 3 600 asukkaaseen, jossa on laskua 9,7 %. Laskelmissa ei siis ole otettu huomioon kaivostoiminnan vaikutusta. Käytämme trendilaskelmaa tutkiessamme Hannukaisen kaivoksen vaikutusta Kolarin väestön kehitykseen.

Kuvio 2.7. Kolarin kunnan väestöennuste vuosille 2010–2040.
Lähde: Tilastokeskus.

2.3 Kylien väestö

Kolarin Kirkonkylän lisäksi suurimmat väestökeskittymät ovat Sieppijärvellä ja Äkäslompolossa. Kunnassa oli vuoden 2008 lopussa 3 860 asukasta, joista noin 36 % asui Kirkonkylässä ja 64 % haja-asutusalueilla. Sieppijärvellä asui 478 (12,4 %) ja Äkäslompolossa 476 (12,3 %) henkilöä. Väestön keskittyminen kuntakeskukseen ja kyliin näkyy oheisesta kuviosta, jossa on vastaavat tiedot myös Muonion ja Pellon kunnista.

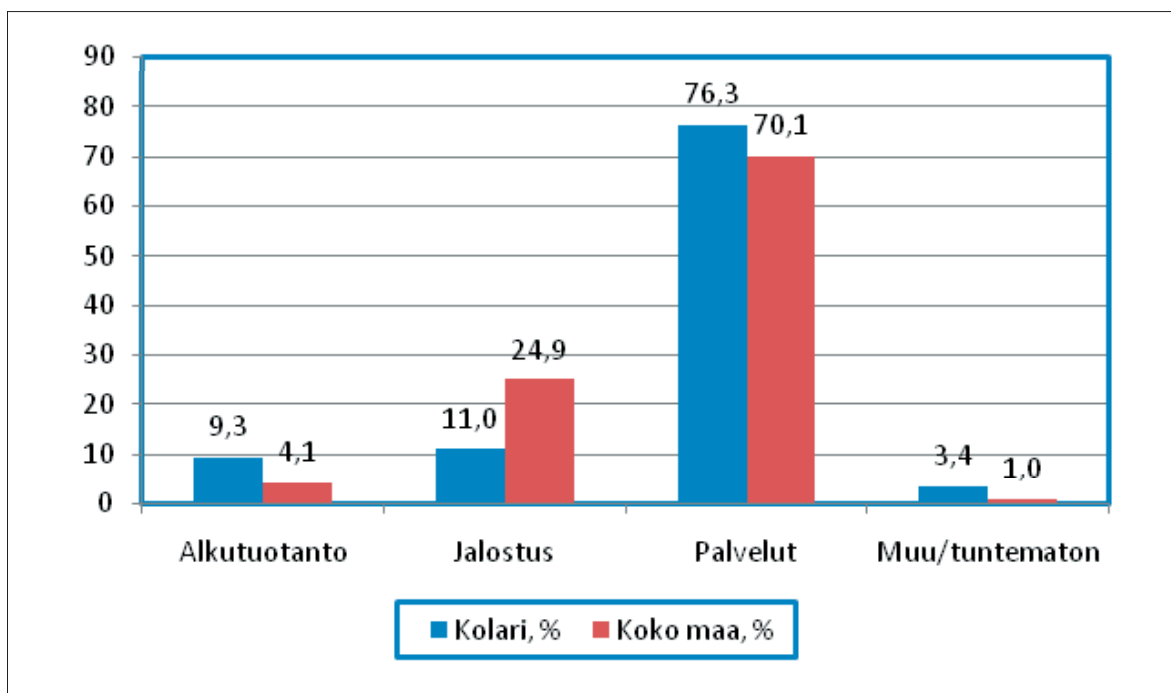
Kuvio 2.8. Kolarin, Muonion ja Pellon väestörakenne kylittäin.
Lähde: Lapin liitto

2.4 Elinkeinorakenne

Kolarin kunnassa perinteisiä elinkeinoja ovat aiemmin olleet maa- ja metsätalous sekä kalastus. Viime vuosikymmeninä maatalouden työpaikat ovat vähentyneet selvästi ja tilalle ovat tulleet monimuotoiset palvelut. Metsätalouden työpaikkamäärä on sen sijaan kasvanut viime vuosikymmenen aikana. Nykyisin elinkeinorakenne painottuu palveluihin, joihin kuuluvat sekä julkiset että yksityiset palvelut. Erityisesti yksityiset palvelut ovat kasvaneet voimakkaasti.

Kasvu on ollut suurinta majoitus- ja ravitsemustoiminnassa, joka johtuu matkailun voimakkaasta kasvusta Lapissa. Matkailusta onkin kehittynyt käytännössä kunnan tärkein elinkeinoala. Ylläksen tunturikeskuksesta on kehittynyt kansainvälisen tason matkailukeskus, joka tarjoaa erittäin monipuolisia palveluja. Jalostusalan työpaikkojen määrä on vielä verrattain vähäinen, mutta alan työpaikat ovat lisääntyneet selvästi 2000-luvulla. Kasvu on ollut suurinta rakennustoiminnassa. Kaivostoiminnasta odotetaan lähivuosina merkittävää työllistäjää alueella, sillä sen käynnistyminen tulee lisäämään alan työpaikkoja huomattavasti. Pajala-Kolari kaivoshankkeen arvioitujen henkilötyövuosien määrä kasvaa enimmillään yhteensä 6 000:een investointivaiheen loppuun mentäessä.

Kolarin kunnan elinkeinorakenne on ollut viime vuosina seuraava. Tilasto kuvaa työpaikkojen suhteellista osuutta eri elinkeinoalojen työpaikoista.

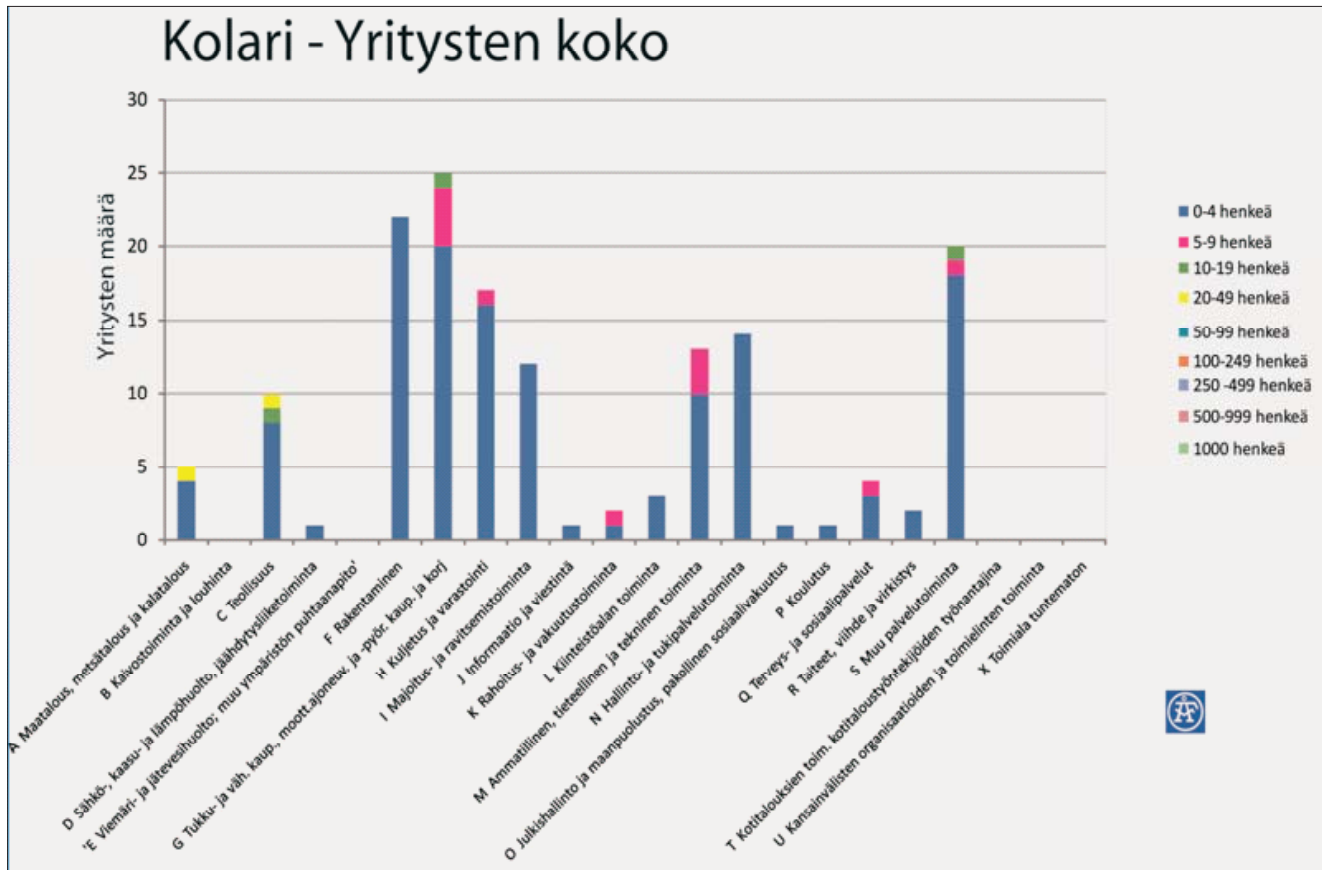
Kuvio 2.9. Kolarin elinkeinorakenne vuonna 2007.
Lähde: Tilastokeskus

Kunnan elinkeinorakenne on hyvin palveluvaltainen. Eniten ihmisiä työllistyi julkisten palvelujen alalle, kuten sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä koulutukseen. Seuraavaksi eniten työllistivät majoitus- ja ravintola-ala sekä kuljetus ja liikenne.

Kolarissa yritystoimipaikkoja on muita enemmän majoitus- ja ravitsemustoiminnan alalla, mikä kuvaa matkailun merkitystä Kolarin kunnalle. Majoitus- ja ravitsemusalan toimipaikkoja oli runsaat 20 % kaikista toimipaikoista. Toiseksi eniten toimipaikkoja on tukku- ja vähittäiskaupan toimialalla, jonka osuus

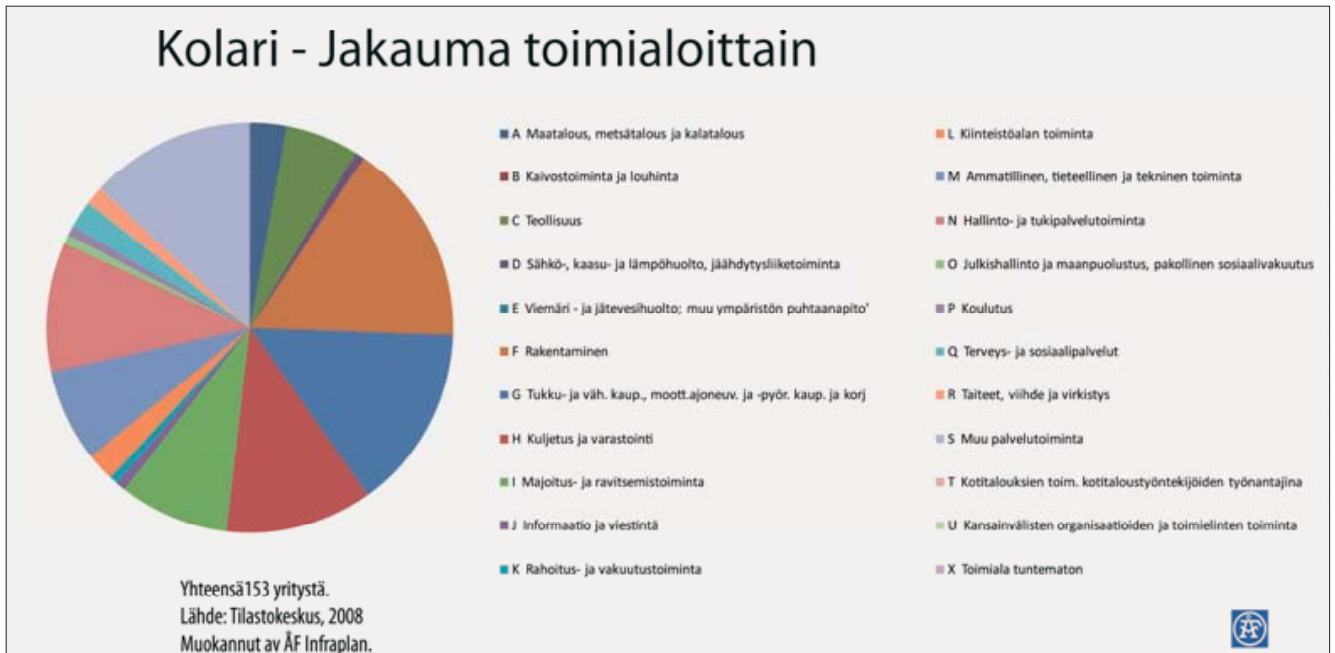
oli noin 14 % kaikista toimipaikoista. Kolmanneksi eniten toimipaikkoja on rakennusalalla, jonka osuus oli noin 12 %. Kaivostoiminnan osuus on vielä tässä vaiheessa vähäinen.

Kolarissa yritykset ovat pääosin pieniä, kuten oheinen kuvio osoittaa. Suurin osa eri toimialojen yrityksistä on enintään 10 hengen yrityksiä. Suurempia yrityksiä on maa- ja metsätaloudessa, teollisuudessa ja kaupan eri aloilla.

Kuvio 2.10. Työntekijämäärä eri toimialan yrityksissä Kolarissa
Lähde: Tilastokeskus

Määrällisesti eniten yrityksiä on rakennusalalla, kaupan eri aloilla, kuljetusalalla, hallinnossa sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Yritysten toimialakohtainen jakauma ilmenee tarkemmin seuraavasta kuviosta.

Kuvio 2.11. Kolarin yritysten jakauma toimialoittain.
Lähde: Tilastokeskus

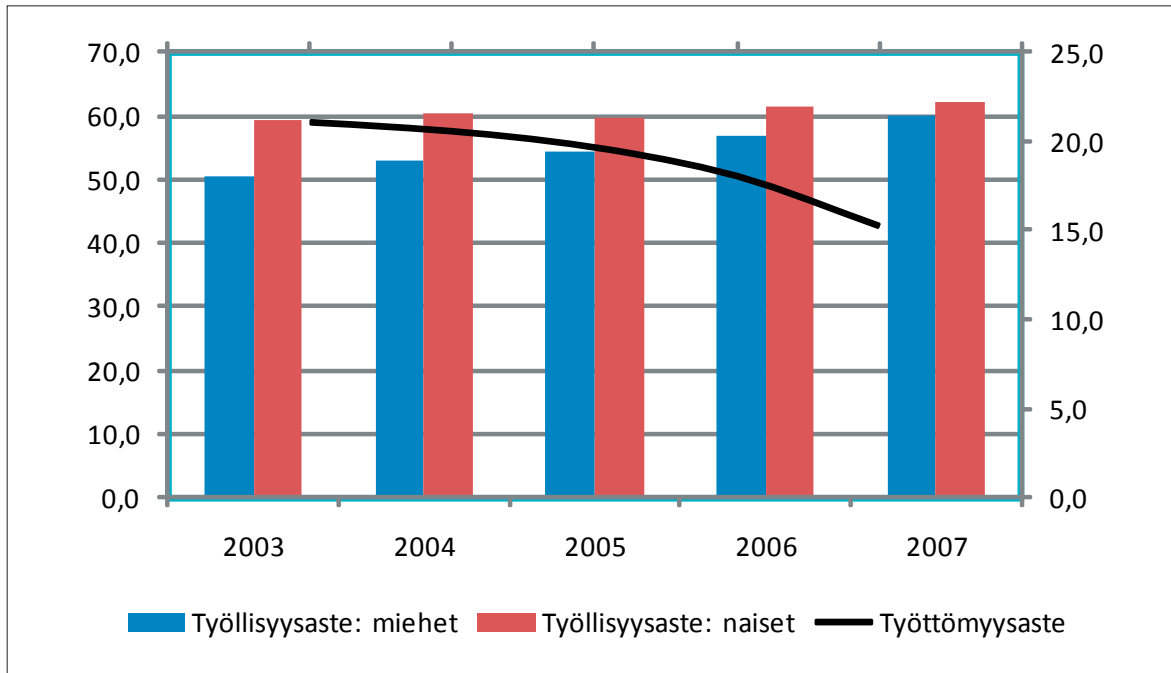
Kolarin julkiset palvelut keskittyvät pääasiassa kuntakeskukseen, mutta palveluja on myös tietyissä kyläkeskuksissa kuten Äkäslompolossa, Ylläsjärvellä ja Sieppijärvellä ja Vaattojärvellä. Oheisessa kuviossa on eräiden julkisten ja yksityisten palvelujen sijainti Kolarissa ja Pajalassa.

Kuvio 2.12. Eräiden julkisten ja yksityisten palvelujen sijainti Kolarissa ja Pajalassa.
Lähde: Kolarin ja Pajalan kunnat

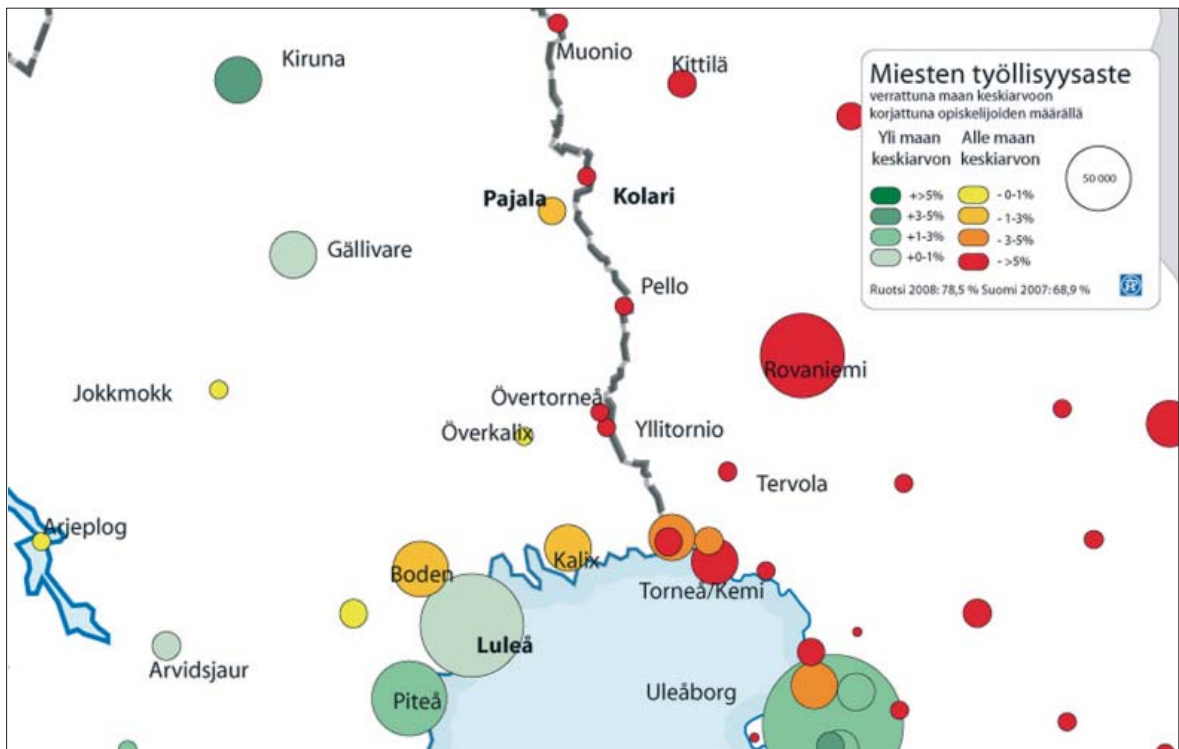
2.5 Työllisyys ja pendelöinti

Lapin työllisyyskehitys kokonaisuutena on parantunut 2000-luvulla 1–2 % vuosivauhtia. Samaan suuntaan on tilanne kehittynyt myös alueen seutukunnissa. Esimerkiksi vuosina 2003–2007 Tunturilapin työllisyysaste parani 8,7 % ja Torniolaakson työllisyysaste 2,7 %. Kolarin kunnan vastaava muutos oli 11,5 % (Lapin liitto 17.4.2008). Kolarin kunnassa oli vuoden 2007 lopussa yhteensä 1 479 työpaikkaa ja kunnan työttömyysaste oli 15,2 %. (Tilastokeskus, kuntaportaali 2007.)

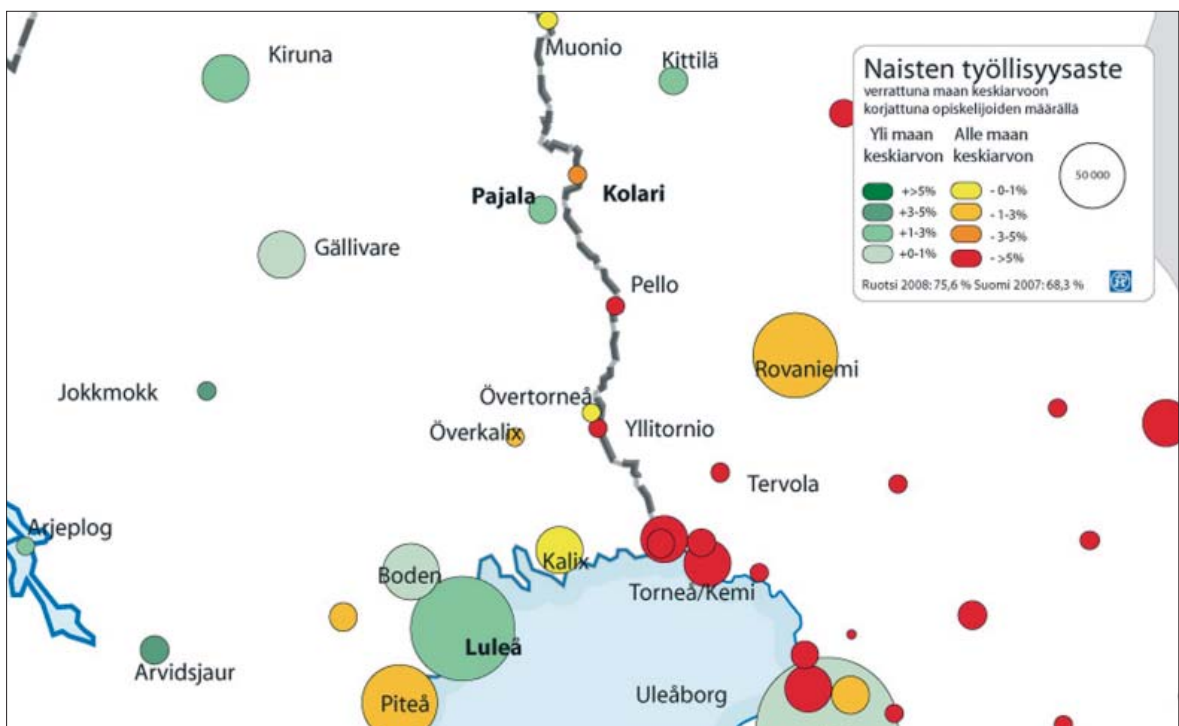
Kuvio 2.13. Kolarin työllisyyskehitys vuosina 2003–2007.
Lähde: Lapin liitto

Kun verrataan miesten työllisyystilannetta Pohjois-Suomessa koko maan työllisyystilanteeseen, havaitaan, että työllisyysaste jäi Rovaniemellä, Kolarissa ja Pellossa selvästi alle maan keskiarvon, kun taas Muonion työllisyysaste alitti sen hiukan. Monissa Pohjois-Suomen pienissä kunnissa miesten työllisyysaste oli selvästi heikompi kuin maassa keskimäärin. Pohjois-Ruotsin puolella tilanne oli monissa pienissä kunnissa maan keskiarvoon verrattuna parempi kuin Suomessa.

Kuvio 2.14. Miesten työllisyysaste verrattuna maan keskiarvoon eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa. Lähde: Tilastokeskus, Statistiska Centralbyrån

Myös naisten työllisyysaste oli Kolarissa, Pellossa ja Muoniossa alle maan keskiarvon, kun Kittilässä työllisyysaste ylitti maan keskiarvon. Monissa Pohjois-Suomen pienissä kunnissa naisten työllisyysaste oli selvästi heikompi kuin maassa keskimäärin. Kuitenkin Pohjois-Ruotsin monissa kunnissa naisten työllisyysaste oli maan keskiarvoon verrattuna parempi.

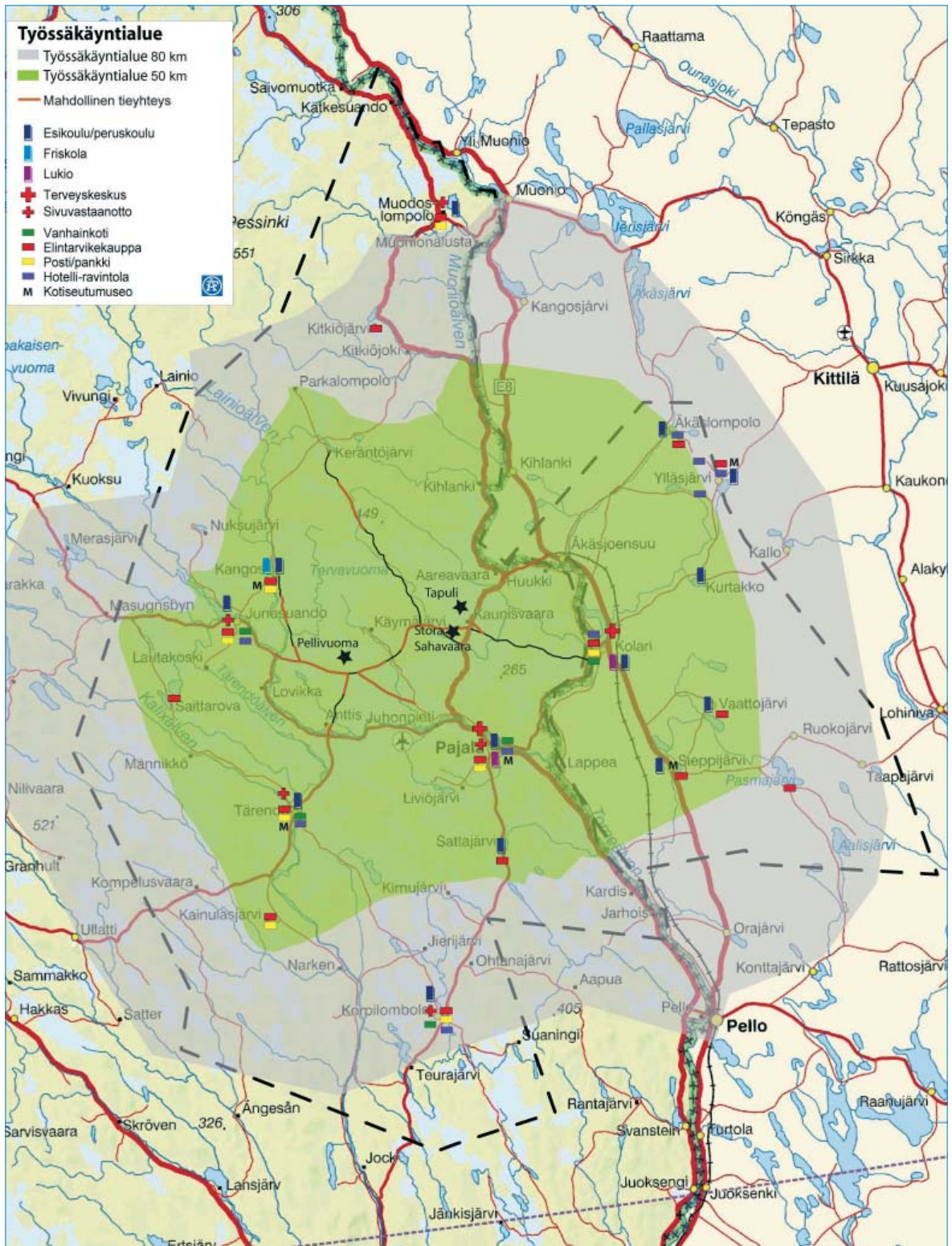
Kuvio 2.15. Naisten työllisyysaste verrattuna maan keskiarvoon eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa. Lähde: Tilastokeskus, Statistiska Centralbyrån

Seuraava taulukko kuvaa pendelöintiä Tunturi-Lapin ja Torniolaakson seutukuntien alueella. Kolariin pendelöivien määrä oli 146 henkilöä 13:sta Lapin kunnasta. Kittilään pendelöi 223 henkilöä 18 Lapin kunnasta. Muonioon pendelöi 83 henkilöä 11:sta Lapin kunnasta. Pelloon pendelöi 192 henkilöä 16:sta Lapin kunnasta. Pajala-Kolari kaivoshankkeiden toteutuminen tulee muuttamaan pendelöintimäärää merkittävästi. Pendelöinti lisääntyy yli rajan ja molemmissa maissa myös Kolarin ja Pajalan suuntaan.

Taulukko 2.1. Pendelöinti eräissä Lapin kunnissa vuonna 2005.
Lähde: Lapin liitto

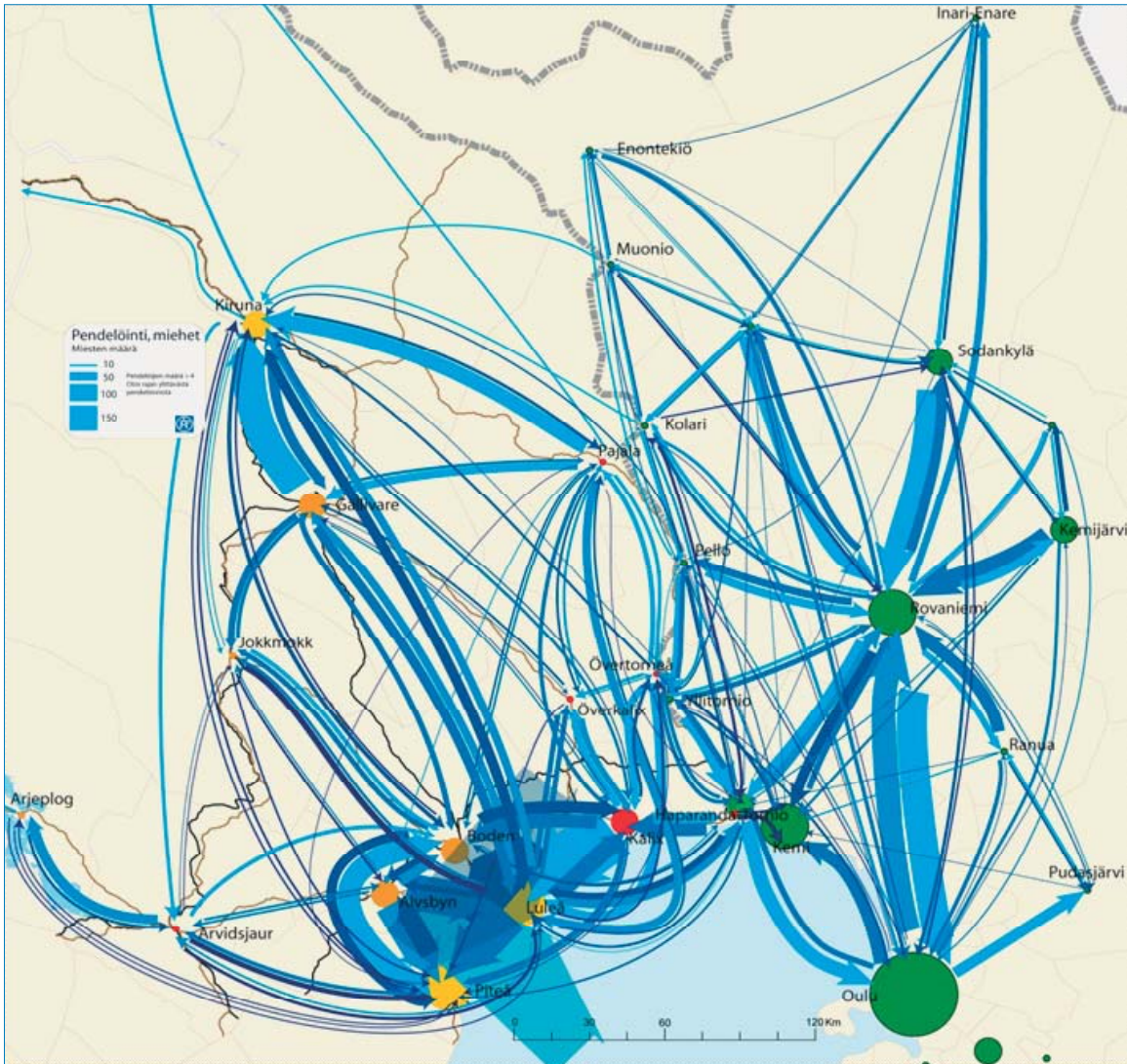
Työllisen asuinkunta	Työpaikan sijaintikunta Lapissa						
	LAPPI	Enontekiö	Kittilä	Kolari	Muonio	Pello	Ylitornio
Alueella työssäkäyvät (työpaikat) yhteensä	6 791	640	2 442	1 382	954	1 373	1 492
Työllisen asuinkunta Lapissa	6 510	627	2 310	1 313	920	1 340	1 465
Enontekiö	610	569	15	1	25	0	3
Inari	21	2	10	1	2	6	0
Kemi	14	0	2	6	3	3	1
Kemijärvi	12	1	5	1	4	1	2
Keminmaa	4	0	0	3	0	1	5
Kittilä	2 164	13	2 087	41	13	10	7
Kolari	1 259	6	34	1 167	19	33	13
Muonio	916	20	28	28	837	3	1
Pelkosenniemi	3	0	2	0	0	1	0
Pello	1 186	7	6	24	1	1 148	36
Posio	2	0	1	0	0	1	0
Ranua	1	0	1	0	0	0	2
Rovaniemi	170	7	70	29	9	55	36
Salla	3	0	2	0	0	1	3
Savukoski	6	1	4	0	0	1	0
Simo	1	0	1	0	0	0	0
Sodankylä	38	0	27	1	5	5	3
Tervola	4	0	1	0	0	3	2
Tornio	26	0	11	5	0	10	23
Utsjoki	5	0	3	1	1	0	0
Ylitornio	65	1	0	5	1	58	1 328

Seuraava kuvio havainnollistaa työmatkojen pituutta Pajala-Kolari kaivoksille mitattuna Stora Sahavaaraan ja Tapuliin. Etäisyydet sekä Pajalassa että Kolarissa ovat enimmillään 80 km. Tämä merkitsee noin yhden tunnin matka-aikaa ajettaessa henkilöautolla.

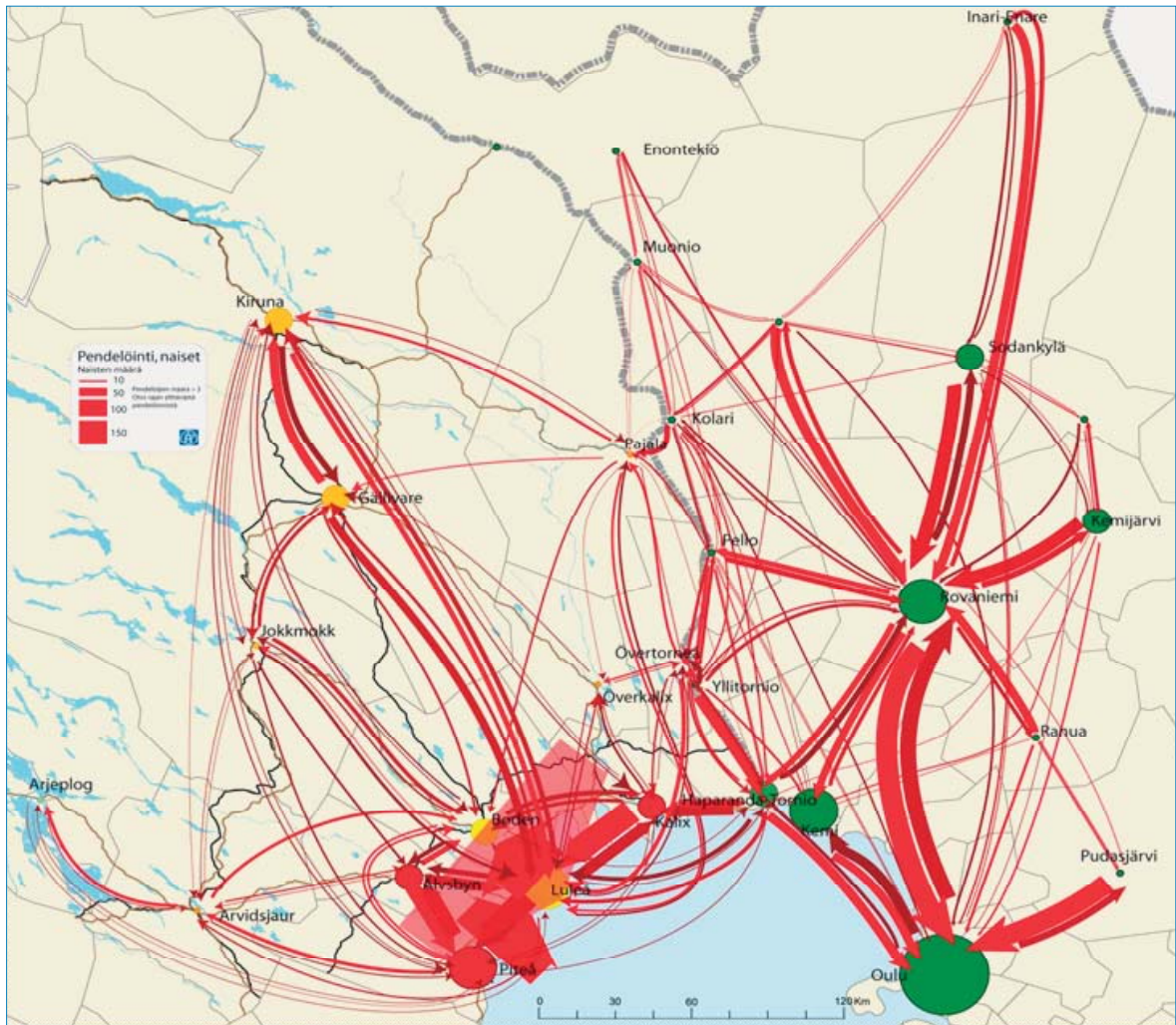
Kuvio 2.16. Etäisyydet Stora Sahavaaraan ja Tapuliin Pajalasta ja Kolarista.
Lähde: Kolarin ja Pajalan kunnat

Pendelöintiä tapahtuu eniten Oulun ja Rovaniemen välillä. Merkittävää pendelöintiä tapahtuu myös Rovaniemeltä Kemiin ja Tornioon sekä Kemijärveltä, Kittilästä ja Sodankylästä Rovaniemelle. Tämä koskee sekä naisia että miehiä. Seuraava kuvio esittää miesten pendelöintiä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin alueilla. Kaivostoiminnan käynnistyminen tulee lisäämään selvästi pendelöintiä Kolariin ja Pajalaan.

Kuvio 2.17. Miesten pendelöinti Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin alueella.
Lähde: Tilastokeskus, Statistiska Centralbyrån

Naisten pendelöinti tapahtuu pääosin samansuuntaisesti kuin miesten pendelöinti. Pendelöivien määrä on jossain määrin vähäisempää kuin miesten pendelöinti. Sekä miesten että naisten pendelöinti on vilkkainta alueiden suurimpien keskusten välillä.

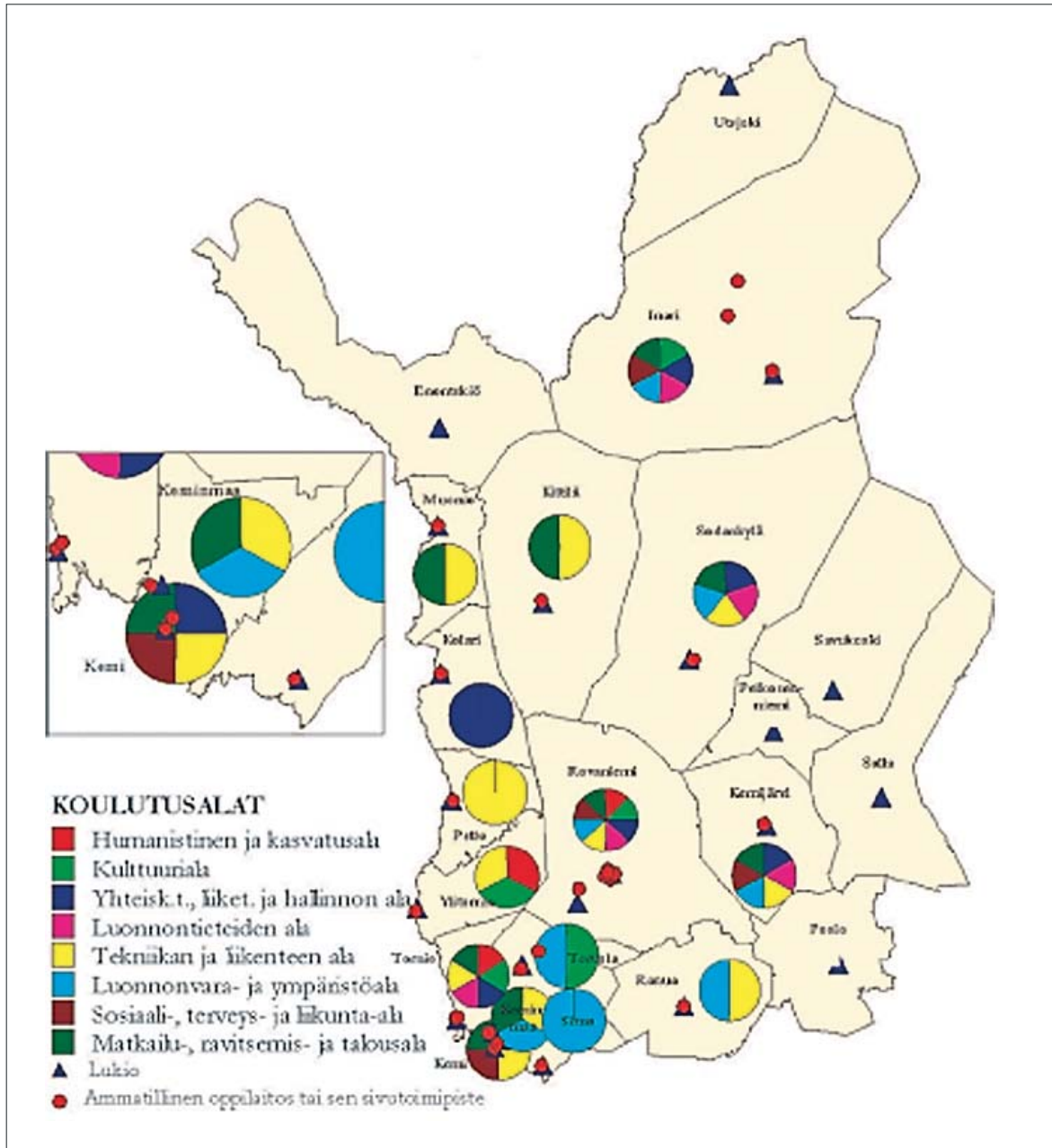
Kuvio 2.18. Naisten pendelöinti Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin alueella.
Lähde: Tilastokeskus, Statistiska Centralbyrån

2.6 Toisen asteen ammatillinen koulutus ja koulutustarjonta

Lapissa toimii vuonna 2009 viisi ammatillista peruskoulutusta antavaa oppilaitosta, jotka ovat Lapin ammattiopisto, Lapin urheiluopisto, Ammattiopisto Lappia, Itä-Lapin ammattiopisto ja Saamelaisalueen koulutuskeskus. Lisäksi Oulussa toimivalla ammattiopisto Luovilla on toimipiste Ylitorniossa. Lapin ammattiopiston toimipisteet sijaitsevat Rovaniemellä, Kittilässä ja Sodankylässä. Lapin urheiluopiston toimipiste on Rovaniemellä. Ammattiopisto Lappian toimipisteet ovat Torniossa, Kemissä, Kemimaalla, Kolarissa, Muoniossa, Pellossa, Simossa ja Tervolassa. Itä-Lapin ammattiopiston toimipisteet sijaitsevat Kemijärvellä. Saamelaisalueen koulutuskeskus sijaitsee Inarissa. Ammatillista perustutkintokoulutusta järjestävät myös kansanopistot, jotka ovat Peräpohjan Opisto Torniossa, Rovaniemi-Opisto Rovaniemellä, Ranuan kristillinen kansanopisto, Pohjantähti-opisto Kemimaalla sekä Ylitornion kristillinen opisto (Lapin läänin oppilaitosverkko lukuvuonna 2008–2009).

Kemijärven kaupunki on ainoa yksittäinen ammatillista koulutusta ylläpitävä kunta Lapissa. Kemijärvellä on kaksi ammatillista koulutusta antavaa oppilaitosta, ammattiopisto sekä ammatillinen aikuiskoulutuskeskus. Saamelaisalueen koulutuskeskus on valtion ylläpitämä oppilaitos. Koulutuskeskuksen tehtävänä on antaa koulutusta lähinnä saamelaisalueen tarpeita varten, säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria ja

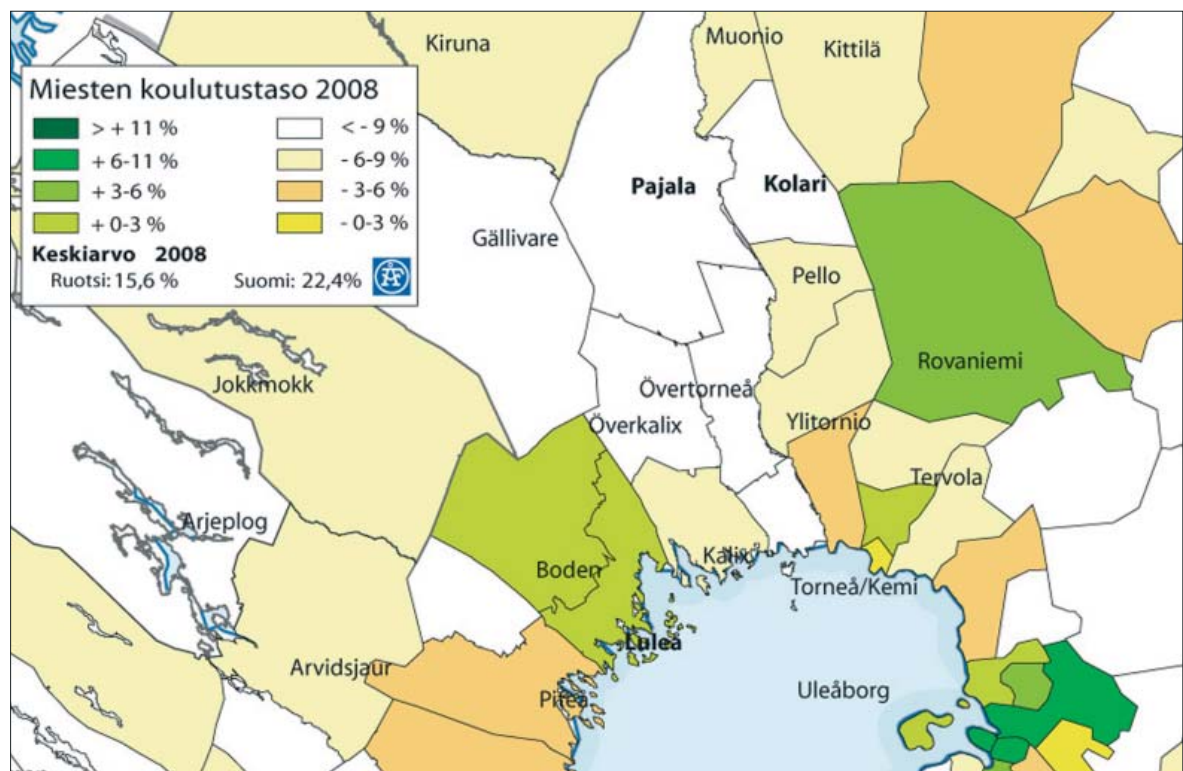
luontaiselinkeinoja sekä edistää saamenkielisen oppimateriaalin tuottamista. Koulutuskeskus antaa ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen lisäksi myös saamenkielen ja kulttuurin koulutusta sekä yleissivistävää koulutusta. Oheinen kartta kuvaa ammatillisen opetuksen koulutustarjontaa vuonna 2006.

Kuvio 2.19. Toisen asteen koulutustarjonta Lapin läänissä vuonna 2006.
Lähde: Kurtakko-Rantaniemi 2008

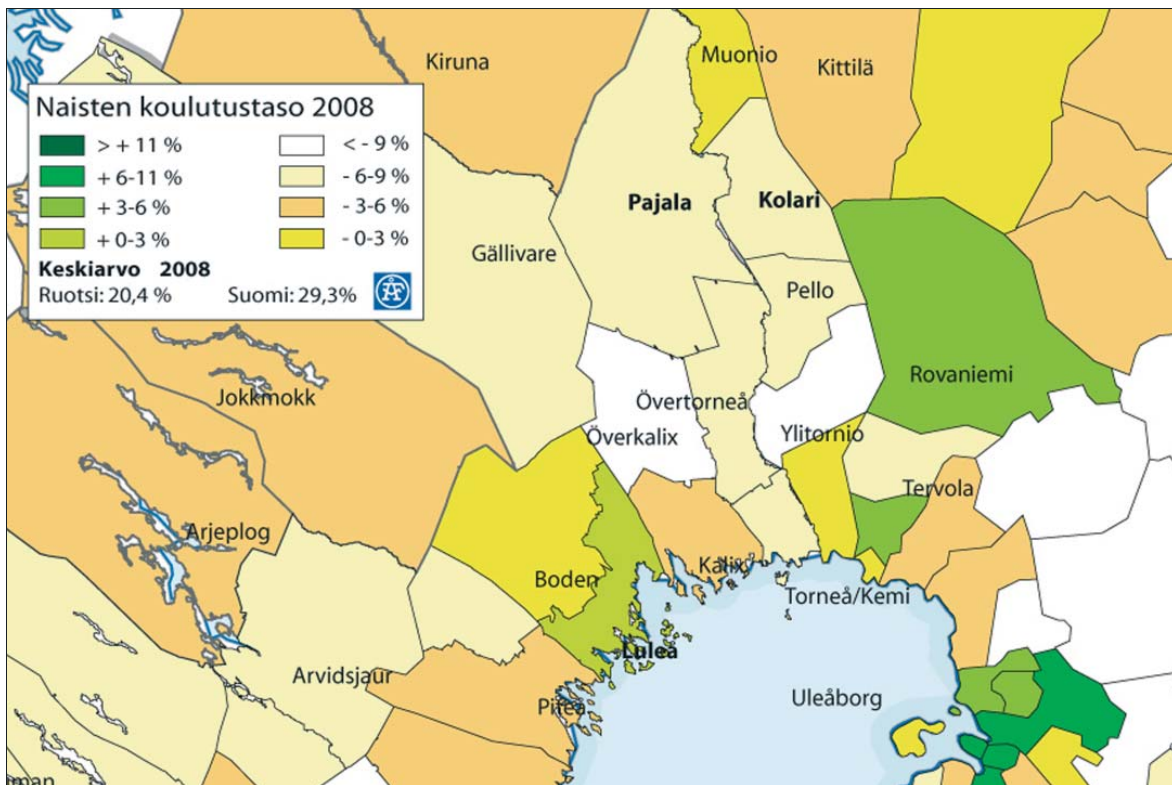
2.7 Korkeakoulutus ja koulutustarjonta

Korkeakoulutetun väestön osuus on Pohjois-Suomen alueella sekä miesten että naisten osalta selvästi alhaisempi kuin maassa keskimäärin. Ainoastaan Oulussa ja Rovaniemellä osuus on molemmissa ryhmissä maan keskiarvoa korkeampi. Tunturi-Lapin seutukunnassa korkeakoulutettujen miesten osuus on jopa 9 % ja naisten osuus runsaat 6 % maan keskiarvoa alhaisempi. Torniolaakson seutukunnassa korkeakoulutettujen miesten osuus on vastaavasti 8 % ja naisten osuus runsaat 9 % alhaisempi kuin maan keskiarvo. Kolarin kunnassa vastaavat luvut ovat miesten osalta 9 % ja naisten osalta 7 %. Oheisessa kuviossa on miesten koulutustaso eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa verrattuna maiden keskiarvoon.

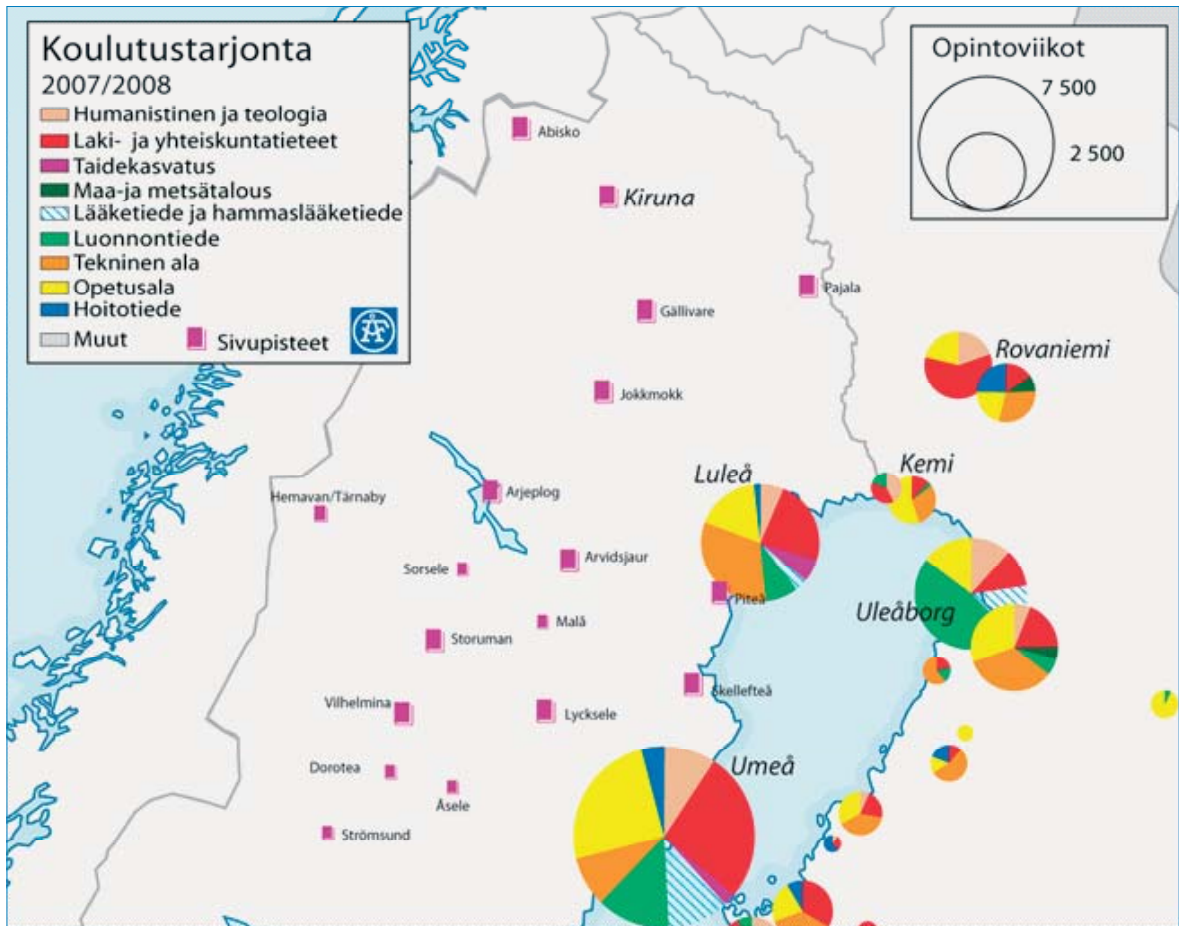
Kuvio 2.20. Miesten koulutustaso eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa.
Lähde: Tilastokeskus, Statistiska Centralbyrån

Naisten koulutustaso on sekä Pohjois-Suomessa että Pohjois-Ruotsissa selvästi miesten koulutustasoa korkeampi. Lisäksi Pohjois-Suomessa koulutustaso on molemmissa ryhmissä korkeampi kuin Ruotsissa. Erot johtuvat osittain maiden erilaisesta koulutusluokituksesta.

Kuvio 2.21. Naisten koulutustaso eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa.
Lähde: Tilastokeskus, Statistiska Centralbyrån

Sekä Suomessa että Ruotsissa opintosuorituksia mitataan nykyisin opintopisteillä. 60 opintopistettä vastaa lukuvuoden työmäärää tai 1 600 tuntia työtä. Yksi opintopiste vastaa noin 27 tunnin työpanosta. Vuoteen 2005 saakka opintosuorituksia mitattiin opintoviikolla, jolla tarkoitettiin opiskelijan arvioitua keskimääräistä 40 tunnin työpanosta opintotavoitteiden saavuttamiseksi. Seuraavassa kuviossa on eräiden Keski- ja Pohjois-Suomen sekä Ruotsin korkeakoulujen opintosuoritusten määrät lukuvuonna 2007–2008.

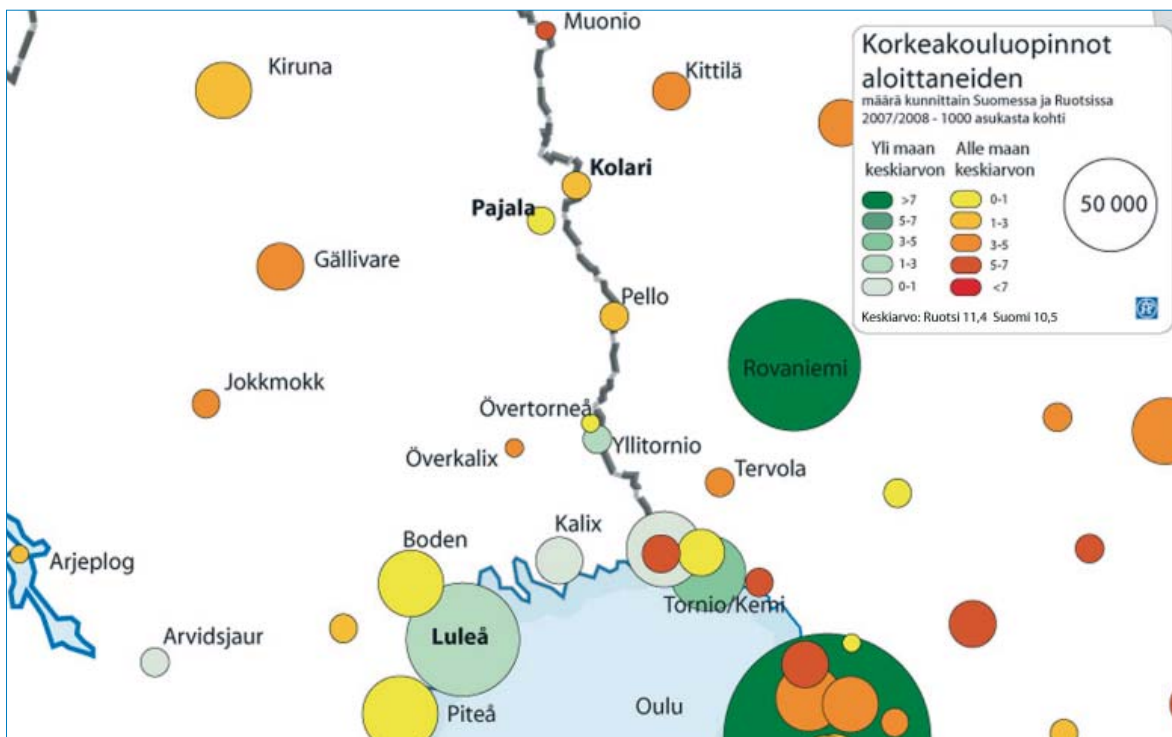
Kuvio 2.22. Korkeakoulutustarjonta erällä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin alueilla.
Lähde: Tilastokeskus, Statistiska Centralbyrån

Pohjois-Suomen korkeakoulutarjonnasta vastaavat Oulun ja Lapin yliopistot sekä Kajaanin yliopistokeskus. Ammattikorkeakoulutusta antavat Kajaanin, Oulunseudun, Rovaniemen ja Kemi-Tornion ammattikorkeakoulut sekä Humanistinen ammattikorkeakoulu, jolla on toimipiste Torniossa. Oulun yliopiston koulutustarjonta sisältää humanistisen, kasvatustieteellisen, luonnontieteellisen, lääketieteellisen, taloustieteiden ja teknisten tieteiden koulutusohjelmien mukaisia opintoja. Lapin yliopiston koulutustarjontaan sisältyy puolestaan oikeustieteiden, yhteiskuntatieteiden, kasvatustieteiden ja taiteen alan koulutusohjelmien mukaisia opintoja. Yliopistot tarjoavat lisäksi avoimia yliopisto-opintoja ja täydennyskoulutusta alueella.

Ammattikorkeakoulujen koulutustarjontaan sisältyy muun muassa liiketalouden, tekniikan, tietojenkäsittelyn, talousalan, luonnonvara-alan, kulttuurialan sekä sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelmien mukaisia opintoja. Koulutustarjonta on erittäin monipuolista ja laajaa. Esimerkiksi Oulunseudun ammattikorkeakoulussa voi opiskella 30:en koulutusalan sisältämiä opintoja. Koulutusalojen nimikkeet vaihtelevat hieman korkeakouluittain.

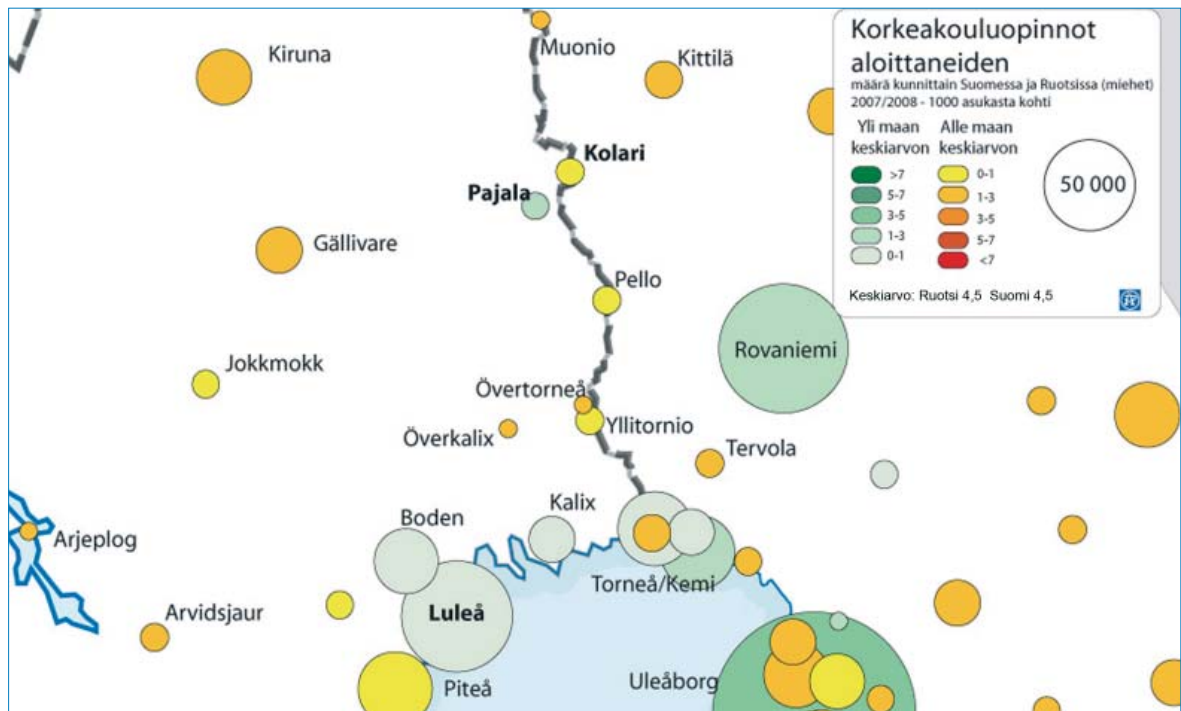
Lapissa toimivat korkeakoulut, Lapin kesäyliopisto sekä alueen seutukuntien toimijat ovat muodostaneet alueellisen yhteistyöverkoston, jonka tavoitteena on maakunnan tasapainoinen kehittäminen. Yhteistyöverkoston puitteissa lähes kaikissa Lapin kunnissa on tarjolla avointa korkeakouluopetusta ja täydennyskoulutusta.

Pohjois-Suomessa korkeakoulutuksen saatavuus on parantunut huomattavasti viime vuosikymmenten aikana sekä korkeakouluverkoston rakennemuutosten että uusien koulutusalojen johdosta. Korkeakoulujen tarjoamaa täydennyskoulutusta ja avoimia korkeakouluopintoja on tarjolla myös maaseutukunnissa. Hakeutuminen korkeakoulutukseen vaihtelee luonnollisesti alueittain ja kunnittain huomattavasti. Esimerkiksi Oulussa ja Rovaniemellä korkeakouluopintonsa aloittaneiden määrä ylittää selvästi koko maan keskiarvon. Kemi-Tornion seutukunnassa osuus jää hieman alle maan keskiarvon ja Torniolaakson seutukunnassa osuus on noin 2 % alle maan keskiarvon. Tunturi-Lapin seutukunnan keskiarvo on noin 5 % alle maan keskiarvon. Seuraavassa kuviossa on uusien korkeakouluopiskelijoiden määrä eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa. Kittilässä, Kolarissa, Muoniossa ja Pellossa osuudet jäävät selvästi alle maan keskiarvon.

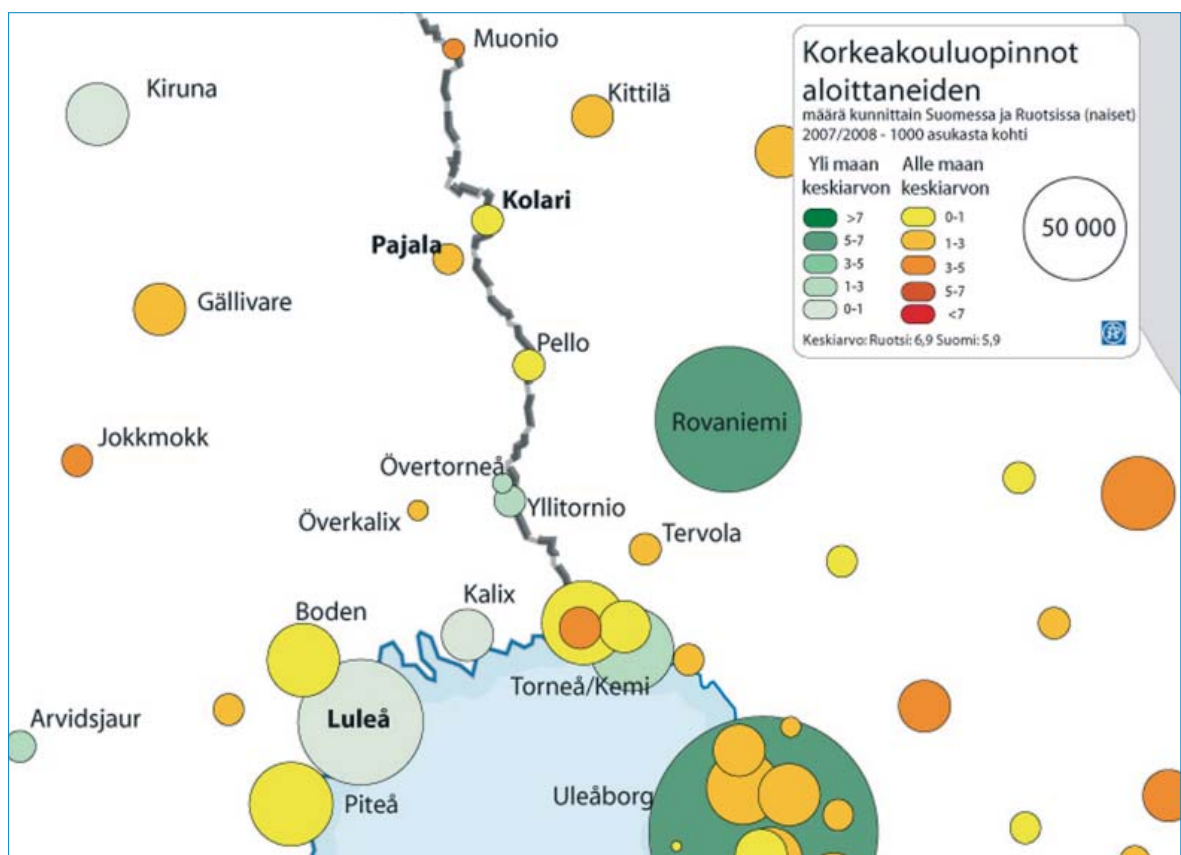
Kuvio 2.23. Korkeakouluopinnot aloittaneiden määrä eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa.
Lähde: Tilastokeskus, Statistiska Centralbyrån

Seuraavassa kuviossa on korkeakouluopinnot aloittaneiden miesten osuudet Oulussa, Rovaniemellä ja Kemi-Tornion alueella. Osuudet ylittävät maan keskiarvon. Kittilässä, Kolarissa, Muoniossa ja Pellossa osuudet jäävät selvästi alle maan keskiarvon. Myös Ruotsin puolella asukasmäärältään suuremmissa kunnissa korkeakouluopinnot aloittaneiden määrä ylittää ja pienissä kunnissa alittaa maan keskiarvon.

Kuvio 2.24. Korkeakouluopinnot aloittaneiden miesten määrä eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa. Lähde: Tilastokeskus, Statistiska Centralbyrån

Korkeakouluopinnot aloittaneiden naisten osuus on Oulussa, Rovaniemellä, Kemissä ja Ylitorniossa maan keskiarvoa korkeampi ja muissa kunnissa maan keskiarvoa alhaisempi. Myös Ruotsin puolella suuremmissa kunnissa korkeakouluopinnot aloittaneiden naisten osuus ylittää ja pienissä kunnissa alittaa maan keskiarvon.

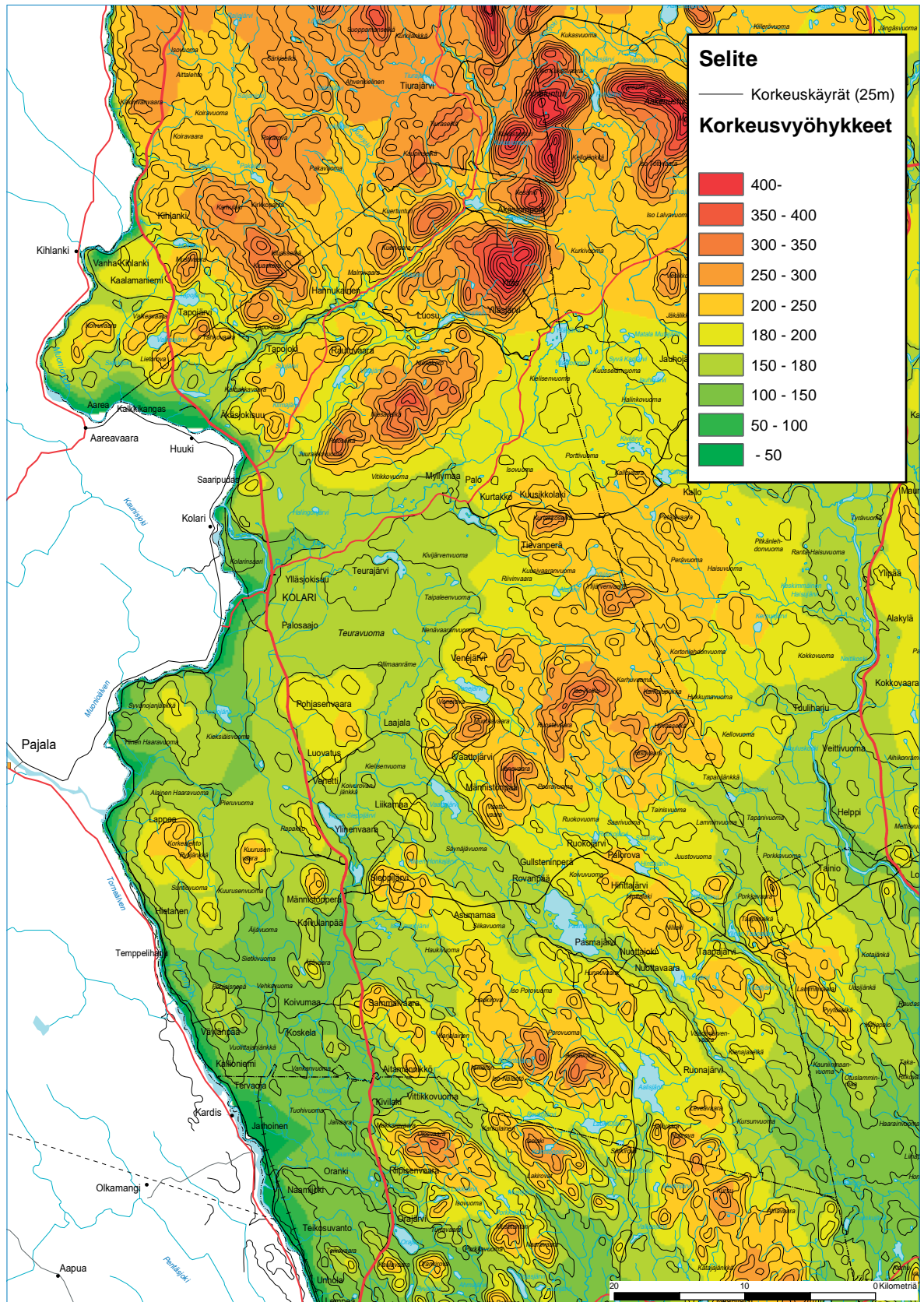
Kuvio 2.25. Korkeakouluopinnot aloittaneiden naisten määrä eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa. Lähde: Tilastokeskus, Statistiska Centralbyrån

3. Maantiede ja luonnonympäristö

3.1 Maisema

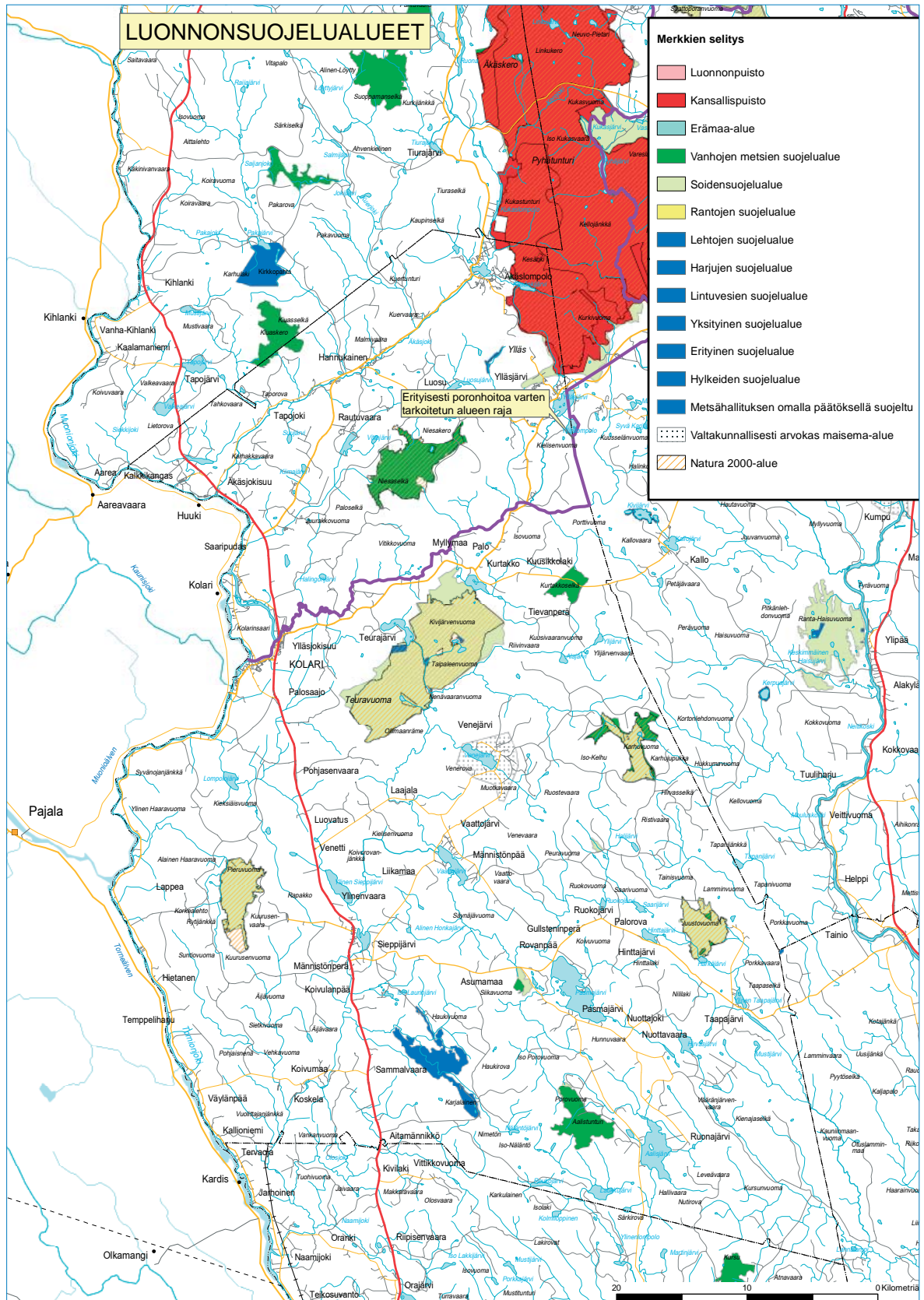
Lapin maisemalle ovat ominaisia laajat metsäiset vaaraseudut, asumattomat erämaat ja tunturiylängöt, paljaat tunturit, suuret jokilaaksot ja vanhojen perinteisten elinkeinojen varaan muodostuneet kylät ja kulttuuriympäristöt. Tunturi-Lapin maisema muodostuu eteläosassa sijaitsevista metsäisistä vaaroista, jotka muuttuvat pohjoiseen mennessä vaihtelevaksi tunturimaastoksi. Maisemakuvaa hallitsee Ounasselän tunturijono, joka alkaa Ylläkseltä ja jatkuu Pallakselle ja Ounastunturille sekä koilliseen Aakenustunturille ja Leville.

Enontekiön alueen tunturit muuttuvat vuoristoisemmaksi käsivartta kohti mentäessä ja tunturikoivikojen tilalle tulevat avoimet paljakat. Tuntureiden ja vaarojen välisissä laaksoissa virtaavat Ounasjoki ja Torniojoki-Muoniojoki. Tunturi-Lapista puuttuvat laajat järvaltaat, mutta pienempiä järviä on runsaasti. Tuntureiden korkeudet Lapissa ovat pääosin 300–600 metriä merenpinnan yläpuolella. Pallastunturin ylänkö sijoittuu 400–500 metriä merenpinnan yläpuolelle ja korkein laki runsaat 800 metriä merenpinnan yläpuolella (Tunturi-Lapin maakuntakaavan maisemaselvitys 2007, osa 1).

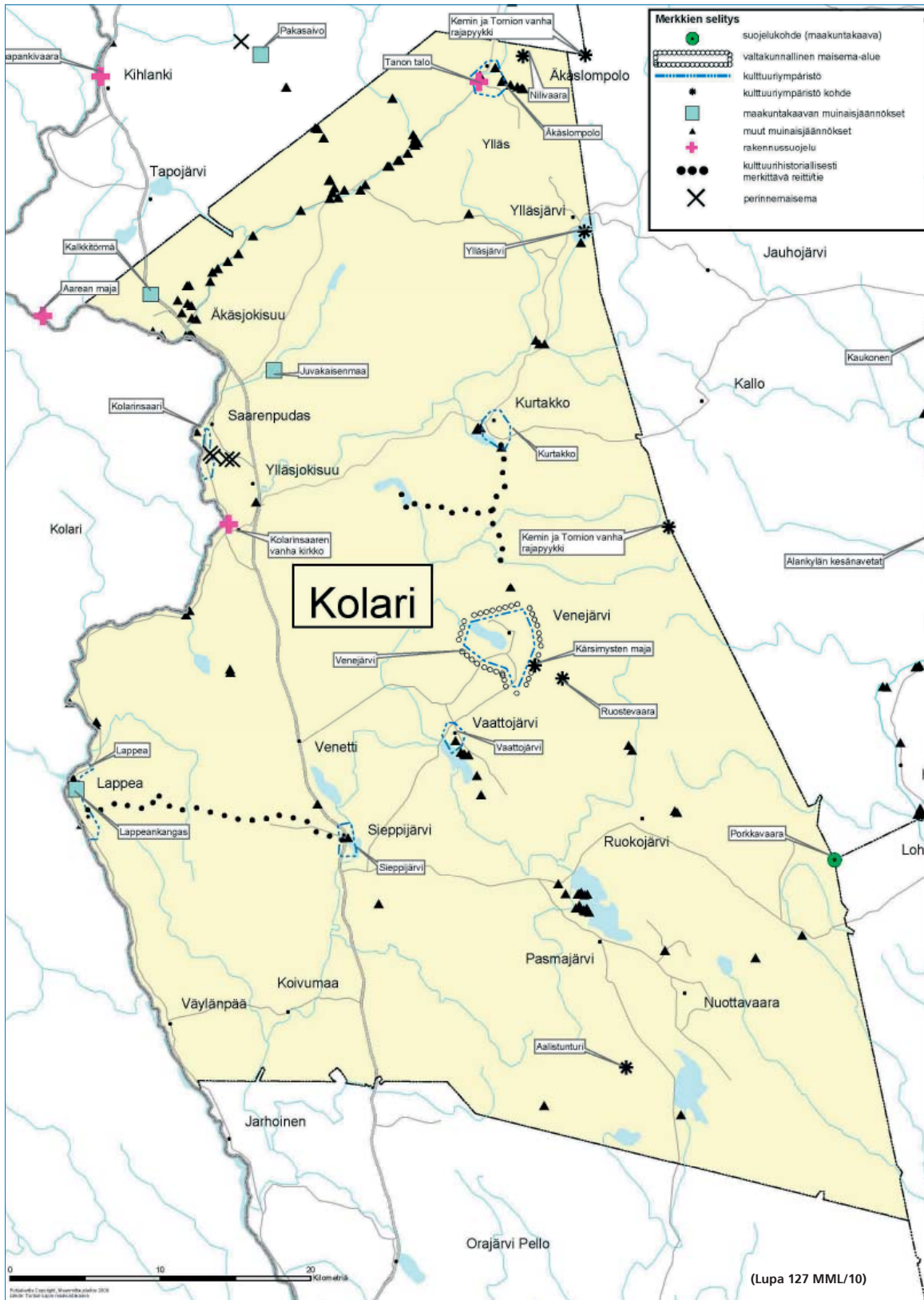
Kuvio 3.1. Korkeusvyöhykkeet Kolarin alueella.
Lähde: Lapin liitto

Tunturi-Lapissa on suojelualueita yhteensä noin 8 066 km², mikä on 38 % seutukunnan pinta-alasta. Pinta-alasta puuttuu Tornion-Muoniojoen vesistöalue. Natura-alueita on jokaisen Tunturi-Lapin kunnan alueella. Laajimmat alueet koostuvat erämaa-alueista sekä kansallis- ja luonnonpuistoista. Alueella on myös useita vanhojen metsien suojelualueita ja soidensuojelualueita. Natura-alueeseen kuuluu myös laajoja aapasoita, Enontekiön pinta-alasta suurin osa kuuluu Natura 2000-verkostoon. Täsmällinen luettelo Tunturi-Lapin Natura 2000 -alueista löytyy internet-osoitteesta www.ymparisto.fi > Lappi > Luonnon-suojelu > Natura 2000 -verkosto > Natura 2000 -kohteet kunnittain; lisäksi Tunturi-Lapin maakuntakaavaselostus 2009 sekä maisemaselvitys 2007, osa 2).

Kuvio 3.2. Luonnonsuojelualueet Kolarin alueella.
Lähde: Lapin liito

Kolarin alueella sijaitsee myös valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaita kulttuurihistoriallisia ympäristö- ja maisema-alueita, kiinteitä muinaisjäännöksiä ja rakennuslainsäädännöllä suojeltuja kohteita. Kohteet ilmenevät oheisesta kartasta.

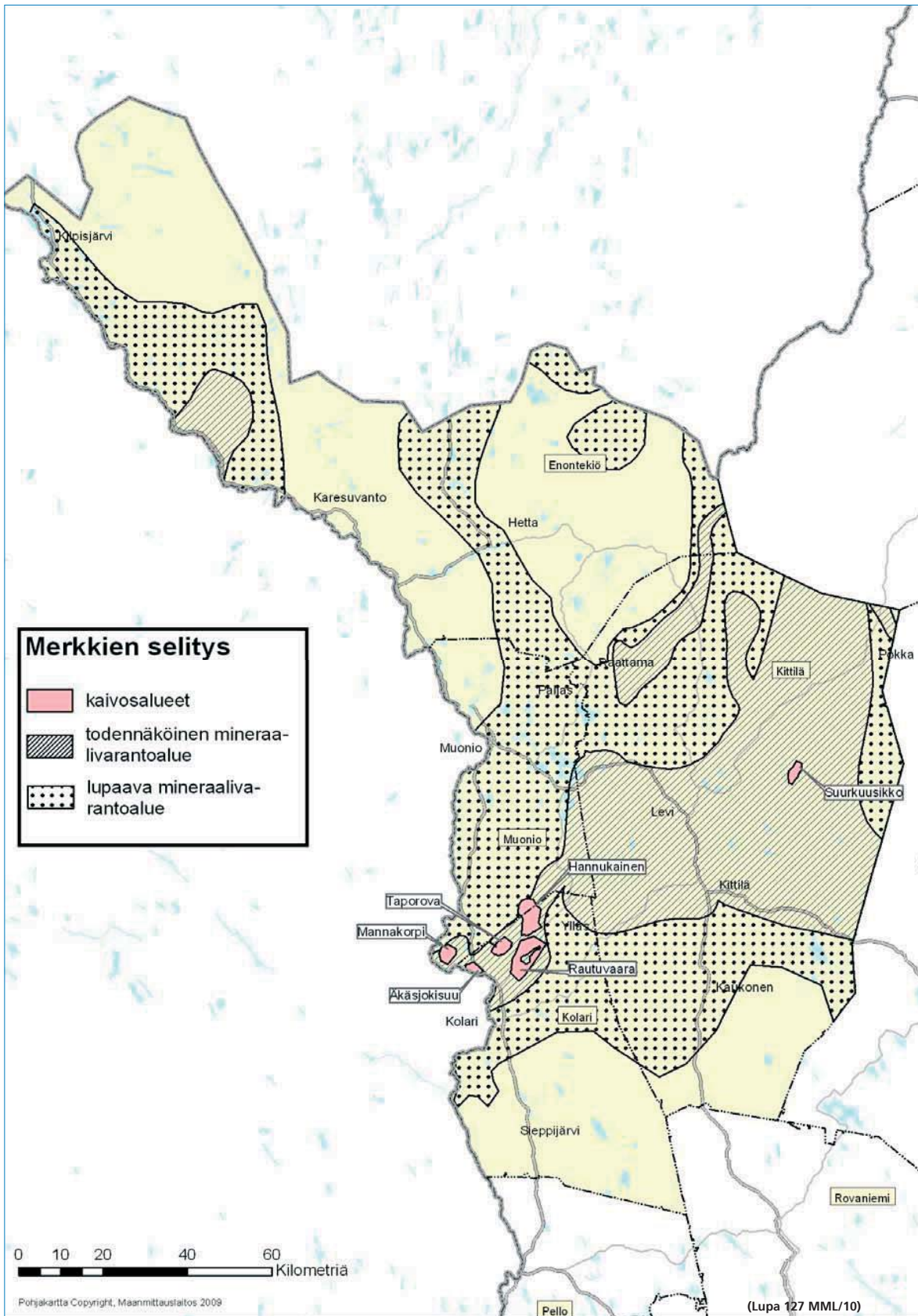

Kuvio 3.3. Arvokkaat kulttuuriympäristöt Kolarissa.
Lähde: Lapin liitto

3.2 Malmiesiintymät

Kolarin pohjoisosa Äkäsjokisuusta Ylläkselle on vanhaa rautamalmialuetta, jossa ensimmäiset valtauokset on tehty 1800-luvun puolivälissä. Alueella on ollut kaivostoimintaa vuosina 1962–1990 useammassa kaivoksessa ja alueella malminetsintäyhtiötä kiinnostaa uudelleen rauta, kupari ja kulta. Tunnettuja rautaesintymiä ovat Juvakaisenmaa, Rautuoja, Rautuvaara, Ristimella ja Sainkangas, Hannukainen, Rytijänkä, Sivakkalehto, Taporova, Kuervitikko ja Rautuhelukka. Uudempia merkittäviä malmiaihteita ovat Karhujupukan ja Hävityskuusikon rauta-, titaani-, ja vanadiiniesiintymät. Muita tutkittuja malmiaihteita ovat Ylläksen kupari-, Äkäsaivon kultakupari- ja Kesänkitunturin uraniaheet (Tunturi-Lapin maakuntakaava-alueen geologiset taustatiedot. Lapin liitto 2007).

Kolari-Pajala kaivoshankkeen esiintymät sijaitsevat sekä Suomen että Ruotsin puolella. Kaivoksen pääasiallinen tuote on rautamalmi. Kolarin ja Pajalan alueella on useita esiintymiä ja mineraalivaranto on arvioitu 500 miljoonaksi tonniksi. Nyt todennetut esiintymät riittävät vähintään 20–25 vuoden kaivostoimintaan. Kaivostoiminnasta vastaava Northland Resources Inc -yhtiö arvioi Hannukaisen malmiresursien määräksi noin 166 miljoonaa tonnia ja tuotannon vuosittaiseksi keskimääräiseksi volyymiksi noin 4,5 miljoonaa tonnia. Kaivettavat metallimalmit ovat pääasiassa rauta ja kupari. (Northland Resources Inc. kaivosyhtiön tiedot; Tulevaisuuden näkymiä 2/2009, Tiehallinto). Seuraavassa kartassa on esitetty Tunturi-Lapin kaivos- ja mineraalivarantoalueet.

Kuvio 3.4. Tunturi-Lapin kaivosalueet.
Lähde: Lapin Liitto

3.3 Liikenne

Kolarin kunnan liikenneyhteydet ovat hyvät. Valtatie 21 (E 8) kulkee Kolarin kunnan alueen läpi siten, että kunnan keskustaajama on aivan valtatie lähialueella. Valtatie 21 on tärkeä pääväylä Pohjoiseen ja esimerkiksi Ylläkselle matkustettaessa. Liikenne on vilkkainta Kolarin Kirkonkylän läheisyydessä valtatiellä 21, jossa keskimääräinen liikennemäärä ylittää jo lähes 3 000 ajoneuvon vuorokaudessa. Ylläksen tunturikeskuksen ympäristössä vastaava määrä ylittää 2 000 ajoneuvon määrän. Lähimmät lentoyhteydet Suomen puolella ovat Kittilässä ja Ruotsin puolella Pajalassa. Kolarin kunnan alueen tieverkostoon sisältyy valtatie lisäksi seututeitä ja yhdysteitä.

Seuraavassa kartassa on esitetty Tunturi-Lapin tiestö luokituksineen, rautatie- ja lentoliikenneyhteydet sekä liikenneyhteyksien kehittämiskohteet.

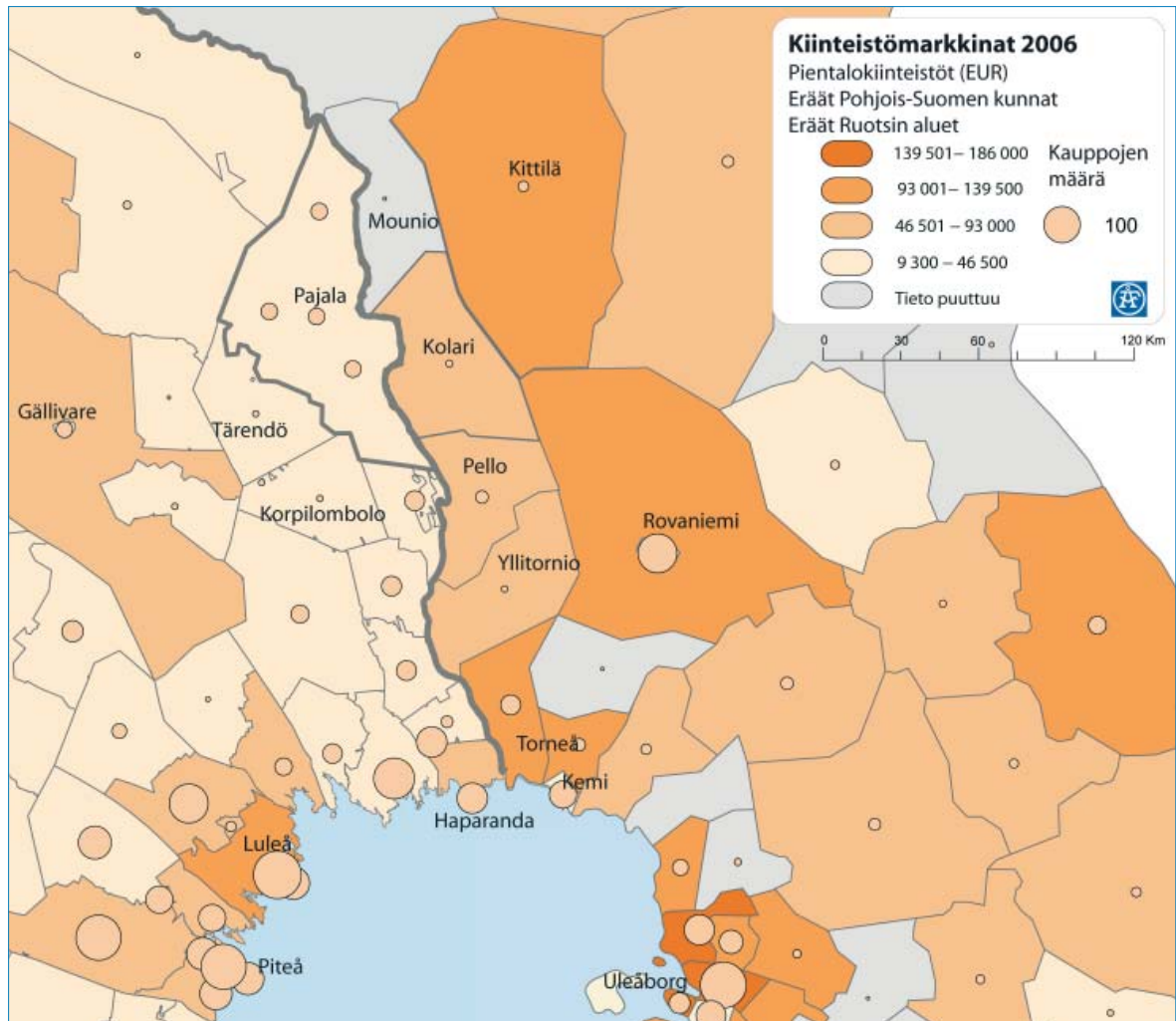

Kuvio 3.5. Tunturi-Lapin liikenneväylät.
Lähde: Lähde: Maanmittauslaitos, Lapin Liitto

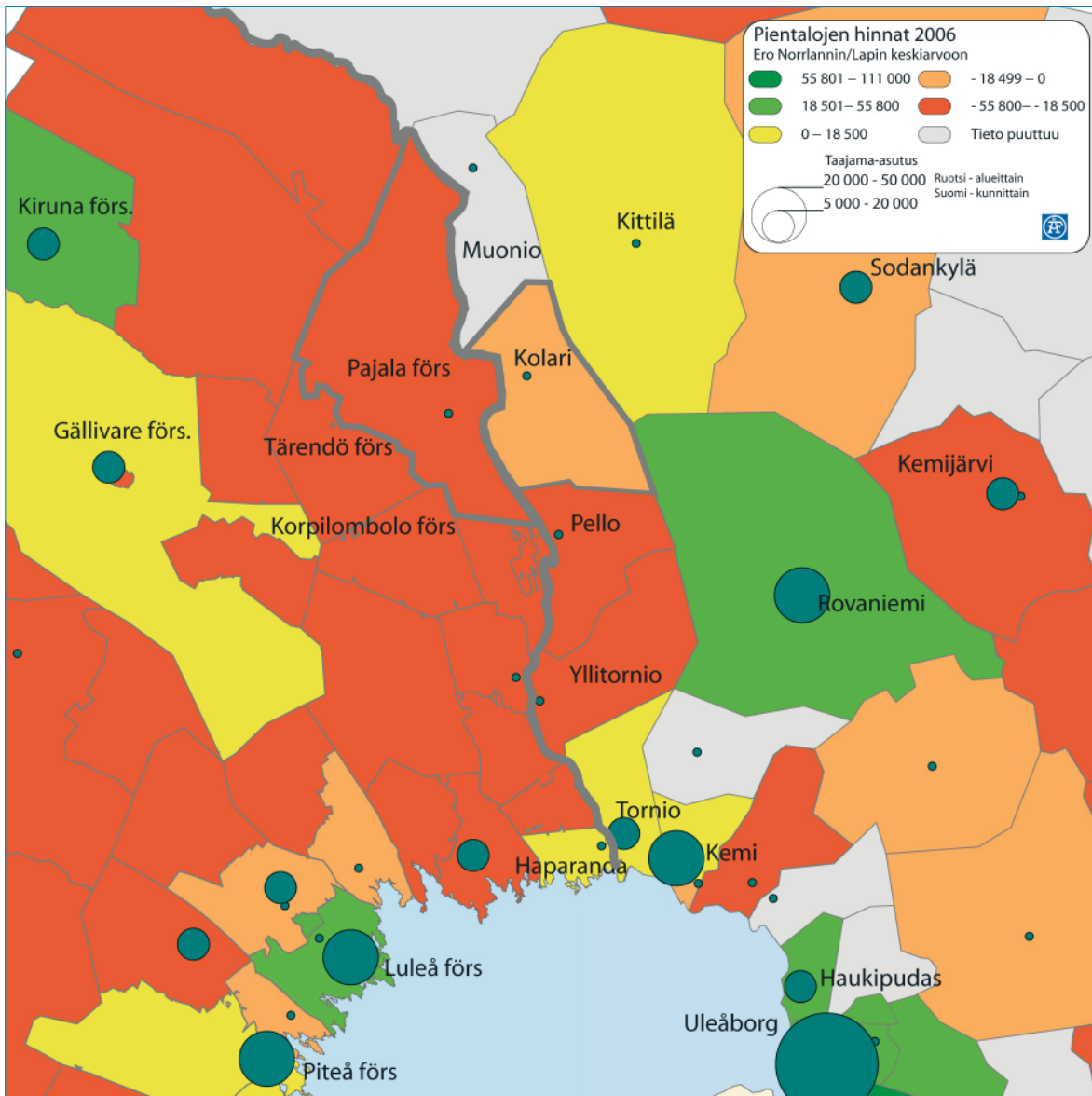
4. Asumismahdollisuudet

4.1 Asuntomarkkinat

Länsi-Lapin pienasuntojen keskihinnat ovat muita korkeammat Kemi-Tornion alueella, Rovaniemellä ja Kittilässä. Tunturi-Lapin alueella keskihinnat ovat selvästi näitä alhaisemmat. Ruotsissa rajaseudulla hintataso on alhaisempi kuin Suomessa.

Kuvio 4.1. Pientalokiinteistöjen markkinatilanne eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa vuonna 2006.
Lähde: Tilastokeskus, Statistiska Centralbyrån

Kuvio 4.2. Pientalojen keskihinnat verrattuna alueiden keskihintoihin eräissä Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin kunnissa vuonna 2006.

Lähde: Tilastokeskus, Statistiska Centralbyrån

Rovaniemellä pientalojen keskihinnat ovat selvästi korkeammat kuin koko Lapissa. Tunturi-Lapin alueella keskihinnat ovat puolestaan selvästi alhaisemmat kuin Lapissa keskimäärin. Kolarissa keskihinnat ovat alhaisimmat myös naapurikuntiin verrattuna. Ruotsissa rajaseudulla hinta on samaa tasoa kuin esimerkiksi Pellossa ja Ylitorniossa.

4.2 Asuntokapasiteetti

Kolarin kunnan asuntokanta käsitti vuoden 2008 tilaston mukaan 2 170 eri tyyppistä asuntoa. Näistä oli vakinaisesti asuttuja 1 744 ja ei-vakinaisesti asuttuja 426.

Taulukko 4.1. Kolarin kunnan asuntokapasiteetti vuonna 2008. Lähde: Tilastokeskus.

Asuntojen määrä/käyttötilanne	Erillinen pientalo	Rivi- tai ketjutalo	Asuinkerros-talo	Muu rakennus	Yhteensä
Kaikki asunnot	1647	307	98	118	2170
Vakinaisesti asuttu	1355	228	48	113	1744
Ei vakinaisesti asuttu	292	79	50	5	426

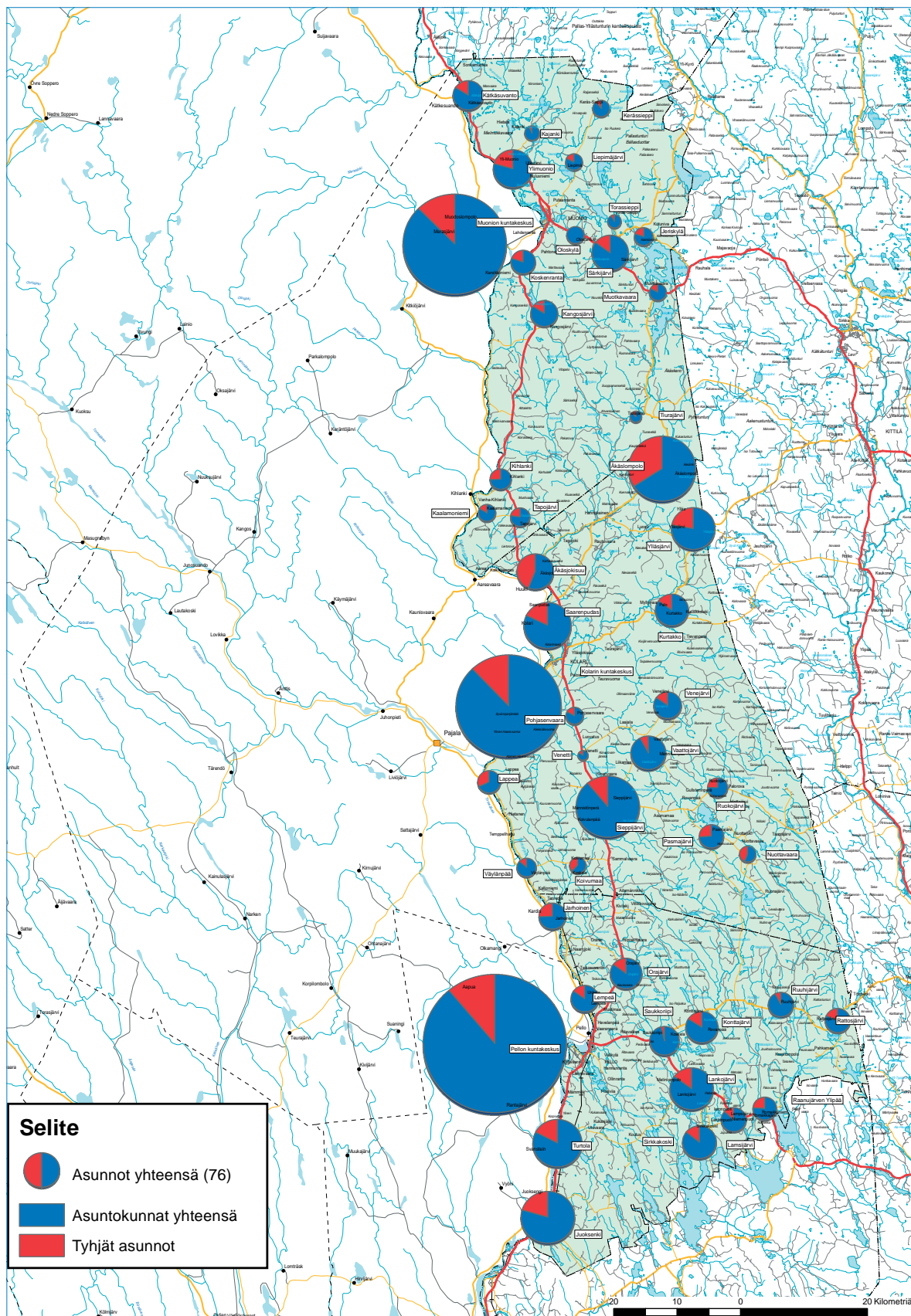
4.3 Tyhjät huoneistot

Alueittainen asuntotilanne vuodelta 2007 osoittaa, että kuntakeskuksen lisäksi asuntokeskittymiä löytyy Äkäslompolon, Sieppijärven, Saarenpudaksen ja Ylläsjärven alueilla. Tyhjien asuntojen määrä oli 419, mikä osoittaa, että käytettävissä olevaa asuntokapasiteettia on olemassa kaivostoimintaa silmälläpitäen. Tilasto ei kuitenkaan osoita, kuinka suuri osa asunnoista on asumiskelpoista.

Taulukko 4.2. Tyhjien asuinhuoneistojen määrä Kolarin kunnassa vuonna 2007. Lähde: Lapin liitto.

Alue	Asuinhuoneistot	Tyhjät asuinhuoneistot	Tyhjät asunnot %
Kolarin kuntakeskus	657	81	12,3
Koivumaa	16	6	37,5
Kurtakko	64	10	15,6
Lappea	31	10	32,3
Nuottavaara	16	7	43,8
Pasmajärvi	35	9	25,7
Pohjasenvaara	18	3	16,7
Ruokojärvi	24	6	25,0
Saarenpudas	133	24	18,0
Sieppijärvi	238	27	11,3
Vaattojärvi	72	6	8,3
Venejärvi	45	7	15,6
Venetti	6	1	16,7
Väylänpää	22	3	13,6
Ylläsjärvi	112	25	22,3
Äkäsjokisuu	80	35	43,8
Äkäslompolo	268	91	34,0
Muut alueet	268	68	25,4
Yhteensä	2105	419	19,9

Seuraavassa kuvassa on Kolarin kunnan keskustaajamassa ja kylissä olevien asuntokuntien määrää ja tyhjen asuntojen osuutta näistä. Asuntokuntaan kuuluvat kaikki samassa asuinhuoneistossa vakinaisesti asuvat henkilöt. Mukana on myös Muonion ja Pellon kuntien asuntotilanne. Tilasto on vuodelta 2008.

Kuvio 4.3. Asuntokuntien ja tyhjen asuntojen määrä Kolarin Kirkonkylässä ja kyläkeskuksissa.
Lähde: Lapin Liitto.

4.4 Asuntotonttien tarjonta

Kunnalla on useita kaavoitettuja asuntoalueita Kirkonkylässä, Ylläsjärvellä ja Äkäslompolossa, joissa on runsaasti vapaita tontteja tarjolla. Kunnassa on myös vireillä useita asemakaavamuutoksia, joissa on kysymys kaavan laajentamisesta tai muuttamisesta. Lisäksi kunta on rakennuttamassa Äkäslompoloon ja Ylläsjärvelle uusia osaomistusasuntoja, jotka lisäävät asuntokapasiteettia.

Osa tonteista on kunnan ja osa yksityisten omistamia. Tonttien kysyntä on vilkkainta tunturialueilla. Kai- vostoiminnan työllisyysvaikutus on huomattava. Jo investointivaiheesta lähtien osa työvoiman asuntokysynnästä kohdistuu Kolarin kuntaan, mikä tuo haasteita kaavoitukselle ja tonttimarkkinoille. Käynnistys- ja investointivaiheessa on tarvetta erityisesti lyhytaikaiselle vuokra-asumiselle. Kunnassa ei kuitenkaan näyttäisi olevan tarjolla etenkin yksityisiä vuokra-asuntoja.

Vapaita asuntotontteja oli runsaasti Kolarin keskustassa, Ylläksellä ja Sieppijärvellä. Vuokra- ja omistus- asuntoja oli vapaana vain muutamia.

Taulukko 4.3. Vapaat olevat asunnot sekä tonttivaranto Kolarissa.
Lähde: Kolarin kunta, Pöyry Finland Oy

Vapaina olevat vuokra- ja omistusasunnot (pl. vapaa-ajan asunnot)	Arvio 11/2009
Vuokra-asunnot	6
Omistusasunnot	7
Yhteensä	13
Vapaa-ajan asunnot (kaikki asuntotyypit)	158
Nykyinen tonttivaranto (pl. vapaa-ajan tontit)	Arvio 11/2009
Omakotitalotontit	473
* Keskusta	260
* Sieppijärvi	93
* Ylläs	120
Rivitalotontit	42
* Keskusta	30
* Sieppijärvi	1
* Ylläs	11
Kerrostalotontit	0
* Keskusta	0
* Sieppijärvi	0
* Ylläs	0

Kunnassa vireillä olevat asema- ja muut kaavamuutokset ja -laajennukset lisäävät asuntomahdollisuuksia ja -kapasiteettia. Näitä ovat Tornio-Muoniojoen yleiskaava, useita Äkäslompolon asemakaavan muutos- ja laajennuskohteita, Ylläsjärven asemakaavan laajennus, Kirkonkylän asemakaavan muutos kahdessa

kohteessa sekä Ristimellan ranta-asemakaavan muutos ja laajennus (Kunnan-insinööri Kullervo Lauri, 26.11.2009; www.kolari.fi).

Kolarin kunnassa on myönnetty viime vuosina yhteensä noin 350 rakennus- tai muita rakennuksiin liittyvää lupaa. Rakennuslupapäätöksistä noin 65 % on tehty lomarakennuksille (Rakennustarkastaja Mika Liikamaa, 27.11.2009). Lomarakennuksista suurin osa rakennetaan tunturialueelle ja vähäinen osa vesistöjen rannoille (Tornion-Muonionjokivarsi).

4.5 Analyysi asumismahdollisuuksista nykyisen asuntokannan puitteissa

Suurista kaupunkikeskuksista etäällä olevien kuntien ongelmana on usein asuntomarkkinoiden heikko toimivuus. Tällä tarkoitetaan sitä, että asunnon ostajalla voi olla vaikeuksia saada asuntonsa tarvittaessa myytyä edelleen käypään hintaan. Tästä syystä kunnasta kaivoksen myötä kiinnostuneet potentiaaliset uudet asukkaat voivat pitää omistusasunnon hankintaa ensi alkuun liian suurena riskinä. Omistusasunnon osto tai rakentaminen realisoituu siinä vaiheessa kun usko työpaikan säilyvyyteen ja oma viihtyminen työssä ja alueella on varmistunut. Tilannetta vaikeuttaa yksityisten vuokra-asuntojen vähäinen tarjonta Kolarissa (www.oikotie.fi; jokakoti.fi; nettiasunto.com; vuokraovi.com; LKV Paula Pallari, 08.12.2009).

Kolarin kunnassa on tällä hetkellä pulaa esimerkiksi rivi- ja kerrostaloasunnoista, joista voitaisiin nopeasti saada ensiasuntoja kaivoksen työvälle. Asuntoja voitaisiin myös muuttaa vuokra-asunnoiksi, mikä mataltaisi kynnystä hankkia myöhemmässä vaiheessa kunnasta omistusasunto.

Tonttitarjonnan osalta oleellisia tekijöitä ovat työmatkaetäisyys ja palvelujen saatavuus. Tästä näkökulmasta tärkeimmät alueet ovat Kolarin keskustaajama, Ylläsjärvi ja Äkäslompolo. Kunnalla näyttäisi olevan hyvät valmiudet vastata mahdollisesti lisääntyvään tonttien kysyntään. Myös tiedon saanti vapaista tonteista on hoidettu hyvin tonttipörssin avulla. Lisäksi kunnan rakennuttamat osaomistusasunnot Ylläsjärvelle ja Äkäslompoloon lisäävät mahdollisuuksia hankkia pienellä alkupääomalla asunto kaivosalueen läheisyydestä.

4.6 Tekninen infrastruktuuri

Kolarin kunnan vesi- ja viemärlaitos toimii Kirkonkylän, Sieppijärven ja Äkäsjokisuun alueilla. Ylläksen alueen vesi- ja jätevesilaitoksen ylläpitäjänä on Ylläksen yhdyskuntatekninen huolto Oy, joka on Kolarin kunnan omistama yhtiö. Oheisessa taulukossa on edellä mainittujen vesi- ja jätevesilaitosten kapasiteettitiedot.

Taulukko 4.4. Vesi- ja viemärlaitosten kapasiteetti Kolarin kunnassa.
Lähde: Kolarin kunta, Ylläksen yhdyskuntatekninen huolto Oy.

Kylä	Vesilaitos	Jätevesilaitos
	Kapasiteetti, m ³ /vrk	Kapasiteetti, m ³ /vrk
Kirkonkylä	410	980
Sieppijärvi	130	125
Ylläsjärvi	170	
Äkäslompolo	341	693
Äkäsjokisuu	2	

Vesilaitoksen kapasiteettiluvut kuvaavat toimitetun talousveden keskimääräistä kulutusta vuorokaudessa. Kirkonkylän ja Sieppijärven jätevesilaitoksen kulutuslukemat kuvaavat laitosten mitoitusta. Ylläksen alueella on kaksi vesilaitosta, mutta vain yksi yhteinen jätevesilaitos. Näiden laitosten kapasiteettiluvut kuvaavat talous- ja jäteveden keskimääräistä kulutusta vuorokaudessa. Sesonkiaikana sekä Ylläsjärven että Äkäslompolon vesilaitoksen kulutusmäärät kasvavat lähes kaksinkertaiseksi. Laitoksen maksimikapasiteetti riittää sesonkiaikanakin. (Toimitusjohtaja Juhani Rosnell, 9.12.2009).

5. Kaivostoiminnan tuomat haasteet Kolarin kunnalle

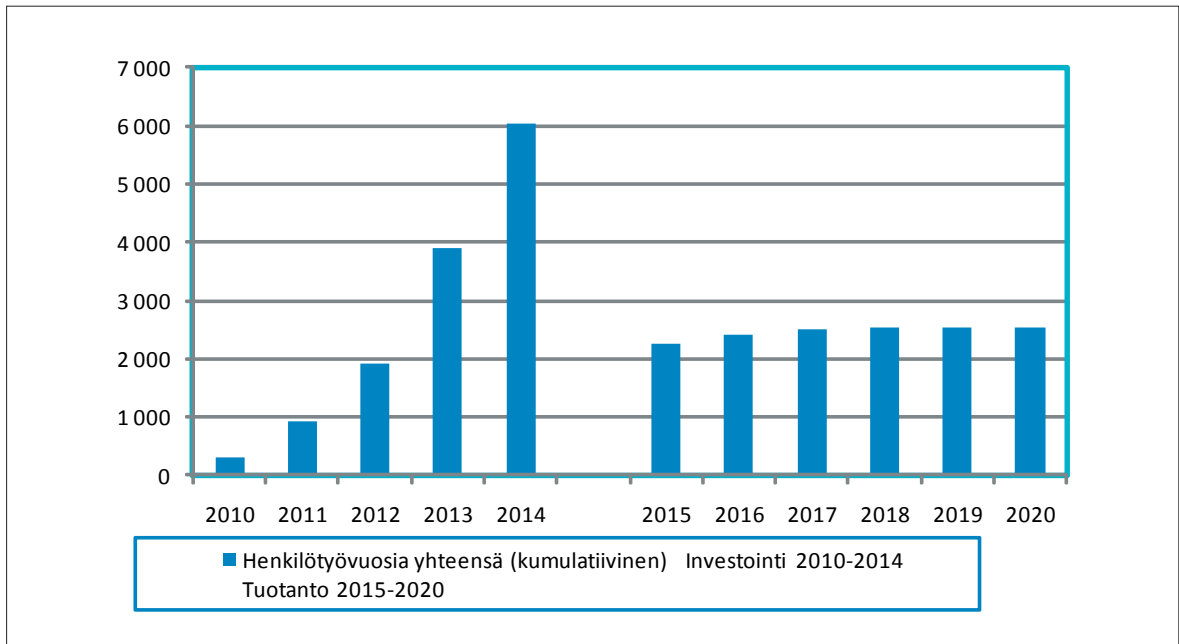
5.1 Tarkastelupohja

Kaivostoiminnan vaikutuksia koskevassa tarkastelussa lähdetään Ruralia-instituutissa aiemmin tehtyjen tutkimusten tuloksista, joissa on analysoitu kaivosten aluetaloudellisia vaikutuksia työllisyyteen, elinkeinorakenteeseen ja kuntatalouteen. Aineistossa on mukana myös väestömuutoksia koskevia muuttujia. Kaikki laskelmat on tehty RegFinDyn -aluemallilla maakuntatasolla. Mallista tarkemmin <http://www.helsinki.fi/ruralia/> > Asiantuntijapalvelut > RegFin-mallit. Mallin laskelmat sisältävät sekä absoluuttista että suhteellista muutosta kuvaavia tunnuslukuja. Laskelmien tarkastelujaksona ovat vuodet 2010–2020, joihin sisältyy kaivoshankkeen investointivaiheen sekä tuotantovaiheen alkuosa. Perusajatus on, että alue-tason vaikutukset pyritään kunkin muuttujan yhteydessä esitetyillä perusteilla disaggregoimaan Kolarin kunnan tasolle. Laskelmat eivät ota huomioon ihmisten käytännön päätöksentekoa esimerkiksi muuttamiseen ja asuinpaikan valintaan liittyvissä kysymyksissä.

5.2 Kaivostoiminnan vaikutus työllisyyden kehitykseen

Kaivostoiminnan käynnistyminen parantaa merkittävästi Lapin seutukuntien työllisyystilannetta. Sekä kaivostoiminnan vaatimat välittömät investoinnit että itse kaivostuotanto lisäävät alueen työllisyyttä. Näiden lisäksi kaivostoimintaan liittyvät tie- ja ratainvestoinnit kohentavat alueen työllisyyttä merkittävästi. Ratainvestoinnissa on kyse Tornio-Kolari -radan perusparannuksesta ja tieinvestoinneista Kolarin alueella (Törmä ja Reini 2009 a,b,c). Kaivostoimintaan liittyy myös kerroinvaikutuksia, jotka ulottuvat muille toimialoille ja joiden työvoimatarve kasvaa. Esimerkiksi julkisen hallinnon palvelut, kuten sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelut tulevat kasvamaan. Kun kerroinvaikutukset otetaan huomioon, henkilötyövuosien määrä kasvaa investointivaiheen lopussa enimmillään yhteensä 6 000 henkilötyövuoteen. Henkilötyövuosi tarkoittaa lyhyesti yhden henkilön säännöllistä työaikaa vuodessa.

Oheisessa kuviossa on kaivoshankkeen työllisyysvaikutusten perusarvio aluetasolla ilman tie- ja rautatieinvestointeja.

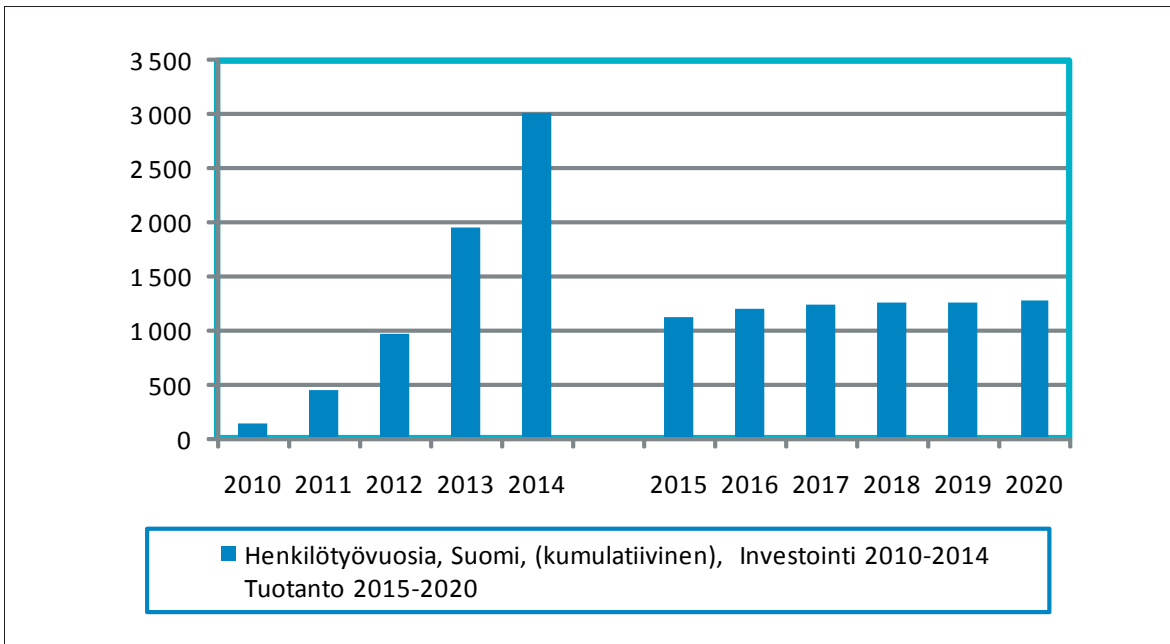

Kuvio 5.1. Arvio Pajala-Kolari kaivoksen tuomasta henkilötyövuosien kokonaismäärästä vuosina 2010–2020. Lähde: Törmä ja Reini 2009a.

Pajala-Kolari kaivoshankkeen investointi- ja käyttövaiheen työllisyysvaikutus koskee ensi sijassa Lapin aluetta sekä Suomen että Ruotsin puolella. Työvoiman määrä kasvaa kumulatiivisesti tarkasteltuna merkittävästi investointivaiheen loppua kohti ja vähenee sen jälkeen tuotantovaiheessa keskimäärin noin 2 500 henkilövuoden tasolle, joka on selvästi korkeampi kuin ennen hankkeen käynnistymistä ollut taso. Prosessi on lisäksi perättäinen niin, että tuotantoa syntyy jo investointivaiheen kuluessa. Kun arvioidaan henkilötyövuosien määrää Kolarin osalta, on tehtävä joukko oletuksia.

Sekä Ruotsin että Suomen puolella olevien kaivosten malmivarat on arvioitu yhtä suuriksi. Tästä syystä myös henkilötyövuosimäärän jakaantumisessa voidaan lähteä siitä, että kertymät jakaantuvat tasan maiden välillä. Kaivosten rakentamisen aikataulu on kuitenkin sellainen, että investoinnit ja tuotanto aloitetaan ensin Pajalassa sijaitsevilla kaivoksilla Tapuli, Stora Sahavaara ja Pellivuoma ja sen jälkeen Kolarin Hannukaisessa. Tuotanto Pajalassa alkaa suunnitelmien mukaan vuonna 2011 ja Kolarissa vuonna 2012 tai 2013. Tämä vaikuttaa myös henkilötyövuosien kertymiseen Suomessa. Perusoletuksena on, että investointien ja tuotannon käynnistymisen aikataulusta johtuen työvoimatarve ensimmäisenä vuotena kohdistuu Pajalaan ja henkilötyövuodet alkavat kertyä Suomen puolella toisesta vuodesta lähtien.

Lähtökohtana henkilötyövuosien määrän ja työvoimatarpeen kehityksen arvioimiseksi Suomen puolella on kaivosten investointien ja tuotannon käynnistymisen ajoittuminen. Oletuksena on, että investointien edistyminen luo puitteet, joissa tuotanto voidaan asteittain aloittaa ja siitä syntyy työvoiman tarvetta. Kaivosten kokonaistuotannon volyymiksi on arvioitu 8–10 miljoonaa tonnia vuodessa. Hannukaisen kaivosinvestoinnin käynnistyminen tapahtuisi jo vuonna 2012 tai 2013. Käytetyillä oletuksilla Suomen henkilötyövuosien osuus olisi siis puolet koko kaivoshankkeen henkilötyövuosien määrästä.

Kuvio 5.2. Arvio Pajala-Kolari kaivoksen tuomasta henkilötyövuosien määrästä Suomen puolella vuosina 2010–2020.

Lähde: Törmä ja Reini 2009a.

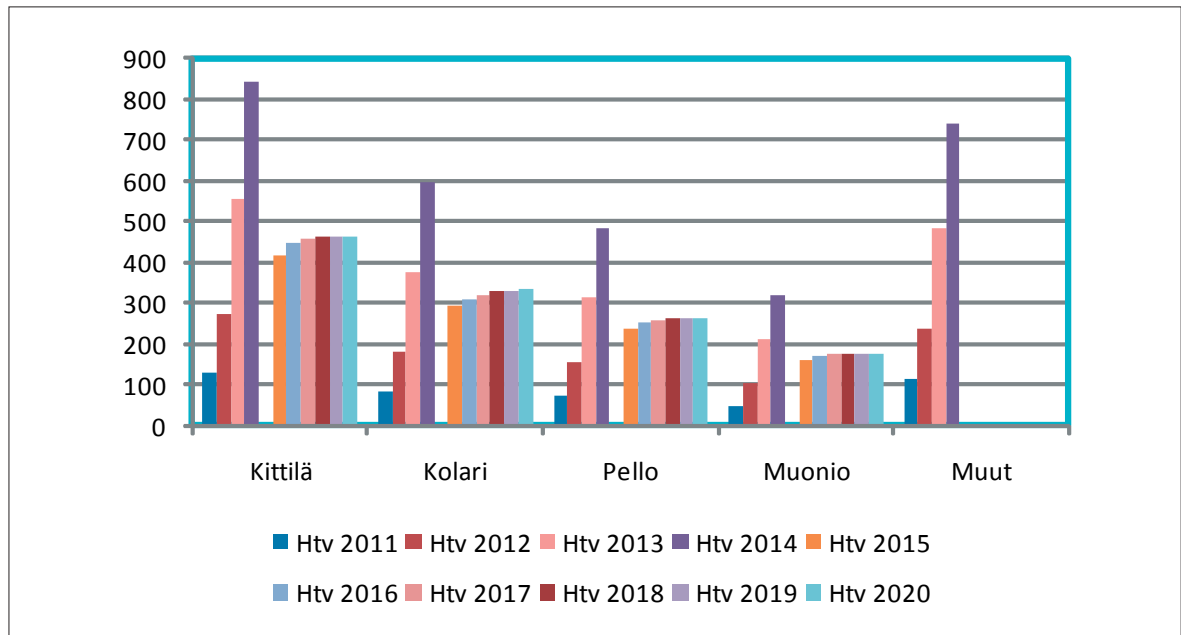
Henkilötyövuosien määrä kasvaa investointivaiheen loppua kohti yhteensä noin 3 000 henkilötyövuoteen, minkä jälkeen määrä tasoittuu noin 1 100–1 300 henkilötyövuoteen. Kaivostoiminnan aikana pendelöintiä tapahtuu rajan molemmin puolin. Kaivostoiminta käynnistyy ensin Ruotsin puolella, jolloin pendelöinti suuntautuu Suomesta Ruotsiin ja myöhemmin myös Ruotsista Suomeen.

Kaivostoiminnan käynnistyminen muodostaa alueelle työssäkäyntialuetta¹ vastaavan alueen, jossa kaivospaikkakunnan ulkopuolella asuvat pendelöivät työhön kaivokselle. Kuntakohtaista henkilötyövuosikertymää arvioitaessa oletetaan, että työssäkäyntialueeseen kuuluvat **Kolarin, Kittilän, Muonion ja Pellon kunnat**. Lisäksi pendelöintiä tapahtuu muualta Suomesta ja myös ulkomailta erityisesti investointivaiheessa. Tutkimusten perusteella on havaittu, että alle 40 kilometrin etäisyydellä asuvista karkeasti ottaen 20–30 % on pendelöijä. Etäisyyden kasvaessa pendelöijien määrä vähenee nopeasti (Saartenoja, Törmä, Valkosalo, Zawalinska 2007). Lapissa etäisyydet kunnasta toiseen ovat muuta maata pidemmät, jolloin edellä mainittuun pendelöintirajaan on suhtauduttava varauksella. Lisäksi yleinen käsitys on, että Lapissa on totuttu käymään työssä muuta maata kauempaa. Kolarin naapurikunnista vain Muoniosta ja Kittilästä etäisyys Hannukaiseen jää alle 100 kilometriin. Enontekiöstä ja Pellosta etäisyys on hiukan yli 100 kilometriä.

Arvioitaessa henkilötyövuosikertymää Kolarin ja muiden kuntien osalta lähtökohdaksi on otettu kuntien väliset työvoimaosuudet, johon RegFinDyn-mallin avulla saadut kokonaistyövuosikertymät suhteutetaan. Muun ryhmän osuuden perusteena on kaivostoiminnan rakentamiseen tarvittava työvoimamäärä, jossa on mukana myös muualta Suomesta sekä Ruotsista pendelöivät. Ryhmän osuus henkilötyövuosista on noin 25 %, joka on laskettu vain investointivuosi ajalle sen vuoksi, että työvoimatarve vähenee jyrkästi investointivaiheen päätyttyä. Tästä päädytään arvioon, jossa Kolarin henkilötyövuosikertymä kasvaa investointivaiheen loppuun tultaessa enimmillään yhteensä noin 600 henkilötyövuoteen ja tasoittuu sen jälkeen noin 300 henkilötyövuoden tasolle. Kittilälle laskettu henkilötyövuosien määrä nousee työssäkäyntialueen kunnista korkeimmaksi, koska kunnan työvoiman määrä on muita kuntia selvästi suurempi.

¹ Virallisella työssäkäyntialueella tarkoitetaan aluetta, jonka muodostavat keskuskunta ja ympärys-kunnat, joiden työ-voimasta vähintään 10 % käy töissä eli pendelöi keskuskunnassa. Myös yhden kunnan kautta keskuskuntaan vähintään 10 % osuudella pendelöivät kunnat luetaan työssäkäyntialueeseen kuuluviksi.

Käytännössä pendelöijä ovat kaikki muualta kuin Kolarista työllistyvät. Kaivostoiminnan käynnistyessä Ruotsin puolella myös kaikki Suomesta työhön rekrytoitavat ovat pendelöijä.

Kuvio 5.3. Arvio Pajala-Kolarin kaivoksen luomien henkilötyövuosien (htv) jakaumasta Hannukaisen työssäkäyntialueen kunnissa (kumulatiivinen muutos).

Kaivoshankkeeseen kaivoksen vaikutusalueelta rekrytoitava työvoima koostuu karkeasti ottaen seuraavista ryhmistä:

- oman alueen työvoima, joista osa vaihtaa alaa ja siirtyy kaivostoiminnan tehtäviin
- oman alueen työttömät, joista osa rekrytoituu kaivostoimintaan
- nettomuuttajat, jotka muuttavat alueelle ja työllistyvät kaivostoimintaan
- pendelöijät, jotka asuvat alueen ulkopuolella, mutta työllistyvät kaivostoimintaan

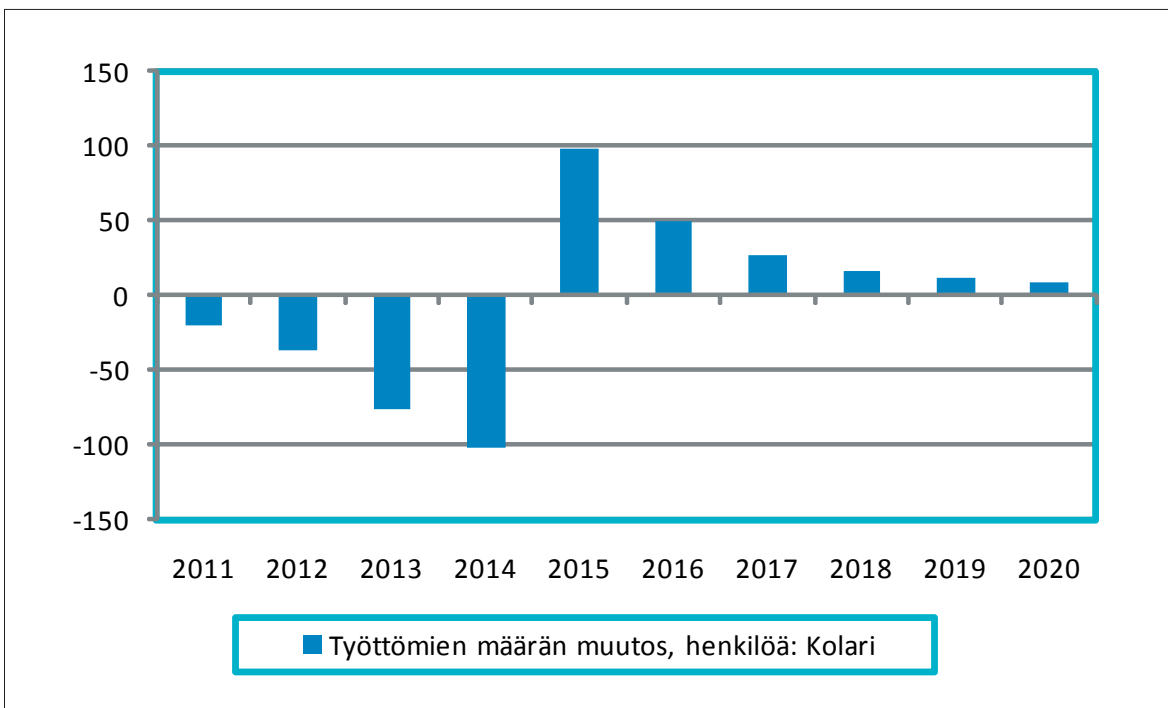
Työtehtävien vaihtaminen ei vaikuta alueen työllisyys- tai työttömyysasteeseen. Työttömien työllistyminen lisää alueen työllisyyttä ja vähentää työttömyyttä. Nettomuuttajat lisäävät alueen työvoimaa ja sitä kautta myös työllisyyttä. Pendelöijät asuvat alueen ulkopuolella, mutta työllistyvät kaivostoimintaan. Heidän määränsä vaikuttaa ehkä investointivaiheessa alueen työpaikkaomavaraisuuteen.

Kolarin kunnan kannalta on erittäin tärkeää, että kaivostoiminnan käynnistyminen kohentaisi kunnan omaa työllisyytilannetta mahdollisimman paljon. Tällöin työttöminä olevista henkilöistä tulisi mahdollisimman monen työllistyä kaivostoiminnasta. Kolarin kunnan työllisyysaste oli vuonna 2007 keskimäärin 61 % ja työttömyysaste 15,2 %. Vuonna 2008 työttömyysaste laski ja oli 12,3 % (www.lapinliitto.fi). Kolarin samoin kuin alueen muiden kuntien työllisyytilanne paranee kaivoshankkeen johdosta merkittävästi, jolloin alueen työllisyysaste nousee.

Kaivoksen alueellinen työllisyysvaikutus on suurimmillaan investointivaiheen lopussa. Investointivaiheen päätyttyä työllisyys laskee saavutetusta tasosta selvästi, mutta kohoaa varsinaisessa toimintavaiheessa selvästi ennen hankkeen käynnistymistä olevan työllisyytason yläpuolelle. Kolarin työllisen työvoiman määrä oli vuonna 2007 yhteensä noin 1 530 henkilöä. Koska Kolari on toinen hankkeen kohdekunnista, vaikutukset kohdistuvat välittömästi siihen. Tämä merkitsee käytännössä uusia pysyviä työpaikkoja ja sen myötä väestönkasvua ja palvelujen kysynnän lisäämistä, joihin kunnan tulisi varautua.

Kaivostoiminta tulee vähentämään alueen työttömyyttä huomattavasti. Lapin läänissä oli vuoden 2007 tilaston mukaan työttöminä noin 11 200 henkilöä, joista esimerkiksi Tunturi-Lapin seutukunnassa noin 940 henkilöä. (Lapin liiton työttömyystilasto 29.1.2008.) RegFinDyn -aluemalliin sisältyy muuttuja, joka kuvaa työttömien määrän muutosta koko tarkastellulla alueella. Laskelman mukaan työttömien määrä vähenisi kaivoshankkeen johdosta molempien maiden alueella enimmillään noin 1 000 henkilöllä vuoteen 2014 mennessä.

Laskelman mukaan Lapin työttömien määrä vähenee investointivaiheen aikana enimmillään noin 500 henkilöllä. Tässä määritellyn työssäkäyntialueen osalta muutos merkitsee enimmillään noin 400 työttömän vähennystä. Työssäkäyntialueen kuntien ja myös Kolarin kunnan osalta työttömien määrän muutos on laskettu henkilötyövuosien määrän avulla alueen työttömistä.

Kuvio 5.4. Arvio Pajala-Kolari kaivoksen vaikutuksesta Kolarin kunnan työttömien määrään.

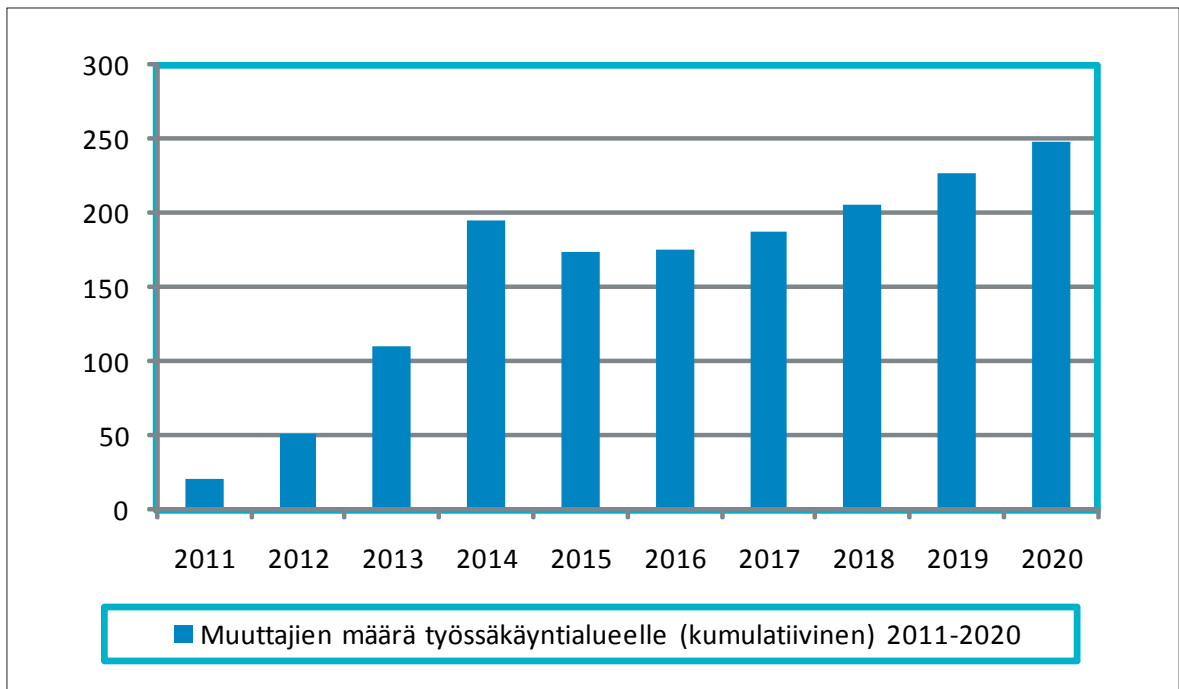
Laskelman mukaan Kolarin työttömien määrä vähenee investointivaiheen loppuun mennessä runsaalla 100 henkilöllä. Investointivaiheen päätyttyä työttömien määrä kasvaisi, mutta määrä jäisi selvästi alhaisemmalle tasolle kuin ennen kaivostoiminnan käynnistymistä. Kolarissa oli vuonna 2007 runsaat 260 työtöntä, jolloin muutos merkitsisi oleellista parannusta työllisyystilanteeseen investointivaiheen aikana.

5.3 Kaivostoiminnan vaikutus väestökehitykseen

Kolarin kunnan väestömuutosta on arvioitava myös kaivoshankkeelle arvioidun alueellisen vaikutuksen perusteella. Väestömuutos aiheutuu siitä osasta työvoimaa, joka asettuu asumaan kuntaan. Väestömuutokseen vaikuttaa ratkaisevasti tässäkin tilanteessa Kolarin kunnan oma asuntopolitiikka. Kunnassa tulisi olla riittävästi vapaita asuntotontteja ja huoneistoja kaivostoiminnan tuomaa lisätyövoimaa varten. Kaivostoiminta vaikuttaa alueen työllisyyteen pysyvästi sekä hankkeen investointivaiheessa että toimintavaiheessa. Alueen työllisyys paranee, mikä vaikuttaa muuttoliikkeen kautta myös alueen väestökehitykseen. Investointivaiheessa työvoima koostuu alueen omasta työssä olevasta väestöstä, joka vaihtaa työtä,

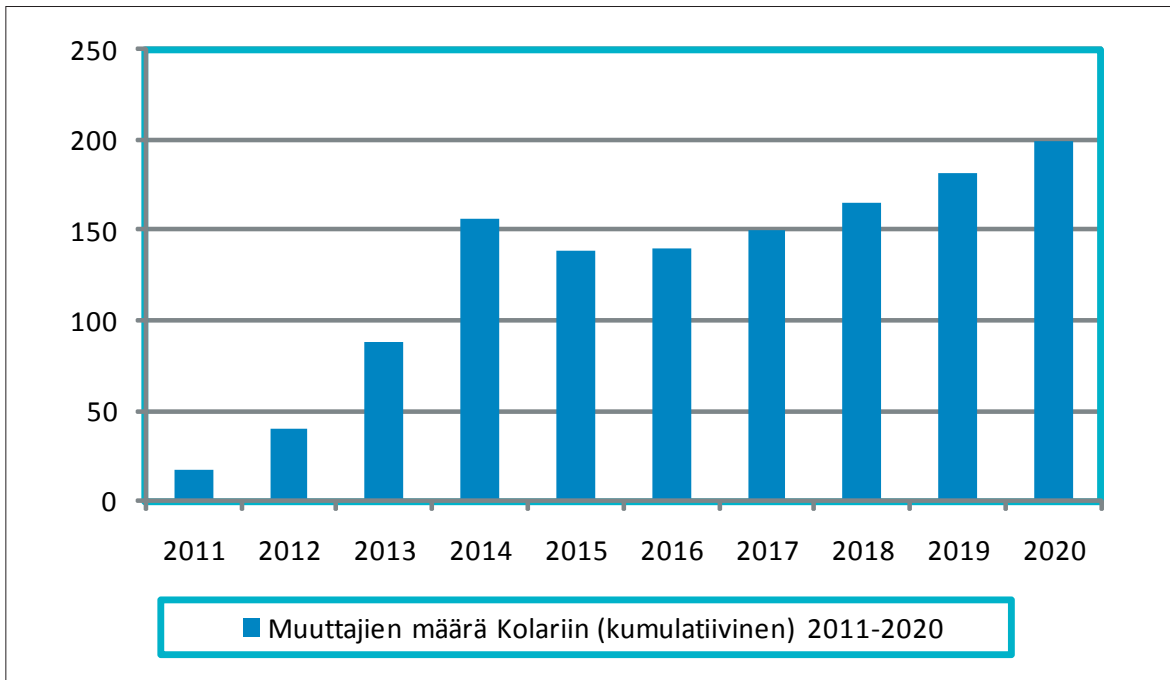
työttömänä olevasta väestöstä, alueelle muuttavasta väestöstä ja pendelöinnin kautta alueelle tulevasta väestöstä. Pysyvään väestömuutokseen vaikuttaa vain se osa väestöstä, joka muuttaa asumaan alueelle.

Kaivostoiminnan aluetaloudellisia vaikutuksia koskevassa RegFinDyn -tutkimusaineistossa on laskettu alueen väestön nettomuutto sekä vuosittaisena että kumulatiivisena. Vuosittainen muutos kertoo kunkin vuotena tapahtuneen nettomuuton. Kumulatiivinen muutos kertoo vuosittaisten väestömuutosten summan tiettyinä vuotena. Väestönkasvu on nopeaa investointivaiheen aikana ja hidastuu toimintavaiheen aikana, koska osa investointien rakentajista muuttaa pois kaivosten valmistuttua. Kun arvioidaan kaivostoiminnan johdosta alueella työllistyvien ja alueelle muuttavien työntekijöiden määrää, ensisijaisena alueena pidetään Kolarin ja Pajalan aluetta, joissa kaivokset sijaitsevat. Toissijaisena alueena Suomen puolella ovat Kolarin lähimmät naapurikunnat kuten Kittilä, Muonio ja Pello. RegFinDyn -laskelman (Törmä ja Reini 2009a) mukaan kaivostoiminnan vuoksi nettomuutto alueella on vuosina 2010–2020 yhteensä noin 500 henkilöä. Seuraavassa kuvassa lähtökohtana on oletus, jonka mukaan muuttajat jakaantuvat tasan Suomen ja Ruotsin kesken. Muuttajien määrä kasvaa nopeasti investointivaiheessa ja tasaantuu toimintavaiheen kuluessa. Suomen puolella muuttajien määrä kasvaa yhteensä noin 250 henkilöön jakson loppuun mennessä.

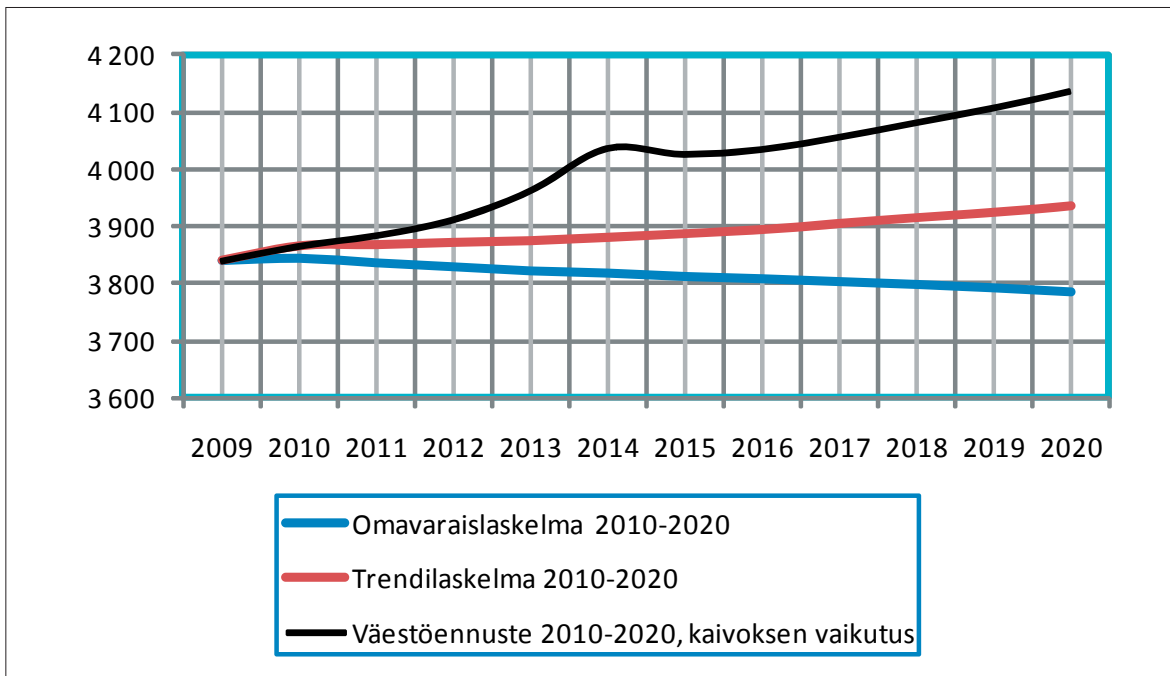
Kuvio 5.5. Arvio Pajala-Kolari kaivoksen vaikutuksesta väestön muutokseen Hannukaisen työssäkäyntialueen kunnissa. Lähde: Törmä ja Reini 2009a.

Kun arvioidaan Kolarin kunnan väestömuutosta, oletuksena on, että muuttajista pääosa tulee kaivoshankkeen edetessä asumaan Kolarisiin. Laskelmissa oletetaan, että muuttovirrasta 80 % suuntautuu Kolarisiin ja loput muihin lähikuntiin. Tällöin päädytään laskelmaan, jossa Kolarin nettomuutto olisi yhteensä noin 200 henkilöä vuoteen 2020 mennessä.

Kuvio 5.6. Arvio Pajala-Kolari kaivoksen vaikutuksesta Kolarin kunnan väestön muutokseen.

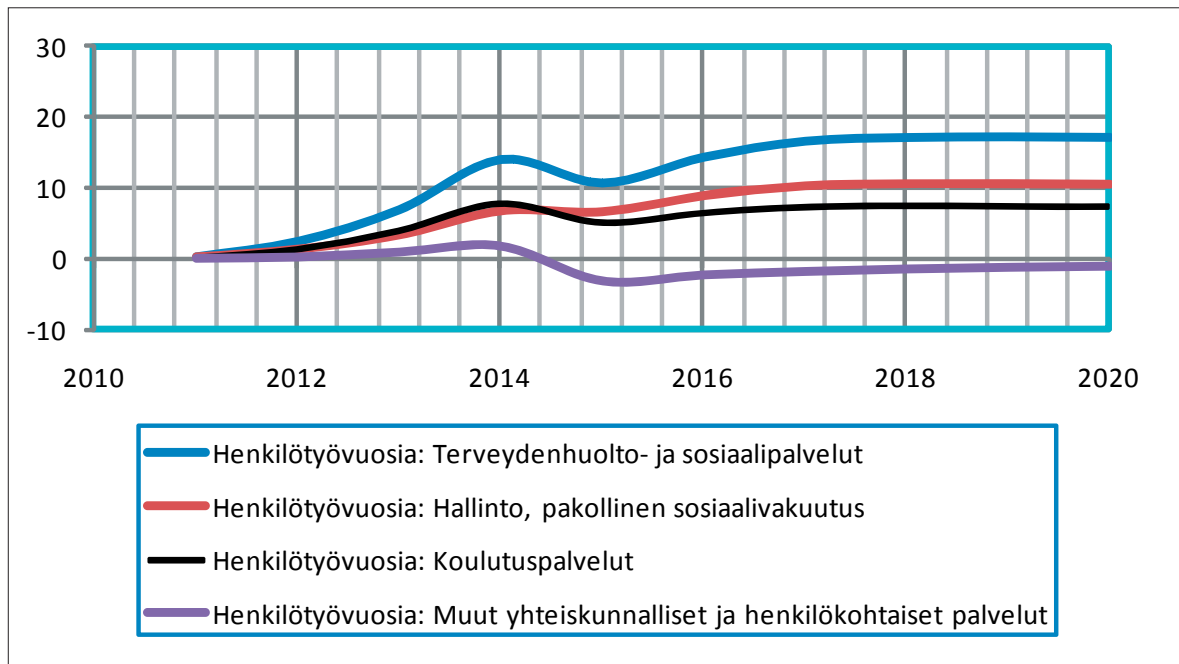
Kun väestömuutos otetaan huomioon Kolarin nykyisissä väestökehitysennusteissa (Tilastokeskus), nousee väestön määrä kaivoksen investointien loppuvaiheessa yhteensä runsaaseen 4 000 asukkaaseen ja vuoteen 2020 mennessä runsaaseen 4 100 asukkaaseen. Väestönkasvu olisi siten vuosien 2010–2020 aikana yhteensä 7,0 % eli keskimäärin 0,7 % vuodessa.

Kuvio 5.7. Arvio Pajala-Kolari kaivoksen vaikutuksesta Kolarin kunnan väestön kehitykseen.

5.4 Kaivostoiminnan vaikutus kunnan palveluiden kysyntään

Kaivostoimintaan liittyvät kerroinvaikutukset lisäävät työvoiman tarvetta myös kuntapalveluissa kuten lasten päivähoitossa, terveys-, sosiaali- ja koulutuspalveluissa. Kaivostutkimusten aineistoon sisältyy laskelmia eräiden kuntapalvelujen henkilötövuosien muutoksesta. Näitä ovat muun muassa terveys- ja sosiaalipalvelut, hallintopalvelut ja sosiaalivakuutus, koulutuspalvelut sekä muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut. Seuraavassa on arvioitu mainitun tutkimusaineiston pohjalta henkilötövuosien kasvua eräissä kuntapalveluissa. Henkilötövuodet on laskettu Kolarin osalta vastaavilla perusteilla kuin työllisyyden kehitysarvio on tehty.

Kuvio 5.8. Arvio Pajala-Kolari kaivoksen vaikutuksista henkilötövuosien kasvuun eräissä kuntapalveluissa Kolarin kunnassa.

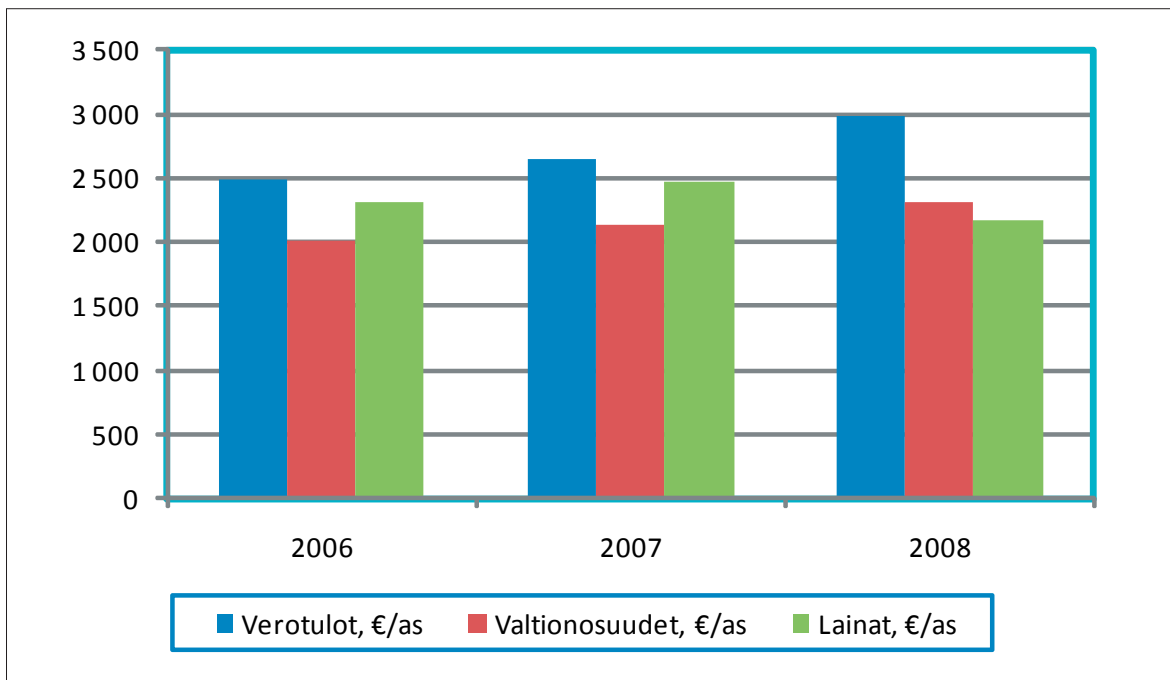
Työvoiman lisätarve on suurinta sosiaali- ja terveyspalveluissa, joissa henkilötövuosien määrä lisääntyisi investointivaiheen loppuun mennessä yhteensä noin 15:llä sekä koulutuspalveluissa että hallinnon ja pakollisen sosiaalivakuutuksen toimialoilla yhteensä vajaalla 10 henkilötövuodella. Henkilötövuosien määrä laskee nopeasti heti investointivaiheen jälkeen, mutta nousee sen jälkeen ja on vuoteen 2020 mennessä tasolla, joka on selvästi kaivostoiminnan käynnistysajankohdan tason yläpuolella. Muiden yhteiskunnallisten ja henkilökohtaisten palvelujen osalta henkilötövuosien määrä jää kuitenkin hieman alkuperäistä tasoa alhaisemmalle koko jakso huomioon ottaen. Kolarin asukasluvun kasvaessa kaivostoiminnan johdosta palvelujen kysyntä kasvaa ja tuo uusia haasteita palvelujen tuottamiselle ja järjestämiselle.

5.5 Kaivostoiminnan vaikutus kunnan talouteen

5.5.1 Kunnan nykyinen taloudellinen asema

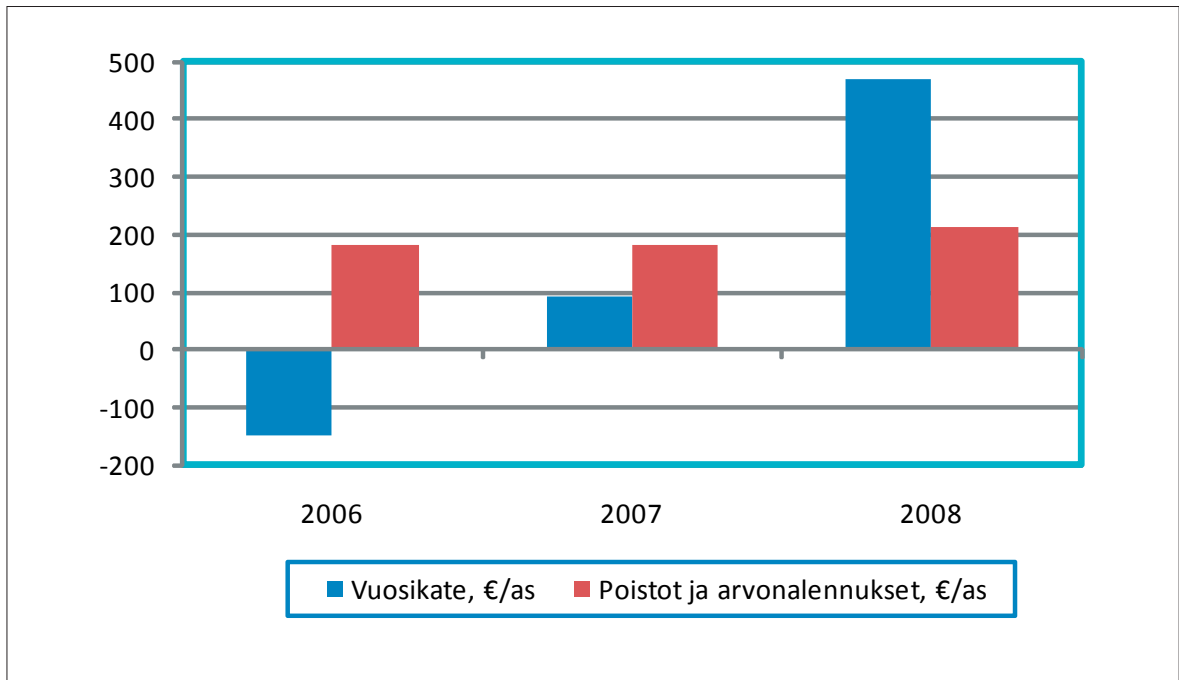
Kolarin kunnan talous on kohentunut merkittävästi viime vuosien aikana. Tämä näkyy myös keskeisissä talouden tunnusluvuissa. Kunnan käyttötalouden volyymi eli toimintakulut olivat 20,8–22,1 miljoonaa euroa vuosina 2006–2008. Toimintatuotot olivat vastaavana aikana 3,4–3,9 miljoonaa euroa, jolloin vero- ja muulla rahoituksella jäi katettavaa 17,4–18,2 miljoonaa euroa. Kunnan taloudellinen toimintavolyymi on samaa luokkaa kuin vastaavan kokoisilla kunnilla.

Kolarin kunnan verotulojen määrä, johon on tässä luettu kunnallisvero, osuus yhteisöveron tuotosta ja kiinteistövero, oli 2,5–3,0 miljoonaa euroa vuosina 2006–2008. Käyttötalouden valtionosuudet olivat vastaavana aikana 2,0–2,3 miljoonaa euroa. Molemmat tulorahoituksen erät kasvoivat tarkasteluvuosina. Seuraavaan kuvioon on koottu mainitut tulorahoituksen erät. Kuvioon on otettu myös lainojen määrä, jonka taso ylitti valtionosuuksien tason vuosina 2006–2007, mutta laski niitä alhaisemmalle tasolle vuonna 2008.

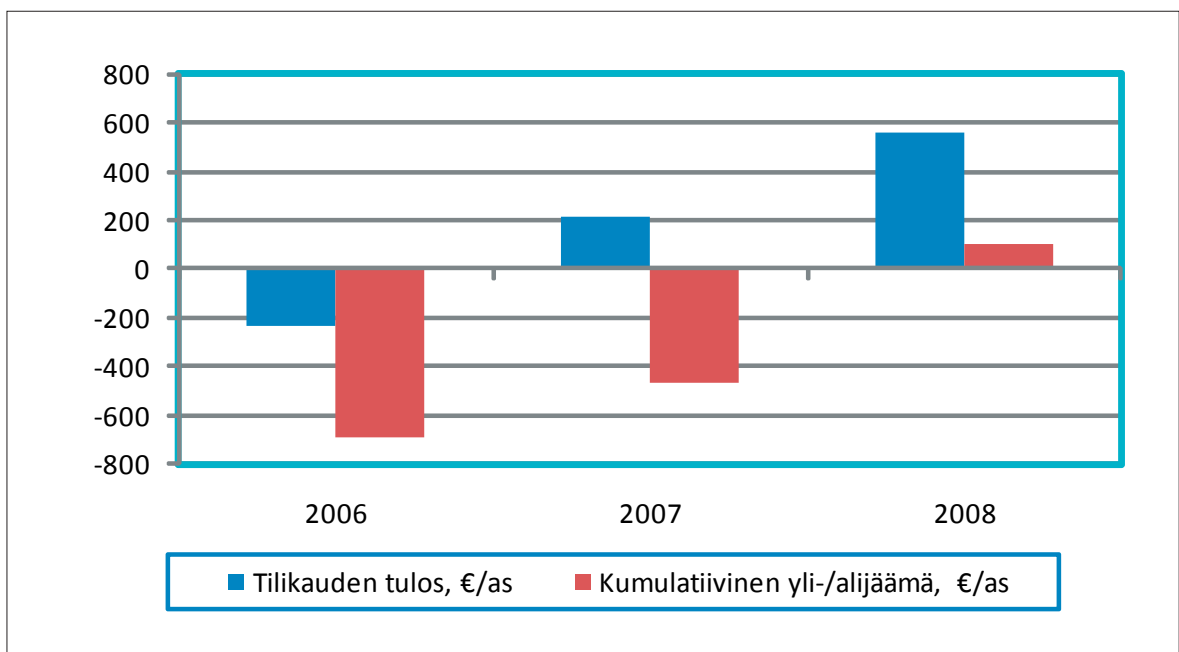
Kuvio 5.9. Kolarin kunnan verotulot, valtionosuudet ja lainat vuosina 2006–2008.
Lähde: Tilastokeskus.

Myös kunnan kokonaisrahoitustilanne koheni selvästi, kun sitä katsotaan vuosikatteen ja poistojen avulla. Vuosikate ei riittänyt poistorahoituksen kattamiseen vuosina 2006–2007, mutta ylitti poistojen määrän vuonna 2008. Kun vuosikate riittää poistojen kattamiseen, voidaan karkeasti ottaen sanoa, että kunnan talous on tasapainossa. Tästä näkökulmasta katsoen Kolarin kunnan talous tasapainottui vuonna 2008.

Kuvio 5.10. Kolarin kunnan vuosikate ja poistot vuosina 2006–2008.
Lähde: Tilastokeskus.

Talouden paraneminen näkyy selvästi myös tilikauden tuloksessa ja taseen kumulatiivisen ali- tai ylijäämän muutoksessa. Tilikauden tulos oli alijäämäinen vielä vuonna 2006, mutta kääntyi ylijäämäiseksi vuonna 2007 ja vahvistui edelleen vuonna 2008. Taseen kumulatiivinen alijäämä muuttui ylijäämäksi vuonna 2008.

Kuvio 5.11. Kolarin kunnan tilikauden tulos ja taseen ali- tai ylijäämä vuosina 2006–2008.
Lähde: Tilastokeskus.

Kolarin kunnan talous on kehittynyt viimeisten vuosien aikana selvästi positiiviseen suuntaan edellä käytetyillä tunnusluvuilla tarkasteltuna. Tämä on hyvä lähtökohta myös käynnistymässä olevan kaivostoiminnan kunnalle tuomia haasteita silmälläpitäen.

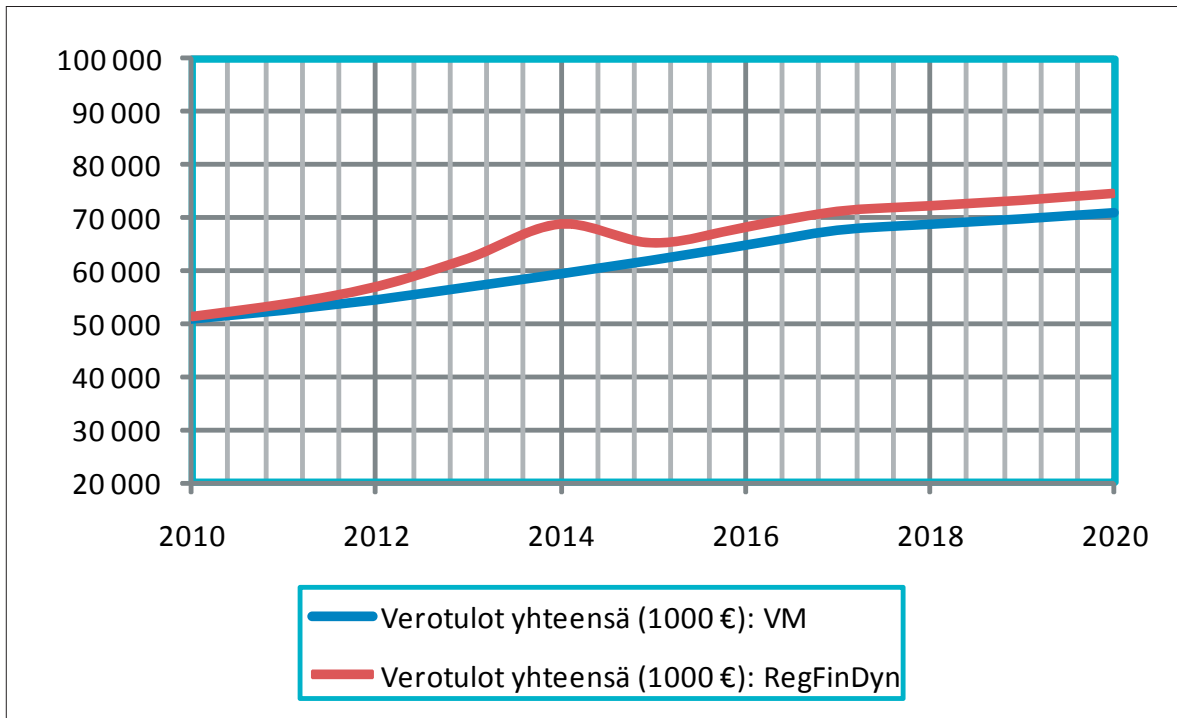
5.5.2 Kaivostoiminnan vaikutus kunnan veropohjaan

Kuntien käyttötalouden tulopohja muodostuu verotuloista, valtionosuuksista ja palvelumaksuista. Verotuloja ovat kunnallisvero, osuus yhteisöveron tuotosta ja kiinteistövero. Kaivostoiminnan vaikutusta kuntatalouteen tarkastellaan tässä vain verotulojen pohjalta ja lähinnä vain kunnallisverojen osalta, koska kaivostoiminnan työllisyysvaikutus näkyy ennen muuta kunnallisverokertymässä.

Yhteisövero on yhtiöiden ja muiden yhteisöjen maksamaa tuloveroa, josta pääosa suoritetaan valtiolle, osa kunnille ja seurakunnille. Kuntien yhteisövero-osuutta on korotettu koko kuntasektorin tasolla 10 % -yksiköllä vuosien 2010–2012 ajaksi, jolloin osuus nousee 22,03 %:sta 32,03 %:iin. Yhteisövero jaetaan kuntien kesken yritysten ja yhteisöjen toimipaikkojen henkilöstömäärien suhteessa. Yhteisövero maksetaan 26 % yhtiöiden ja muiden yhteisöjen tuotosta ja se vaikuttaa vasta siinä vaiheessa, kun toiminta tuottaa liikevoittoa. Kun otetaan huomioon yhteisöveron suoritukseen liittyvä kahden vuoden viive, veron lisätuotto kaivostoiminnan johdosta jäänee tässä tapauksessa tarkastelujaksoa myöhemmille vuosille.

Kiinteistöveron tuotto on ollut viime vuosina Kolarin kunnalle noin 19 % verojen kokonaistuotosta. Kaivoshankkeesta aiheutuva kiinteistöveron lisäkertymän määrä riippuu pääosin siitä, mitä rakennusinvestointeja kaivosalueella toteutetaan. Maapohjan osalta alue on jo yleisen kiinteistöveron piirissä. Kun rakentamisen yksityiskohdista ei ole olemassa tässä vaiheessa tietoja, kiinteistöveron mahdollinen lisäkertymä ei ole arvioitavissa. Myös valtionosuus jätetään tarkastelun ulkopuolelle, koska se muuttuu käytännössä vain kunnan asukasmäärän muuttuessa ja muutos jää kunnallisveromuutokseen verrattuna marginaaliseksi.

Verotulojen arvioinnin lähtökohtana käytetään tässä valtiovarainministeriön kuntaosaston kuntatalousennustetta vuosille 2009–2020. RegFinDyn -aluemallin laskelmiin sisältyy kunnallisveron kasvumuuttuja, joka kuvaa kaivostoiminnan vaikutusta kunnallisverotulokertymään **koko työssäkäyntialueen** tasolla. Muuttuja osoittaa, kuinka monta prosenttiyksikköä alueen kunnallisverokertymä kasvaa kaivostoiminnan johdosta. Muuttujan arvolla korjataan arvioinnin pohjana olevaa kuntien kunnallisverokertymäennustetta. Oheisessa kuviossa on koko Hannukaisen kaivoksen työssäkäyntialueen kuntien verotulojen kehitys 2010–2020, jossa ovat mukana kunnallisvero, yhteisövero ja kiinteistövero.

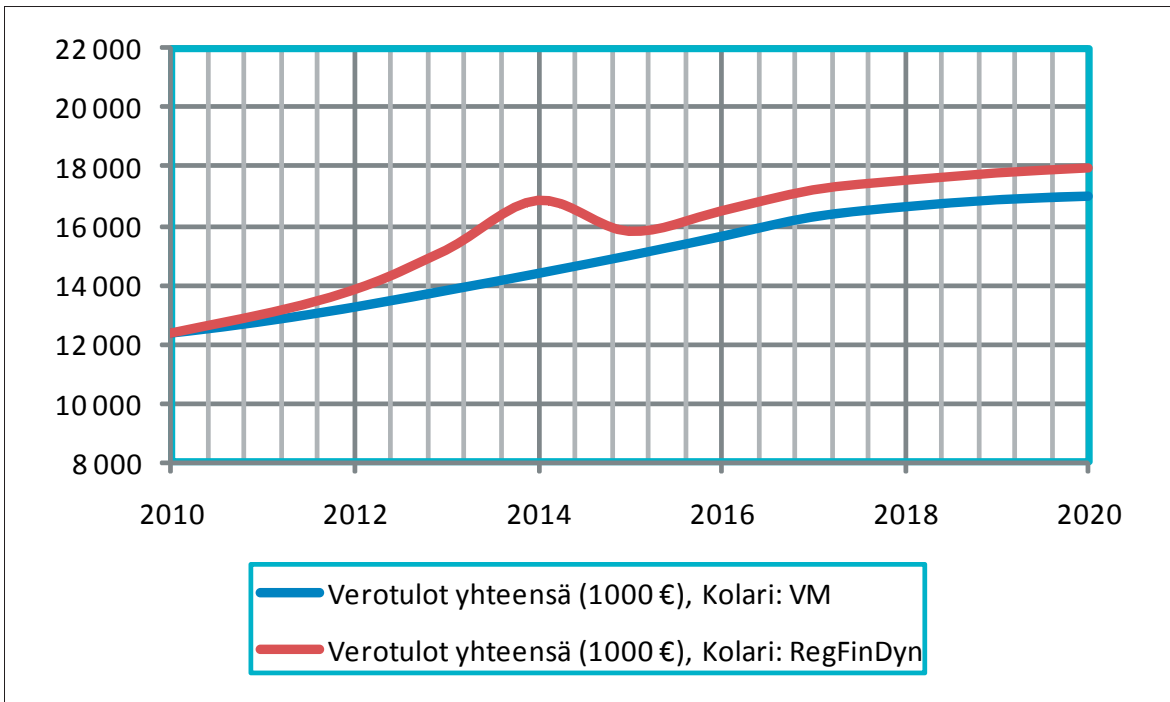

Kuvio 5.12. Arvio Pajala-Kolari kaivoksen vaikutuksesta Hannukaisen työssäkäyntialueen kuntien verotuloihin.
Lähde: Valtiovarainministeriö/kuntaosasto, RegFinDyn.

Investointivaiheessa vuosina 2010–2014 verotulojen kasvu on VM:n ennusteen perusteella laskettuna 16,8 % ja RegFinDyn-mallin laskelmien perusteella 34,4 %. Ero on 17,6 %. Jaksolla 2010–2020 verotulojen kasvu on VM:n ennusteen mukaan laskettuna 39,6 % ja RegFinDyn-malliin perustuvan laskelman mukaan 45,8 %. Ero on 6,2 %. Kaivostoiminnasta aiheutuva euromääräinen kasvu on investointivaiheen loppuun mennessä yhteensä noin 18,3 miljoonaa euroa ja tarkastelujakson loppuun mennessä noin 38,9 miljoonaa euroa. Luvut kuvaavat verotulomuutosta neljän kunnan muodostamalla työssäkäyntialueella.

Kolarin kunnan verotulokertymää arvioitaessa lähtökohtana on VM:n ennusteeseen perustuva kasvu, johon kaivostoiminnalla on tietty vaikutus. Verokertymä on laskettu Hannukaisen kaivoksen koko työssäkäyntialueen kunnille lasketusta kunnallisveron lisäkertymästä kaivostoiminnasta syntyvän henkilötyövuosikertymän perusteella.

Vertailun pohjana olevan ennusteen mukaan Kolarin verokertymä kasvaa vuosina 2010–2014 yhteensä 16,3 % ja RegFinDyn-mallin laskelman perusteella 36,4 %. Ero on 20,1 %. Koko jaksolla eli vuosina 2010–2020 verotulojen kasvu on VM:n ennusteen mukaan 37,4 % ja RegFinDyn -malliin perusteella 44,3 %. Ero on 6,9 %. Kaivostoiminnasta aiheutuva verotulojen euromääräinen kasvu on investointivaiheen loppuun mennessä yhteensä noin 4,7 miljoonaa euroa ja tarkastelujakson loppuun mennessä noin 10,0 miljoonaa euroa.

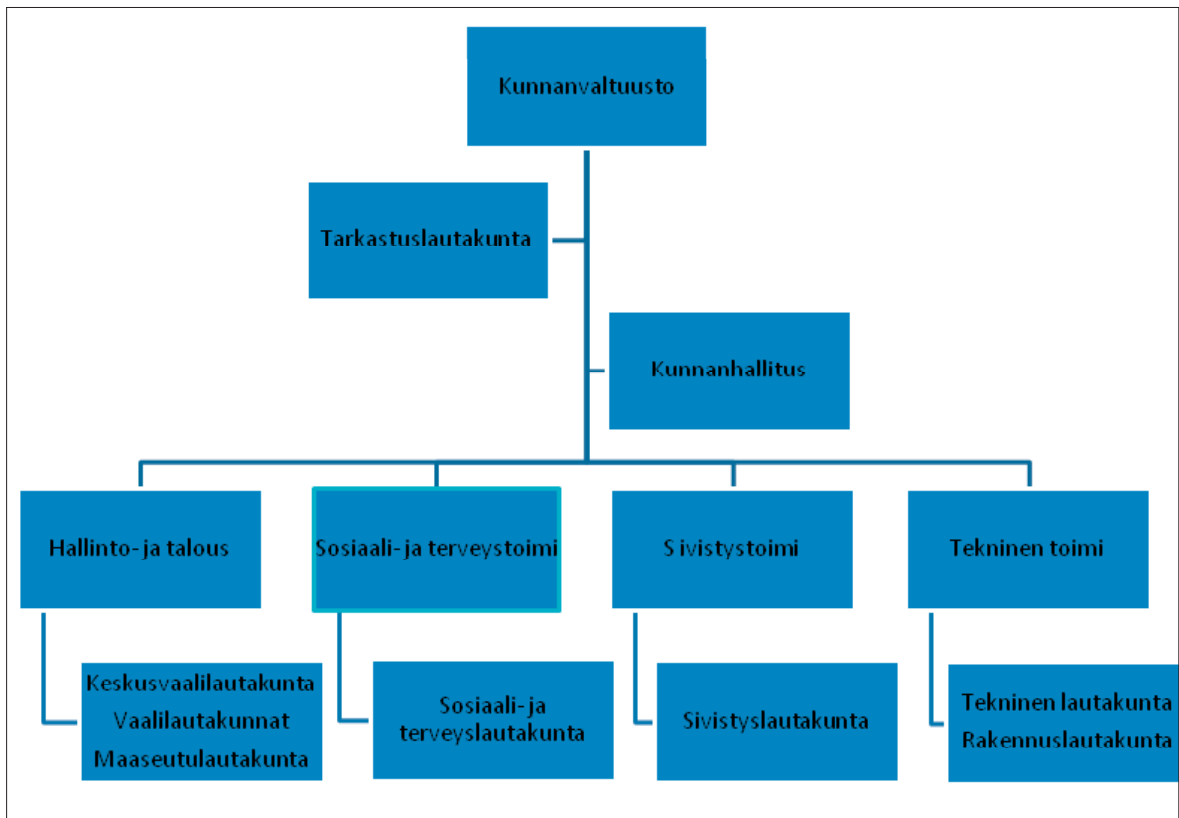
Kuvio 5.13. Arvio Pajala-Kolari kaivoksen vaikutuksesta Kolarin kunnan verotuloihin.
Lähde: Valtiovarainministeriö/kuntaosasto, RegFinDyn.

Oheisten laskelmien perusteella voidaan arvioida, että kaivostoiminnan käynnistyminen lisää Kolarin kunnan verotuottoa selvästi. Tuoton ajoitus on luonnollisesti sidoksissa kaivostoiminnan aikatauluun. Kaivostoiminnasta syntyvä verotuoton lisäys ei kuitenkaan ole sellaisenaan nettotuottoa, koska alueelle tuleva ja kuntaan muuttava työvoima lisää palvelujen kysyntää. Tästä seuraa, että palvelutarjontaa on tietyiltä osin lisättävä, mikä puolestaan aiheuttaa lisäkustannuksia.

6. Kolarin kunnan palvelut uudessa tilanteessa

6.1 Kunnan päätöksenteko-organisaatio

Kolarin kunnan päätöksenteko-organisaatio on selkeä jakaantuen neljään osastoon, jotka ovat hallinto ja talous, sosiaali- ja terveystoimi, sivistystoimi ja tekninen toimi. Lautakuntia on seitsemän, mikä on tyyppinen määrä kunnan koko huomioon ottaen.

Kuvio 6.1. Kolarin kunnan luottamushenkilöorganisaatio.
Lähde: Kolarin kunta.

Kolarin kunta tuottaa pääosin itse kuntalaisten palvelut, kuten perusterveydenhuollon, sosiaalitoimen, perus- ja lukio-opetuksen sekä teknisen toimen palvelut. Kunnan väestömäärä huomioon ottaen kunnan oma palvelutuotanto on kattavaa. Pitkien etäisyyksien vuoksi Lapissa on muuta maata suhteellisesti enemmän oman kunnan ylläpitämiä terveyskeskuksia. Lähikunnista Enontekiöllä ja Muoniolla on yhteinen terveyskeskus.

Kunnalliset peruspalvelut löytyvät pääosin kuntakeskuksesta. Lasten päivähoitoyksiköitä ja kouluja on myös kunnan kylätaajamissa. Julkisia palveluja löytyy lisäksi Ylläksen ympäristöstä. Erityisesti matkailupalvelut ovat keskittyneet Ylläksen tunturialueelle. Yksityiskohtaista tietoa monipuolisista matkailupalveluista löytyy osoitteesta www.yllas.fi.

Kolarin väestömäärä kasvaa kaivostoiminnan johdosta, jolloin palvelujen kysyntä kasvaa ja tuo uusia haasteita palvelujen tuottamiselle ja järjestämiselle. Jos oletetaan, että kaivostoiminnan vuoksi Kolarisiin muuttavan väestön ikärakenne vastaisi likimain Kolarin nykyistä väestörakennetta, palvelujen kysyntämäärän kasvua voidaan arvioida eräiden nykyisten tunnuslukujen pohjalta. Kuntaan muuttava väestö

on todennäköisesti pääosin työikäistä ja perheellistä, joten esimerkiksi terveystalvelujen kysyntä jäänee koko väestöryhmien laskettua käyttöä alhaisemmaksi vanhempien ikäryhmien puuttuessa muuttajien ryhmästä. Sen sijaan esimerkiksi lasten päivähoidon ja koulutustalvelujen käyttö kasvaisi todennäköisesti väestönlisäystä vastaavassa suhteessa. Kunnan palvelurakenne ja tarjonta on kuitenkin kokonaisuutena hyvällä tasolla ja kykenee tuottamaan kuntalaisten perustalvelut (Kunnanjohtaja Heikki Havanka, 08.10.2009). Tässä yhteydessä on tarpeen ottaa esille vain ne talvelut, joiden kysyntä todennäköisesti kasvaa kaivostoiminnan käynnistymisen johdosta.

6.2 Sosiaali- ja terveystoimen talvelut

RegFinDyn-laskelmien mukaan kaivostoiminta lisää kunnan sosiaali- ja terveystalveluihin kohdistuvia henkilötyövuosia yhteensä vajaalla 20:lla. Henkilötyövuosien lisäys aiheutuu talveluiden kysynnän lisäyksestä, mikä edellyttää lisäresursseja talvelutuotantoon. Henkilötyövuosilisykset koskevat aina tiettyjä talvelukokonaisuuksia ja niiden osittaminen yksittäisiin talveluihin ei ole tarpeellista.

Lasten päivähoito

Kolarin kunnassa lasten päivähoitoon sisältyy kaikki ne vakiintuneet toimintamuodot, jotka yleensä sisältyvät kunnalliseen päivähoitoon. Näitä ovat päiväkotihoito, ryhmäperhepäiväkotihoito ja perhepäivähoito. Lasten päiväkotihoidon annetaan Jussintien ja Äkäslompolon päiväkodeissa. Ryhmäperhepäivähoito annetaan Äkäslompolon ja Ylläsjärven ryhmäperhepäiväkodeissa. Perhepäivähoitoa annetaan eri puolilla kuntaa perhepäivähoitajien kotona. Kunnassa on periaatteena, että päivähoitoa tarjotaan kaikille lapsille.

Kaivostoiminnan käynnistyminen lisää päivähoiton kysyntää, koska muuttajat ovat osaksi perheellisiä. Kolarin väestöstä vuonna 2008 oli 0–6 -vuotiaita 228 (5,9 %). Lasten päivähoitossa on noin 60 % alle kouluikäisistä lapsista. Kun otetaan huomioon kuntaan muuttava väestö, alle kouluikäisten lasten määrä kasvaa 15–20 henkilöllä vuoteen 2020 mennessä. Oletuksena on, että alle kouluikäisten osuus muuttajien joukossa on lähimain sama kuin Kolarissa nykyisin. Tällainen määrä on hyvin vastaanotettavissa nykyisen päivähoitojärjestelmän puitteissa. Tarvittaessa tähän voidaan hyvin varautua laajentamalla esimerkiksi Äkäslompolon ja Ylläsjärven yksiköitä. (Päivähoiton johtaja Maarit Rangell, 07.10.2009).

Terveystalvelujen kokonaisuus

Kolarin kunnalla on oma terveystalvelukeskus, jossa on kattava talveluvalikoima. Talveluihin kuuluvat lääkärin vastaanotto ja päivystys, neuvola, työterveyshuolto, mielenterveystalvelut, hammashoito, laboratorio, röntgen, fysioterapia, vuodeosastohoito, terveystalvelukirjasto ja ympäristöterveydenhuolto. Kaivostoiminnan käynnistyminen lisää kysyntää useimmissa terveydenhuollon talveluissa.

Lääkärin vastaanotto ja päivystys

Lääkärinvastaanotolla toimii lääkäri ja sairaanhoitaja. Lääkäri-sairanhoitaja -parit hoitavat oman alueensa potilaat väestövastuuperiaatteen mukaan. Alueita ovat pohjoinen, kirkonkylä ja eteläinen alue. Arkipäivystys on omassa terveystalvelukeskuksessa kello 16 saakka. Ilta-, yö- ja viikonloppupäivystys on vuoroittain Kolarin, Kittilän tai Muonion terveystalvelukeskuksessa. Kolarin terveystalvelukeskuksessa päivystyksestä vastaavat lääkäri ja sairaanhoitaja. Kaivostoiminnan käynnistyminen tulee lisäämään vastaanotto- ja päivystystalveluiden kysyntää.

Laboratorio, röntgen ja fysioterapia

Laboratoriossa ja röntgenissä tehdään tavanomaisimmat yleislääkärin tutkimukset.

Neuvola ja mielenterveyspalvelut

Keskeisiä neuvolapalveluja ovat äitiysneuvola- ja lastenneuvolapalvelut, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon palvelut, diabetesneuvola- ja kotisairaanhoidon liittyvät palvelut. Mielenterveystoimiston toiminta kohdistuu kaikkiin ikäryhmiin ja käsittää psykiatrisen avoterveydenhuollon tutkimuksen, sairaanhoidon, terapian ja kuntoutuksen sekä ehkäisevän mielenterveystyön. Toimintaan kuuluu vastaanotto- ja kotikäynnit, yksilö- ja ryhmäterapiat sekä neuvottelut tarpeesta riippuen.

Vuodeosastohoito

Vuodeosasto on 30-paikkainen ja siellä hoidetaan äkillisesti sairastuneita, pitkäaikais-, vuorottelu- ja kuntoutuspotilaita sekä päihde- ja psykiatriapotilaita. Vuodeosasto toimii ympärivuorokautisena ja osastolla on erikoishoitoa pihkahoito.

Terveydenhuollon palvelukyky

Kolarin terveydenhuollossa on totuttu vuosia asiakasmäärän kausivaihteluun, sillä Ylläksen tunturikeskuksessa työskentelee vuosittain runsaasti sesonkityöntekijöitä, jotka tukeutuvat osittain Kolarin terveyspalveluihin. Ylläksen tunturikeskuksessa on lisäksi kaksi yksityistä terveysasemaa, jotka tuottavat tietyt terveydenhoitopalvelut matkailijoille. Näihin liittyvät laboratorio- ja röntgentutkimukset hankitaan tarvittaessa Kolarin terveyskeskukselta. Oheisessa taulukossa on eräiden terveydenhuoltopalvelujen käyttöaste Kolarissa.

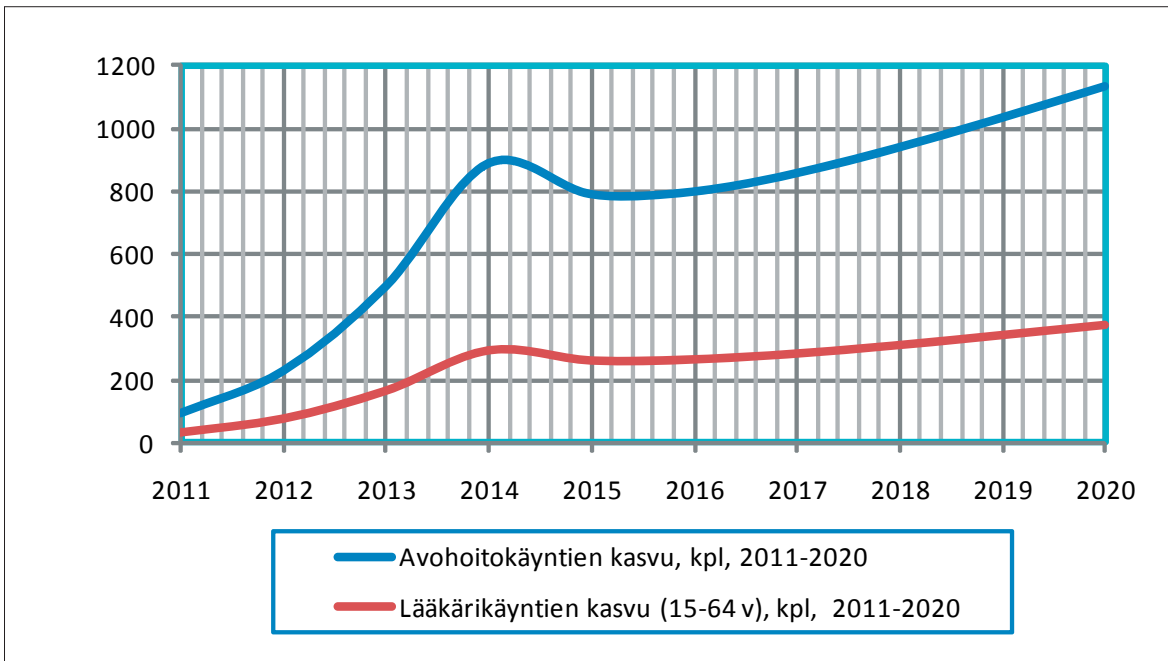
Taulukko 6.1. Eräiden palvelujen tunnuslukuja Kolarin kunnassa ja vertailualueilla vuonna 2007.
Lähde: SotkaNet.

Palvelu	Kolari	Tunturi-Lappi	Lappi	Suomi
Lääkärin vastaanottokäynnit 2007, kpl/1000 asukasta	1872	1916	1607	1656
Muut kuin lääkärikäynnit 2007, kpl/1000 asukasta	3842	3306	2867	3068
Hammaslääkärikäynnit 2007/18- v , kpl/1000 vastaavanikäistä	906	827	537	565
Vuodeosaston hoitopäivät 2007, kpl/1000 asukasta	2759	2082	2082	1338

Joissakin terveydenhuollon palveluissa käyttöaste on Kolarissa selvästi korkeampi kuin esimerkiksi naapurikunnissa tai koko Lapin alueella. Kuntaan muuttaisi kaivostoiminnan johdosta keskimäärin 20 ihmistä vuosittain. Väestönlisäys tulisi olemaan nopeinta kolmen ensimmäisen vuoden aikana (2011–2104), mutta tasaantuisi sen jälkeen nopeasti.

Seuraavassa kuviossa on arvio terveydenhuollon lääkärin vastaanottokäyntien ja kaikkien avohoitopalvelujen käytön odotettavissa olevasta lisäyksestä kunnassa. Laskelma perustuu kaivostoiminnan johdosta Kolarisiin muuttavan väestön määrän arvioon ja siihen, kuinka paljon Kolarin asukkaat ovat yleensä käyttäneet kyseisiä palveluja. Tältä osin perusteena on vuonna 2007 toteutunut käyttö. Kaikkien avohoitopalveluiden käyttö lisääntyy tarkastelujakson loppuun mennessä yhteensä noin 1 200 käynnillä, josta

lääkärin vastaanottokäyntien lisäys on noin 400 käyntiä. Kun kasvu tapahtuisi 10 vuoden jaksolla, se ei aiheuttane erityisiä ongelmia palveluiden järjestämisessä.

Kuvio 6.2. Eräiden terveydenhuoltopalvelujen määrän arvioitu kasvu Kolarin kunnassa vuosina 2011–2020. Lähde: SotkaNet.

Väestömuutoksen vaikutukset tulevat näkymään käytännössä ensimmäisenä lasten päivähoidossa ja koulutuksessa ja vasta sen jälkeen terveydenhuollossa. Kolarin terveyskeskuksella on hyvät toiminnalliset valmiudet vastata kuntalaisten terveyden- ja sairaanhoidosta kasvava väestömäärä huomioon ottaen. Tämä koskee sekä terveydenhuoltotiloja että henkilöstöresursseja. (Johtava lääkäri Ulla Ylläsjarvi, 10.11.2009).

6.3 Koulutuspalvelut

Kunnan koulutoimeen sisältyy esi- ja perusopetus sekä lukiokoulutus. Kaivostoiminnan tuoma oppilasmäärän kasvu ei aiheuta tilaongelmia, sillä koulutilat ovat tällä hetkellä vajaakäytössä. Esimerkiksi Kirkonkylän koulukeskuksen tilojen käyttöaste on tällä hetkellä alle 50 %. Oppilasmäärä on noin puolet alhaisempi kuin se enimmillään on ollut. Koulujen oppilasmäärä on ollut laskusuunnassa. (Johtava rehtori Ulla Vesala, 07.10.2009).

Esiopetus

Kolarin kunnassa esiopetusta annetaan osaksi päiväkodin työnä ja perusopetuksen yhteydessä. Esiopetuksessa oli syksyllä 2008 yhteensä 33 oppilasta. Vuonna 2010 esiopetus tulee kokonaan koulujen yhteyteen.

Perusopetus

Kolarin kunnassa on Kurtakon, Sieppijärven, Vaattojärven ja Äkäslompolon ala-asteen koulut sekä Kirkonkylä ala-aste ja yläaste, jotka vastaavat perusopetuksen antamisesta kunnassa. Perusopetuksen oppilasmäärä syksyllä 2008 oli 347 oppilasta.

Lukio

Kolarin kunnassa on oma lukio, joka antaa yleissivistävää opetusta korkeakouluopintoja varten. Lukion oppilasmäärä oli syksyllä 2008 yhteensä 62 oppilasta.

Ammatillinen koulutus

Kolarin kunnassa toimii Ylläs-instituutti, joka on Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappian ylläpitämä ammattiopisto, joka tarjoaa palvelualan koulutusta. Lisäksi Kolarin kunnan nuoret saavat ammatillista opetusta eri puolella maata olevissa ammatillisissa oppilaitoksissa.

Aikuiskoulutus

Kolarin kansalaisopisto tarjoaa kuntalaisille aikuiskoulutusta. Kansalaisopistossa annetaan myös taiteen perusopetusta, josta voidaan mainita esimerkiksi musiikin opetus.

Koulutuspalvelujen haasteet

Kolarin kunnan suoralla vastuulla on esi- ja perusasteen sekä toisen asteen koulutuksen järjestäminen lukuun ottamatta ammatillista peruskoulutusta. Seuraavassa taulukossa on eri koulutusasteilla olevien oppilaiden määrä Kolarin kunnassa. Ammattioppilaitoksissa ja korkeakouluissa opiskelevien määrä tarkoittaa Kolarin kunnasta kotoisin olevien oppilaiden määrää alan oppilaitoksissa. Vuonna 2008 Kolarin kunnan väestöstä oli peruskouluikäisiä 13,1 % ja lukioikäisiä 5,5 %. Muuttajien määrän perusteella on laskettavissa, että peruskouluikäisten määrä kasvaa vuoteen 2020 mennessä yhteensä noin 30 oppilaalla ja lukioikäisten määrä noin 10–15 oppilaalla.

Taulukko 6.2. Kolarin kunnan oppilas- ja opiskelijamäärä lukuvuonna 2007–2008.
Lähde: Opetushallitus.

Koulutus	Oppilaita 20.9.2007	Oppilaita 20.9.2008
Perusopetus	376	350
Esiopetus	24	30
Lukio	65	62
Ammattioppilaitos	125	127
Korkeakouluissa	130	130
Yhteensä	720	699

Kolarin kunnan oppilasmäärä on ollut viime vuosina laskusuunnassa. Koulutilat on aikanaan rakennettu suurempaa oppilasmäärää varten, joten kunnassa on tällä hetkellä selvää ylikapasiteettia. Tämä merkitsee, ettei kunnalle tule tässä vaiheessa tarvetta investoida koulurakentamiseen, vaan nykyiset tilat riittävät hyvin. Myös opettajaresursseja on saatavissa riittävästi, mikäli oppilasmäärän kasvu sitä edellyttää.

(Johtava rehtori Ulla Vesala, 7.10.2009). Kaivostoiminnan käynnistymiseen liittyy myös työntekijöiden ammatillinen kouluttautuminen kaivosalan tehtäviin. Koulutus voidaan toteuttaa esimerkiksi valtion ja työnantajan yhteishankintakoulutuksena, jossa osapuolet yhdessä suunnittelevat koulutuksen ja rahoittavat sen. Yhteishankintakoulutuksen muotoja ovat rekry-, täsmä- ja muutuskoulutus (www.mol.fi). Koulutus on mahdollista toteuttaa myös oppisopimuskoulutuksena, jossa työnantaja, oppilaitos ja koulutuksen järjestäjä vastaavat koulutuksen toteutumisesta. Näissä tapauksissa toteutus- ja rahoitusvastuu on muulla taholla kuin kunnalla, joten Kolarin kunnalle ei aiheudu suoria kustannuksia tämän tyyppisestä koulutuksesta.

6.4 Kirjasto-, kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut

Kolarin kunnassa on kirjasto, joka on avoinna arkipäivisin sekä kirjastoauto, joka tarjoaa kirjastopalveluita keskusalueen ulkopuolella. Kunnassa on myös kotiseutumuseo, joka sijaitsee Sieppijärven kylässä, Rovon tilalla, johon kuuluu seitsemän historiallista puurakennusta ja muinaispolku.

Tunturi-Lapissa toimii ”Kyläkulttuuria tuntureitten maassa KKTm ry” Leader-toimintaryhmä, joka toteuttaa alueella Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa Enontekiön, Kittilän, Kolarin ja Muonion alueella. Toiminnan tavoitteena on säilyttää ja luoda työpaikkoja sekä kehittää alueen kyliä. Vapaa-ajan käytön muodot ovat ennen muuta kiinni ihmisestä itsestään. Sisältö on usein harrastusta, kulttuuria ja liikuntaa, joihin kaikkiin on Kolarissa hyvät mahdollisuudet. Tässä suhteessa Ylläksen tunturikeskus ja ympäristö tarjoaa erinomaiset puitteet vapaa-ajan käytölle. Tunturikeskuksessa on tarjolla ympärivuotiset matkailu- ja vapaa-ajan käytön mahdollisuudet. Palveluihin kuuluu laaja joukko aktiviteetteja, joiden täsmällinen valikoima löytyy osoitteesta www.yllas.fi.

Kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluiden tarjonta on merkittävä viihtyvyytekijä, joka tukee kunnan myönteistä imagoa asuinpaikkana ja muuttokohteena. Erityisesti Ylläksen tunturikeskuksen vapaa-aikapalveluiden tarjonta on kansallisesti ja kansainvälisestikin monipuolista ja korkeaa tasoa. Matkailu ja siihen kytkeytyvät vapaa-ajan palvelut ovat Kolarin kunnan kehittämisen strategisia painopisteitä, jotka lisäävät myös kaivosväen muuttohalukkuutta kuntaan. Juuri hyväksytyssä Tunturi-Lapin maakuntakaavassa Ylläksen kehittäminen on osa Tunturi-Lapin matkailukeskusten kehittämistä, joka on yksi koko seutukunnan pää-tavoitteista (Tunturi-Lapin maakuntakaava 2009).

6.5 Asumismahdollisuudet Kolarissa

Kaivostoiminnan käynnistyminen tuo Kolarin kaivoksen tuotannossa tarvittavaa työvoimaa ja lisää kunnan asukasmäärää. RegFinDyn-mallin mukaan kunnan väestömäärä kasvaisi vuoteen 2020 mennessä yhteensä noin 200 henkilöllä. Kun muuttajat ovat osaksi perheellisiä, tämä aiheuttaa kysyntää myös muihin kuin kaivosalan tehtäviin. Kolarin kunnan kannalta on erittäin tärkeää, että mahdollisimman moni muuttaja päätyisi asumaan Kolarissa. Tämä vaatii Kolarin kunnalta aktiivisia toimenpiteitä erityisesti kaavoitus-, tontti- ja asuntopoliitikassa, mutta myös monissa ei-aineellisissa asioissa, kuten virkistyspalveluissa ja vapaa-ajan aktiviteeteissa.

Kolarin kunnassa kaavoitusta on tähän saakka ohjannut Tunturi-Lapin seutukaava, joka on vahvistettu vuonna 2001. Jatkossa kaavoitusta tulee ohjaamaan Tunturi-Lapin maakuntakaava, jonka Lapin liitto hyväksyi 25.11.2009. Maakuntakaava vaatii vielä ympäristöministeriön vahvistuksen. Kaavalla on mer-

kittäviä vaikutuksia ihmisten elinoloihin kuten maankäyttöön, asumiseen, elinkeinoihin sekä virkistys- ja vapaa-ajan toimintoihin. Kaavan tavoitteena on kaikilta osin lisätä ihmisten asuin- ja elinmahdollisuuksia ja viihtyvyyttä alueella.

Kolarin kunnassa sekä asuntotarjontaa että vapaa-ajan tonttitarjontaa on ohjattu pääosin Kirkonkylään sekä Ylläksen tunturikeskuksen ympäristöön. Kunnassa on tällä hetkellä vapaana runsaasti asuntotontteja, mikä kattaa näköpiirissä olevan tarpeen myös kaivostoimintaan tulevaa työvoimaa ajatellen. Tonttien hinnoittelu ei myöskään aseta esteitä rakentamiselle, sillä esimerkiksi keskustaaajamassa on ollut tarjolla tontteja jopa yhden euron neliöhintaan. Ylläksen tunturikeskuksen alueilla asuntotonttien hinnat ovat olleet keskimäärin 20 000–25 000 euroa (Kunnaninsinööri Kullervo Lauri, 26.11.2009). Etäisyys sekä Kirkonkylästä että Ylläksen tunturikeskuksesta Hannukaisen kaivosalueelle on niin lyhyt, että se ei muodosta estettä asuinpaikan valinnalle Kolarista. On kuitenkin varauduttava siihen, että vuokrien, asuntojen, yksityisten tonttien ja rakentamisen hinnat tulevat ilmeisesti nousemaan.

Kolarin kunta tiedottaa omilla www-sivuillaan hyvin kaavoituksesta ja tonttitarjonnasta. Asiakkaita palvelee kunnan tonttipörssi, jossa on kaava-alueittain tiedot vapaana olevista asunto- ja muista tonteista hintatietoineen. Tarkoituksena on aktivoida kiinteistökauppoja kunnassa ja auttaa asiakkaita löytämään toiveitaan vastaavan tontin kunnasta. Kolarin kuntaa ja aluetta tuntematon henkilö saa portaalista vaihatta hyvän kuvan sopivista asuinalueista ja tonteista. Kunnan www-sivuilla on nähtävissä myös uudet, vireillä olevat asuntokaavat ja niiden käsittelyvaiheet. Myös tämä tarjoaa muuttajille hyvää informaatiota mahdollisen asuinpaikkakunnan valitsemiseksi.

Kyläasutus

Kolarissa asutus sijoittuu maaseutukuntien tapaan kuntakeskukseen, kyläkeskuksiin ja haja-asutusalueille. Kuntakeskuksen lisäksi asutuskeskittymiä on Saarenpudaksessa, Sieppijärvellä, Ylläsjärvellä ja Äkäslompolossa. Muuta asutusta on pienemmissä kylissä ja haja-asutusalueilla. Kolarin kaavoitetut asuntalueet sijaitsevat kuntakeskuksessa ja sen ympäristössä sekä Ylläsjärvellä että Äkäslompolossa.

Uudessa maakuntakaavassa ohjataan asutusta ja palveluja taajamiin ja keskuskyliin. Kolarin Kirkonkylä on taajamatoiminta-alueetta. Näille alueille ohjataan toimintoja asumiselle, palveluille ja elinkeinoelämän tarpeisiin. Keskustatoimintojen alueita ovat Ylläsjärvi ja Äkäslompolo, jotka ovat lähinnä keskustahakuisien palvelu-, hallinto- ja muiden toimintojen alueita niihin liittyvine liikennealueineen. Keskuskyliä ovat Sieppijärvi, Vaattojärvi, Kurtakko, Ylläsjärvi ja Äkäslompolo.

Kylissä pyritään säilyttämään maaseudun peruspalvelut, mutta niihin ohjataan myös rakentamista ja palveluja. Ylläsjärvi ja Äkäslompolo ovat matkailun ansiosta kansainvälisen tason keskuksia. Näiden lisäksi kehittämisalueisiin ja keskuksiin lukeutuvat myös virkistysalueet ja virkistysmatkailukohteet sekä matkailupalveluiden alueet. Näihin lukeutuu luonnollisesti Ylläksen tunturikeskuksen alueita (Tunturi-Lapin maakuntakaava 2009).

Kyliä kehittäminen tapahtuu osana kunnan ja alueiden kehittämistä. Vaikka kylien omat kehittämisresurssit ovat rajallisia, kylätoimikunnat tai vastaavat ovat kuitenkin avainasemassa kehittämissä. Kehittämistoimissa tarvitaan myös tutkimustietoa, jota voidaan hankkia kattavasti esimerkiksi Vitaly-Check for Villages -menetelmän avulla (Laasanen 2008). Menetelmässä kylälle lasketaan elinvoimaisuusindeksi, joka perustuu usean eri muuttujan informaatioon sekä kylän omaehtoisesta toiminnasta että kylän ulkoisista tekijöistä. Menetelmän avulla voidaan hahmottaa kylien kehittämisen painopistealueet.

Kolarin kunnan asutus on aluerakenteellisesti tasapainoinen, sillä kuntakeskuksen lisäksi on olemassa voimakkaita kyliä, joihin halutaan ohjata asutusta ja palveluita. Keskuskylät tukevat myös alueella olevia pienempiä kyliä ja haja-asutusalueiden väestöä, jolloin kaikkia palveluita ei tarvitse hakea kunnan keskustaajamasta. Kolarin keskustaajama ja kyläverkosto tarjoaa uusille asukkaille monia valinnanmahdollisuuksia asuinpaikan valitsemiseksi.

6.6 Kolarin talouden haasteet

Kun tarkasteltiin kaivostoiminnan vaikutuksia Kolarin kunnan talouteen, saadut tulokset osoittivat, että kunnan verotulot kasvaisivat RegFinDyn -mallin perusteella laskettuna jaksolla 2010–2020 yhteensä 44,3 %. VM:n ennusteen mukaan kasvu ilman kaivostoimintaa oli 37,4 %. Kaivostoiminnasta aiheutuva euromääräinen kasvu olisi tarkastelujakson loppuun mennessä noin 10 miljoonaa euroa. Kolarin kunnan verotulot kasvaisivat siten kaivostoiminnan johdosta vuosina 2010–2020 noin 7 % enemmän kuin verotulojen kasvuennuste ilman kaivostoimintaa osoitti.

Käyttötalouden valtionosuudet kasvaisivat vastaavana ajanjaksona 46,3 %, kun kasvu VM:n ennusteen mukaan oli 41,2 %. Euromääräinen kasvu olisi runsaat 0,7 miljoonaa euroa. Valtionosuudet, joiden määrä muuttuu käytännössä vain asukasluvun muuttuessa, kasvaisivat kaivostoiminnan johdosta vastavana ajanjaksona noin 5 % enemmän kuin ennuste ilman kaivostoimintaa osoitti. Kolarin kunnan tulopohja vahvistuisi siten kaivostoiminnan johdosta lähes 11 miljoonalla eurolla vuoteen 2020 mennessä.

Kolarin kunnan toimintakate, joka osoittaa toimintakulujen ja -tuottojen erotuksen, kasvaisi VM:n ennusteen mukaan noin 38 % ajanjaksolla 2010–2020. Ennuste ei kuitenkaan ota huomioon kaivostoimintaan liittyvää vaikutusta kulupuolelle, johon myös on syytä varautua. Kun verotulojen ja valtionosuuksien yhteenlaskettu kasvu olisi noin 46 %, voidaan tästä joka tapauksessa päätellä, että kaivoksen työllisyysvaikutukset kerroinvaikutuksineen vahvistavat Kolarin kunnan taloutta. Tämä merkitsee lisäresursseja Kolarin kunnan kehittämiseksi.

7. Suosituksia kaivostoiminnan hyödyntämiseksi Kolarin kunnassa

Pajalan ja Kolarin kaivoshankkeeseen sisältyvä Hannukaisen kaivos on tutkimustulosten mukaan merkittävä koko Lapille ja erityisesti kaivoksen työssäkäyntialueelle. Itse kaivoshankkeen ja siihen kytkeytyvien logistiikkahankkeiden vaikutukset ulottuvat aluetalouden tasolta aina kansantalouden tasolle. On erittäin tärkeää, että kaivoshankkeen hyödyt voitaisiin maksimoida alueella, jossa toiminta tapahtuu.

Kaivostoiminnan arvioidaan hyödyttävän Kolarin kuntaa sekä talouden vahvistumisen että kunnan monipuolisen kehittymisen kautta. Arvion taustaoletuksena on, että kaivostoiminta menestyy ja tuo pysyvää työllisyyttä alueelle ja paikkakunnalle. Tästä seuraa, että kuntaan on muuttamassa työväkeä. Keskeinen kysymys on, miten saada muuttajat jäämään pysyvästi kuntaan investointien jälkeen. Kaivostoiminnan aiheuttamat kasvuvaikutukset ulottuvat myös kunnan palvelutoimintaan eri sektoreilla.

Kasvu ei tule itsestään, vaan vaatii Kolarin kunnalta aktiivisia toimenpiteitä edellytysten luomiseksi kasvulle. Kysyntä kohdistuu käytännössä ensimmäisenä asuntoihin ja asuntotontteihin. Keskeisiä asioita ja toimenpiteitä, joihin Kolarin kunnan kannattaa kiinnittää huomiota, ovat ainakin seuraavat:

Informaation tehostaminen kaivoshankkeesta ja asuntomarkkinoista Kolarissa:

- koko Pajala-Kolari kaivoshankkeesta on tarpeen koota informaatiopaketti yhdessä Pajalan kunnan ja kaivosyhtiön kanssa ja markkinoida hanketta yhteisesti,
- kunnalla tulee olla muuttajille tarjolla kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja ja asuntotontteja, joihin kysyntä investointivaiheen käynnistyessä ensimmäisessä vaiheessa kohdistuu,
- tätä varten voitaisiin käynnistää projekti, jossa yhteistyössä kunnan ja kiinteistöjen omistajien kanssa kartoitetaan mahdollisuudet kunnostaa ja markkinoida asuntoja kaivoksen tuleville työntekijöille ja heidän perheilleen,
- kunnan asuntomarkkinatilanteesta samoin kuin peruspalveluista sekä kulttuuri-, virkistys- ja vapaa-aikamahdollisuuksista Kolarissa kannattaa koota "Kolariin muuttajan infopaketti" ja huolehtia sen monipuolisesta jakelusta,
- hallintobyrokratian maksimaalinen jousto asuntorakentamisasioissa.

Infrastrukturi ja liikenneyhteydet:

- kunnan tulee ottaa aktiivinen rooli tarvittavien rautatie- ja tieyhteyksien rakentamiseksi ja parantamiseksi kaivosalueelle (Tornio-Kolari ratayhteys, Hannukainen-Äkäsjokisuun paikallistie, muut tieyhteydet),
- kunnan tulee ottaa aktiivinen rooli linjaliikenne- ja junayhteyksien kehittämiseksi Kolarisiin,
- kunnan tulee ottaa aktiivinen rooli yhdessä naapurikuntien kanssa lentoreittiliikenteen kehittämiseksi alueelle (Kittilä ja Pajala),
- suorittaa kunnan kaavoitustilanteen päivitys ja yhteisen kaavoitustarpeen analysointi,
- joukkoliikennetarpeen kartoittaminen pendelöiviä varten.

Kunnan aloitteellinen ja hyvä yhteistyö hankkeisiin kytkeytyvien tahojen kanssa edistää parhaiten hankkeiden toteutumista.

Työvoima-asiat:

- varautua viikkomajoituksen järjestämiseen pendelöiville,
- varmistaa työvoimakoulutuksen edellytykset yhdessä muiden kuntien, kaivosyhtiön ja työvoimahallinnon kanssa.

Kunta- ja muu yhteistyö:

- tiivistää kuntayhteistyötä Tunturi-Lapin, Torniolaakson ja Pajalan kuntien välillä kaivoshankkeen edistämiseksi ja toteuttamiseksi,
 - pyrkiä hyvään yhteistyöhön eri intressiosapuolten kanssa,
 - myötävaikuttaa kotimaan lentoreittiliikenteen turvaamiseksi Kittilään yhdessä muiden kuntien kanssa.
-

8. Kokonaisarvio Pajala-Kolari kaivoksen aluetaloudellisesta merkityksestä Kolarin kunnalle

Pajala ja Kolari kaivoshankkeen vaikutusarvioiden lähtökohtana ovat Ruralia-instituutissa tehtyjen tutkimusten tulokset (Saartenoja-Törmä-Valkosalo-Zawalinska 2007; Törmä-Reini 2009 a,b,c). Kaivosten työllisyys-, väestö- ja taloudellisten vaikutusten perusarviona on ollut, että ne jakaantuvat karkeasti ottaen puoliksi Ruotsin ja Suomen välillä. Tämä on perustunut siihen, että kaivosten malmi- ja tuotantomäärät on arvioitu likimain yhtä suuriksi. Kaivosten investointien ja tuotantovaiheen ajoittumista koskevat tiedot ovat samat kuin edellä mainituissa tutkimuksissa ja perustuvat kaivosyhtiön antamiin tietoihin.

Pajalan ja Kolarin kunnat ovat kaivosten sijaintikuntia ja perusoletuksena on, että ne saavat kaivos-toiminnasta merkittävimmät hyödyt lähialueisiin verrattuna. Kolarin kunta on vajaan 4 000 asukkaan kunta ja kyseessä olevan mittavan kaivoshankkeen vaikutusten odotetaan näkyvän selvästi kunnan taloudessa ja toiminnassa sekä kaivostoiminnan investointi- että toimintavaiheessa erityisesti Hannukaisen kaivoksen takia. Aiempien tutkimusten ja tämän tutkimuksen perusteella voidaan arvioida, että kaivostoiminta tuo Kolarin kunnan kehitykseen lisäarvoa, joka näkyy ainakin seuraavasti:

- a) kunnan työllisyystilanne paranee selvästi kaivostoiminnan käynnistyessä ja pysyy myös tuotantovaiheen aikana korkeammalla tasolla kuin ennen kaivostoimintaa,
- b) kunnan asukasmäärä kasvaa, kun kuntaan muuttaa kaivostoiminnan johdosta työväkeä,
- c) kunnan palveluihin kohdistuu lisää kysyntää, mikä tuo haasteita palvelujen tuottamiselle ja järjestämiselle,
- d) kunnan talouden tulopohja vahvistuu ensi sijassa verotulojen kasvun johdosta,
- e) kunnan sisäiset ja ulkoiset liikenneyhteydet paranevat määrättyiltä osin,
- f) kaivostoiminta lisää kunnan kilpailukykyä muihin kuntiin verrattuna.

Pajala-Kolari kaivoshankkeen ja erityisesti siihen liittyvän Hannukaisen kaivoksen taloudellinen merkitys Kolarin kunnalle tulee olemaan merkittävä. Voidaan kuitenkin todeta, että kaikki Hannukaisen työskäyntialueen kunnat hyötyvät. Kittilä on Kolarin kannalta suurin kilpailija. Etujen jakautuminen useamman kunnan kesken helpottaa Kolarin kohtaamaa sopeutumishaastetta. Laadullisella tasolla, muun muassa asumisessa ja julkisissa palveluissa sopeutumiskyky on jo tällä hetkellä hyvä. Tilanne muuttuu haastavammaksi, jos osa Muoniosta ja Pellosta pendelöijistä päättäisi muuttaa Kolarisiin. Tästä tulisi Kolarille etuja, mutta myös lisähaastetta.

Ruralia-instituutin näkemyksen mukaan Kolarin kunnan sopeutuminen Hannukaisen kaivoksen investointiin ja toimintaan on hallittavissa kunnan nykyresurssein ja kaivostoiminnan myötä tulevin lisäresurssein.

Lähteet

Kurtakko Kyösti- Rantaniemi Mare: Toisen ja korkea-asteen koulutus Murmanskin ja Lapin läänissä. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä raportteja. Rovaniemi 2008.

Laasanen Juhani: Järvisseudun ja Kuusiokuntien alueen vetovoimaisuus. Ruralia-instituutti. Raportteja 34, 2008.

Lapin lääninhallitus, sivistysosasto 2007 ja 2009.

Lapin tiestön kehittäminen. Selvitys tulevaisuuden haasteiden merkityksestä Lapin tieverkolle. Tiehallinnon sisäisiä julkaisuja 74/2008.

Toisen asteen koulutuksen saavutettavuus Lapin läänissä. Lapin lääninhallitus. Sivistysosasto 2007.

Tornion-Muonionjoen osayleiskaavan selostus. Luonnos 20.8.2009. Pöyry Environment Oy.

Tunturi-Lapin maakuntakaavan maisemaselvitys 2007, osa 1-2. Lapin liitto.

Tunturi-Lapin maakuntakaavaselostus 2009 sekä maisemaselvitys 2007, osa 2. Lapin liitto.

Tunturi-Lapin maakuntakaava-alueen geologiset taustatiedot. Lapin liitto 2007.

Tulevaisuuden näkymiä 2/2009. Tiehallinnon julkaisu.

Törmä Hannu-Reini Kaarina: Suomen kaivosalan aluetaloudelliset vaikutukset elinkeinorakenteeseen ja työllisyyteen. Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin raportteja 37, 2009 a.

Törmä Hannu-Reini Kaarina: Pajala-Kolarin ja Soklin kaivoshankkeisiin liittyvien rautatie- ja tieinvestointien ja Kemin satamainvestointien aluetaloudelliset vaikutukset. Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin raportteja 38, 2009 b.

Törmä Hannu-Reini Kaarina: Pajala-Kolarin ja Soklin kaivosten rata-, satama- ja meriväyläinvestointien sekä kaivosten toiminnan vaikutukset valtion ja kuntien verotuloihin. Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin raportteja 42, 2009 c.

Saartenoja Antti-Törmä Hannu-Valkosalo Pauli-Zawalinska Katarzyna: Talvivaaran kaivoksen aluetaloudelliset vaikutukset Ylä-Savon seutukuntaan, sen kuntiin sekä Rautavaaran kuntaan. Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin raportteja 21, 2007

Perälä Timo - Perälä Esko Myllylä Mauri - Perälä Teemu - Perälä Martti - Koukkula Minna. Yhteisövero.

WWW-sivut:

www.jokakoti.fi

www.helsinki.fi/ruralia/asiantuntijapalvelut/regfin.htm

www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut. Yhteisövero

www.kolari.fi

www.lapinliitto.fi

www.oikotie.fi

www.nettiasunto.com

www.tiehallinto.fi/pls/wwwedit/docs/23457.)

www.vuokraovi.com

www.yllas.fi

www.ymparisto.fi > Lappi > Luonnonsuojelu > Natura 2000 -verkosto > Natura 2000 -kohteet kunnittain

Puhelinhaastattelut/keskustelut:

Kunnanjohtaja Heikki Havanka, puhelinhaastattelu 08.10.2009
Osastopäällikkö Lauri Kullervo, puhelinhaastattelu 26.11.2009
Kiinteistönvälittäjä Paula Pallari, puhelinkeskustelu 08.12.2009
Päivähoidon johtaja Maarit Rangellin puhelinhaastattelu 07.10.2009
Toimitusjohtaja Juhani Rosnell, puhelinkeskustelu 09.12.2009
Kiinteistönhoidon esimies Timo Saukkoriipi, puhelinkeskustelu 07.12.2009
Johtava rehtori Ulla Vesalan puhelinhaastattelu 07.10.2009
Johtava lääkäri Ulla Ylläsjärven puhelinhaastattelu 10.11.2009

Tilastot:

Työllisyysasteen kehitys Lapin seutukunnissa kunnittain 1995–2008; työttömät työnhakijat ja osuus työvoimasta kunnittain ja seutukunnittain Lapissa vuosina 1995–2007. Lapin liitto.
Työttömien osuus työvoimasta Lapissa kunnittain 1995–2007. Lapin liitto.
Lapin liiton väestö-, työllisyys- ja koulutustilastot.
Ruotsin tilastokeskuksen (Statistiska Centralbyrån) väestö- ja työllisyystilastot.
Tilastokeskuksen väestö-, työllisyys- ja koulutustilastot.

Helsingin yliopisto
Ruralia-instituutti
ISBN 978-952-10-5416-7 (pdf)
ISSN 1796-0630 (pdf)
www.helsinki.fi/ruralia